

YENİ KİTAPLAR / NEW BOOKS

TEMMUZ-ARALIK 2009 ARASI TÜRKİYE'DE YAYINLANAN YENİ KİTAPLARDAN SEÇMELER

MIGUEL ABENSOUR, *Ütopya: Thomas More'dan Walter Benjamin'e* [çeviren Aziz Ufuk Kılıç] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 114 ss. ISBN 978-605-569-112-7

Miguel Abensour ilk baskısı Fransa'da *L'utopie de Thomas More à Walter Benjamin* adıyla 2000 yılında yapılan bu kitabı hakkında şunları yazıyor: “Thomas More ve Walter Benjamin mi? Bu iki ismin alışılmamış bir takımyıldızda bir araya getirilmesinde şaşırtıcı bir şey var. Onları birbirine yaklaştıran öğeler—belki temel konu, yani ütopya dışında—pek az. Ancak burada yapmak istediğimiz şey, bilinmeyen bir soy bağına ortaya çıkarmak, ya da başlangıç noktasında Thomas More'un ve bitiş noktasında Walter Benjamin'in yer alacağı bir ütopya tarihi yazmak değil. Thomas More'un *Ütopya*'yla birlikte yeni bir retorik düzenlemeyi icat ettiği ve böylece siyasal alana benzeri görülmemiş bir müdahale denemesinde bulunduğu doğrusu da, Walter Benjamin hiçbir biçimde ütopya geleneğinin sona erişini temsil etmez: söz konusu gelenek kendini çeşitli biçimlerde açığa vurmaya ondan sonra da devam etmiştir, etmektedir. Projemiz daha ziyade ütopya yazgısının iki güçlü anında kavramak: önce şafağında, sonra da Walter Benjamin'in 'felaket' dediği en son tehlike karşısında.”

KEZBAN ACAR, *Rusya: Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 392 ss. ISBN 978-975-050-722-9

Rus halkının Dokuzuncu Yüzyıl'da dışarıdan, kendilerini yönetmesi için çağırdığı bir Vareg prensinin etrafında toplanmaya başlamasıyla temelleri atılan Rusya, zaman içerisinde diğer knezliklerin gönüllü katılımı veya ilhakıyla Moskova knezliği çatısı altında toplanmaya başladı ve Onaltıncı Yüzyıl'da Rus topraklarındaki Moğol yönetiminin zayıflaması ve sona ermesiyle bir devlet haline geldi. Aynı yüzyılın ortalarında Orta Asya'da Kazan ve Astrahan hanlıklarının ve Sibiry'a'nın fethiyle devletten imparatorluğa dönüşmeye başladı. Sürekli genişleyen, genişlerken de yeni fethedilen yerlerin yönetimi için güçlü bir ordu, yeni bir donanma, merkezî bir idari yapı kuran Rusya devleti, bütün bu oluşumların masraflarını karşılamak için, toprağın ortak kullanımına dayalı bir tarım politikası ile hemen her şeyin devlet tarafından belirlendiği merkezî bir ticaret politikası izledi. Onsekizinci Yüzyıl'da Çar Petro ile birlikte sadece ekonomik ve toplumsal anlamda değil, kültürel anlamda da 'zorunlu' bir değişime uğrayan Rusya, Baltık, Karadeniz ve Kafkasya'da yürüttüğü politikaları, özellikle Osmanlı Devleti ve İran'a karşı başarıları sonucu bir imparatorluk haline geldi. Rusya'nın hem gücünü hem azametini temsil eden bir diğer özelliği, geniş coğrafyası ve mozaik andıran renkli nüfus ve kültürel yapısıdır. Manisa Celâl Bayar Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim üyelerinden Kezban Acar, *Rusya: Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne* adlı kitabında, Puşkin'in “Rusya'yı anlamazsınız; sadece ona inanırsınız,” sözlerinin ardındaki cazibeyi de unutmadan, Rusya'nın geçirdiği tarihî, siyasî, iktisadî ve toplumsal dönüşümlerin Rus kültürünün coşkun, yabancı, cesur, mistik, hüznünlü yönleriyle nasıl kesiştiğini gözler önüne sererek zengin bir tarihsel araştırma sunuyor.

SERHAN ADA ve H. AYÇA İNCE (der.), *Türkiye'de Kültür Politikalarına Giriş* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 273 ss. ISBN 978-605-399-041-3

Kültür politikası, bir toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve sanatsal alanlarda ortaya koyduğu ilkelere, önceliklere ve programlardan oluşur ve buradaki politika ifadesi siyaset anlamında kullandığımız politika kelimesiyle doğrudan aynı anlamı taşımasa da, tamamen ilişkisiz de değildir. Avrupa'da uzun yıllardır gün-

demde olan ve uluslararası etkinliklerin temel konusu olan kültür politikaları ve bu alanda yürütülen inceleme ve tartışmalar, Türkiye’de çok kısa bir geçmişe sahip bir alan. Son on-onbeş yıldır Türkiye’de de kültür politikaları konusu önce sanat ve kültür çevrelerinde ele alınmaya başladı, sonra akademik ortamda yerini aldı ve en nihayetinde resmi kurumlar ve ilgili bakanlık tarafından üzerinde durulan belirgin bir çalışma alanı haline geldi. *Türkiye’de Kültür Politikalarına Giriş* adlı bu çalışma, konuyla ilgili projeler yürüten ve çeşitli üniversitelerde ders veren akademisyenlerin yazılarından oluşuyor. Konuya bir giriş niteliğinde olan kitabın amacı, Türkiye’de kültür politikalarının üretilmesi ve üretilen politikaların uygulanması konusunda bir durum değerlendirmesi yapmak ve söz konusu alanı oluşturan bileşenleri tanımlayarak bunları eleştirel bir perspektifle ele almak. Bu derleme kitapta yazıları olanlar Füsun Üstel, Murat Katoğlu, Serhan ada, Aylin Seçkin, Gül Pulhan, Deniz Ünsal, Asu Aksoy, Osman Kavala, Philipp Diteachmair ve H. Ayça İnce.

CEMAL BÂLİ AKAL (der.), *Spinoza Günleri: Teolojik-Politik İnceleme Etrafında* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 138 ss. ISBN 978-605-399-115-1

Spinoza’nın *Teolojik-Politik İncelemesi* yüzyıllardır büyük tartışmalara sebep oldu. İfade ve düşünce özgürlüğünün en büyük savunusu olma özelliğini taşıyan bu kitap derinlenmesine tartışılmayı hak ediyor. İstanbul Bilgi Üniversitesi’nde 14-15 Kasım 2008 tarihleri arasında düzenlenen ‘Spinoza Günleri’ sempozyumunda yapılan sunumlar, *Teolojik-Politik İnceleme*’nin farklı yönlerini ele aldı. Cemal Bâli Akal, sempozyumda yapılan sunumları derleyerek sempozyuma katılmamış okurlara da bu tartışmayı taşımayı amaçlıyor. Kitabın içindeki incelemeler: Cemal Bâli Akal, “Spinoza ve *Teolojik-Politik İnceleme* Hukukun Neresindeler?”; Türker Armaner, “Spinoza’da ‘Doğal Hak’ ya da Aklın Doğası”; Gaye Çankaya Eksen, “Spinoza’da Etik-Siyaset İlişkisi Üzerine”; Eylem Canarlan, “*Teolojik-Politik İnceleme*’den *Politik İnceleme*’ye Spinoza’da Çokluk Kavramı”; Tülin Bumin, “Anti-moralizmden Anti-jürüidizme Spinozacı Sol”; Reyda Ergün, “Leviathan ile *Teolojik-Politik İnceleme* ile *Politik İnceleme*’de Korku Kavramı”; Manfred Walther, “Kutsal Kitap’ın Otoritesi ve Devlet Mantığı”; Alber Nahum, “Spinoza’nın Kutsal Kitap Tefsir Kuramı”; Solmaz Zelyüt, “Leo Strauss’un TTP Okuması”; Birden Güngören, “Hegel’de *Teolojik-Politik İnceleme*”; ve Moris Fransez, “SpinoZen Bir İç Özgürlük Arayışı.”

HASAN AKBAYRAK, *Milletin Tarihinden Ulusun Tarihine* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 522 ss. ISBN 978-605-420-813-5

Bu çalışmada esas olarak, imparatorluktan Cumhuriyet’e geçiş sürecindeki kurumsal tarihçilik faaliyetleri incelenmekte olup genel olarak tarihçiliğin bu süreç içindeki yeri sorgulanmaktadır. Türkiye’de kurumsal tarihçiliğin ilk adımı olan ve İkinci Meşrutiyet döneminde kurulan Tarih-i Osmani Encümeni’nden Cumhuriyet idaresinin kurduğu Türk Tarih Kurumu’na geçiş süreci diğer tarih çalışmaları ile birlikte incelenmektedir. Ayrıca, döneme damgasını vurmuş tarihçilerin bu kurumlar dışındaki faaliyetleri, mümkün olduğunca dönemin siyasal omurgası içine oturtularak, takip edilmeye çalışılmıştır. Bu eser, dönem ve muhteva olarak, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri kurumsal tarihçiliğini bütünsel bir süreç içinde incelemeye çalışan kapsamlı ilk çalışma özelliği taşımaktadır.

YASEMİN AKÇAOĞLU ve SEMA DOĞAN (hazırlayanlar), *Semavi Eyice Kaynakçası: Seksenaltı Yıla Armağan* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 116 ss. ISBN 978-605-105-040-9

Semavi Eyice ‘İstanbul Minareleri’ konulu teziyle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Kürsüsü’nden 1948’de mezun oldu ve aynı yıl bu kürsiye asistan olarak atandı. 1952’de ‘Side’nin

Bizans Dönemine ait Yapıları' başlıklı teziyle doktorasını verdi. Bizans sanatı konusundaki bu ilk kapsamlı çalışmasını, 1955'te doçentlik tezi olarak sunduğu 'Son Devir Bizans Mimarisi' izledi. 1964'te tamamladığı 'İlk Osmanlı Devri'nin Dinî-İçtimaî Bir Müessesesi: Zaviyeler' konulu teziyle profesör olarak, 1963'te aynı fakülte bünyesinde kurulan Bizans Sanat Tarihi Kürsüsü'nün başkanlığına getirildi. Yıllarını sanat tarihine ve İstanbul'a veren Semavi Eyice, çalışma hayatı boyunca 1400'ü aşkın sayıdaki makaleleri, ansiklopedi maddeleri, araştırma ve kitaplarıyla bir dönemin tarihine ışık tutan ve çalışmalarıyla bilim hayatımıza büyük katkıları olan bir bilim insanımız. Onun seksenbeş yılına bir armağan olarak hazırlanan bu kaynakça tüm çalışmalarını mümkün olduğunca eksiksiz olarak araştırmacılara ulaştırmayı hedefliyor. Kaynakçanın hazırlanma sürecinde Yasemin Akçaoğlu'nun yüksek lisans tezi olarak hazırladığı 'Türk Sanatı ve Tarihine Katkılarıyla Semavi Eyice: Hayatı ve Eserleri' başlıklı çalışma esas alındı ve 1991 yılında Eyice'nin yayınlarını ilk olarak bir araya getiren Mahmut Şakiroğlu'nun hazırladığı *Prof. Dr. Semavi Eyice Bibliyografyası*'ndan da yararlandı. Bu kaynakçada, daha önce Mahmut Şakiroğlu'nun yaptığı tasnif kullanılarak, yazarın çevirileri ve yazdığı önsözler birer başlık altında toplandı ve tüm çalışmalar altı ana başlık altında gruplandırıldı. Birçok dergi, kitap ve ansiklopedi yeniden gözden geçirilerek önceki yayınlarda rastlanılan hata ve eksikler giderildi. Semavi Eyice'nin yaşamöyküsü de kendi sözleriyle yine bu çalışmada okurlara sunuluyor.

NEBAHAT AKGÜN ÇOMAK ve YASEMİN G. İNCEOĞLU, *Metin Çözümlemeleri* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009), 378 ss. ISBN 978-975-539-533-3

Metin her şeyden önce bir yapıdır. Bu yapıda, yalnızca metnin yapısal örgüsü değil, aynı zamanda onu çevreleyen dış gerçeklik de söz konusudur. Metinsellik sözcükler arası bağıntıların yanı sıra kesitler arası ilişkilerden de doğmaktadır. Metin, kendi içinde hiçbir şey ifade etmemekte ancak metin ve dünya bilgisi ile kurulan bağlantı sonucu bir anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda da, gerek biçim gerek anlam düzeyinde üretimsellik olgusunun simgesi olarak metin farklı biçimler ve farklı anlamlar taşımaktadır. Hepsi konularında uzman hocaların çeşitli metin çözümleme kuramları ve kuramcıları üzerine yazdıkları, anlaşılır ve açıklayıcı metinler toplamı bize Umberto Eco, Jürgen Habermas, Guy Debord, Teun A. van Dijk gibi kuramcıları anlamak için bir kılavuz sunuyor. *Metin Çözümlemeleri* adlı kitapta yer alan metinler, yeniden okunmuş, altüst edilmiş, çözümlenmiş, ayrıştırılmış, yeniden üretilmiş ve inşa edilmişlerdir. Çözümlemeye ya da yeniden okunmaya alınan metinlerin bağıntıları, anlam kaynağına yaslanarak, eriştiği her yeni noktada, kendini yeniden üretmekte ve yeniden yorumlanabilecek duruma gelmektedir. İnsanoğlunun adeta bitmeyen uğraşısı olarak nitelendirebileceğimiz metin çözümlemeleri, bir yandan metnin nasıl eklendiğini çözümlerken, diğer yandan kurguyla gerçeklik izleniminin örtüştüğü alanı da ortaya koymaktadır. Kendi alanlarında yetkin akademisyenlerin bir eseri olan *Metin Çözümlemeleri* okuru da oyuna dahil ederek ona önemli bir sorumluluk yüklüyor: Önceden kazandığı bilgi ile metin arasında kuracağı ilişki becerisini geliştirme sorumluluğu.

NAZAN AKSOY, *Kurgulanmış Benlikler: Otobiyografi, Kadın, Cumhuriyet* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 223 ss. ISBN 978-975-050-721-2

İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat bölümü öğretim üyelerinden Nazan Aksoy *Kurgulanmış Benlikler: Otobiyografi, Kadın, Cumhuriyet* adlı çalışmasında yakın tarihimizi, o döneme tanıklık eden kadınların dilinden, onların otobiyografilerinden okuyor. Özellikle son yıllarda yayımlanan kadın otobiyografilerinin de genel olarak odak noktası modernleşme ve özel olarak Cumhuriyet tarihidir. Bir ya-

kın okumayla, kadın otobiyografi yazarlarının hayatlarında hangi sorunlar öne çıkıyor ve bu hikâyeler otobiyografi türünün Batı'daki örneklerine hangi yönlerden benzerken nerelerde ayrışıyor sorularının üzerine eğiliyor. Kurgulanmış benlikler, modernleşme projesi içinde kimliğini kurmuş, bu projenin kadınlara sunduğu imkânlardan yararlanmış, böyle meslek ve kimlik edinmiş kadınların hikâyelerini anlatıyor. Otobiyografilerden yola çıkan Nazan Aksoy, Cumhuriyet'e ve Türk modernleşmesinin temel meselelerinden biri olan kadının toplumdaki yerine yine kadınların gözünden bakma imkânı sağlıyor.

NADJE SADIG AL-ALI, *Iraklı Kadınların Anlatılmayan Öyküsü: 1948'den Bugüne* [çeviren Yasemin Tezgiden] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 336 ss. ISBN 978-975-050-663-5

Iraklı Kadınların Anlatılmayan Öyküsü: 1948'den Bugüne, son yetmiş yıldır Irak'ta yaşananları, kadınların deneyim ve tanıklıklarıyla anlatan alternatif bir tarih çalışması. İlk baskısı İngilizce olarak ve *Iraqi Women: Untold Stories From 1948 to the Present* adıyla İngiltere'de 2007 yılında Zed Books tarafından yayınlanan kitabında Nadje Sadig Al-Ali, farklı kimlik ve aidiyetler taşıyan genç-yaşlı çok sayıda Iraklı kadını görüşerek ülkenin çeşitli dönemlerinde, özellikle kadınlar açısından hayatın nasıl değiştiğini betimliyor. Kadınların Irak'taki yaşam koşullarını, ev, okul ve iş yerlerindeki konumlarını, anne ve eş olarak varlıklarını tarihsel bir süreç içinde resmediyor. 'Tüm tarihler ve anılar, inşa edilir,' önermesinden yola çıkan yazar, bir olayın farklı biçimlerde yorumlanması ve hatırlanmasını özellikle önemsiyor. Ona göre hafıza ve hakikat mutlaka örtüşmek zorunda değil; bir olayla ilgili birden çok hakikat olabilir ve bu durum, ne hafızanın önemini ne de 'gerçekte' neler olduğunu keşfetmemizin önemini azaltır. Al-Ali, asıl olarak mağdurun dilini, kadınların nasıl hatırladığını ve yaşadığını göstermek istiyor. Irak'ta süregelen acı ve keder dolu yılların içinde kadınların neler yaşadıklarını onların ağzından anlatıyor. "Bu kitap herkes için diyor," kitaba eleştiri yazan Kemer Derneği başkanı ve Fransız 'Légion d'Honneur' madalyası Şövalye mertebesi ile taltif edilen Nebahat Akkoç, "kadınların birlik ve dayanışması'nın önemini vurgulayan yanı sıra biz kadınlar için, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini görmemek için inat eden dostlarımız için... Ama en çok da Irak'ın işgaline katılan, destek veren, Irak'ın işgalinden medet umanlar için. Siz ki yakıp yıkmaya muktedirsiniz. Duyuyor musunuz? Bir Iraklı kadın, Hana G. 'Ülkemi geri istiyorum,' diyor. Yakıp yıktıklarınızı, yok ettiklerinizi geri getirecek gücünüz var mı?"

ESRA ALIÇAVUŞOĞLU (der.), *Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 587 ss. ISBN 978-975-050-666-6

Bauhaus düşüncesi, bir stilin, bir eğitim hareketinin ötesinde, 1850'lerden beri Avrupa'da yürürlükte olan kültürel, ekonomik ve toplumsal bir modernleşme programını ifade eder. 'Yeni' bir hayatın tasarlanabileceği inancını temsil eder. Almanya'nın kültürel nüfuz politikaları bağlamında, son Osmanlı yönetimlerinin ama özellikle de Cumhuriyet'in kurucu kadrolarının modernleşme girişimlerinde etkili olur. Sanayileşme atılımı ile sanatın birleştirilmesine yönelik kültürel politikaların ve eğitim reformlarının yapılandırılmasında Bauhaus akılcılığının katkısı önemlidir. Gazi Terbiye Enstitüsü, Köy Enstitüleri, sanat, sanayi ve meslek okulları, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi gibi mühendislik-mimarlık okulları, güzel sanat ve uygulamalı sanat akademileri hep Bauhausçu ilkeleri benimserler ve bunlara göre yetişmiş kadrolar tarafından kurulurlar. Günümüzde Türkiye'de çağdaş eğitimin örgütlenmesi ve tasarım kültürünün hızla yükselmesi hâlâ Bauhaus'un izlerini taşır. *Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı*, bugünkü Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin çekirdeğini oluşturan ve 1957 yılında Alman ve Türk Bauhausçular tarafından kurulan Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun ellinci kuruluş yıldönümü dolayısıyla düzenlenen 'Türkiye'de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus Sempozyumu'na sunulan bildirileri kapsamaktadır.

AYŞE GÜL ALTINAY ve FEHRIYE ÇETİN, *Torunlar* (İstanbul: Metis Yayınları, 2009), 328 ss. ISBN 978-975-342-728-9

Bu kitapta, 1915'te ya da öncesinde müslümanlaştırılarak, asimile edilerek Anadolu'da kalmış Ermeni çocuklarının hikâyelerini, torunlarının ağzından dinleyeceksiniz. Şimdilerde orta yaşlarını sürmekte olan bu torunlar Ermeni dedelerini, ninelerini, kendilerini anlatırken yüzleşmesi güç soruları da gündeme getiriyorlar. Bugün Türkiye'de yaşayanlar kendi hikâyelerini ne kadar biliyor, nelerin üstü örtülüyor, bu sırlar bizi nasıl etkiliyor? Neredeyse yüz yıl sonra 1915'te yaşananlar 'torunlar' için ne ifade ediyor? Neden yüz yıl sonra bugün ninelerin, dedelerin Ermeni olduğunu söylemek bu kadar zor, bu kadar sancılı? Bu acının ve suskunluğun üzerine gitmek başka acıları ve suskunlukları görmemize, konuşmamıza, aşmamıza yardımcı olabilir mi? Veya başka acıların ve suskunlukların daha oluşmadan önlenmesine katkı sağlayabilir mi? Burada hikâyesini okuyacağımız kişiler bizi kendimizle, ailemizle, komşularımızla, arkadaşlarımızla tanışmaya, birbirimizin hikâyelerine kulak kabartmaya davet ediyorlar. Yalanlardan, gerçek korkusundan kurtulup geçmişimizle yüzleşmeden barışçıl bir geleceğe varamayacağımızı hatırlatıyorlar bize.

NIGEL ASHFORD, *Özgür Toplumun İlkeleri: Bir Çalışma Klavuzu* [çeviren Can Madenci] (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 148 ss. ISBN 978-975-620-142-8

Her toplum problemlerle ve meydan okumalarla karşılaşır. Bunlara nasıl karşılık vermek gerekir? Tarihin, tecrübenin ve teorinin gösterdiği gibi barış içindeki, özgür ve müreffeh toplumların ortaya çıkmasına katkıda bulunan ilkelerle. Bu kitap eylemlerimize klavuz olmak üzere oniki ilke sunmaktadır. Aşırı muhafazakâr İngiliz siyaset bilimi profesörü Nigel Ashford, okuyucuya kendi ilke ve değerlerini belirlemede yardımcı olmaya çalışarak her gün pek çok karar vermesi gereken kişiler olarak doğru tercihi yapmada ihtiyaç duyduğumuz temel ilkeleri sağlamaktadır. Ayrıca kitap sorularla ve ileri okuma önerileriyle tartışmayı ve düşünmeyi teşvik etmek üzere tasarlanmıştır.

HÜSEYİN AKYOL, *Türkiye'de Siyasi Parti Kapatmanın Tarihi* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 392 ss. ISBN 978-975-533-609-1

Kitabın yazarı Hüseyin Aykol şöyle diyor: "86 yılda 83 parti! Türkiye'de kapatılan siyasi partilerden söz açıldığında birçok kişi ve kaynak, Anayasa Mahkemesi'nin kapattığı 24 partiyi hatırlıyor; oysa Cumhuriyet tarihimizin 86 yılı boyunca değişik mahkeme ve otoritelerce kapatılan parti sayısı aslında 60'tır. Bu sayıya, Anayasa Mahkemesi'nin kapatma cenderesinden geçen 18 parti ile haklarındaki kapatma davası halen süren 5 partiyi de eklersek, yaşadığımız durumun vahameti daha iyi anlaşılacaktır. 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980'deki askeri darbelerin ardından 28 Şubat 1997'de 'postmodern darbe' ve 27 Nisan 2007'de 'e-muhtıra' gören kesintili demokrasimizde siyasi partilerin kapatılmasının kesintiye uğramaması, darbe dönemleri sona erse de, darbecilere ait otoriter anlayışın sürdüğünü gösteriyor. *Türkiye'de Siyasi Parti Kapatmanın Tarihi*, kapatılma sürecinden geçen ve kapatılan partilerin serüvenini anlatmakla birlikte siyasal partileri kapatmanın yararsızlığını, kapatılan bir partinin toplumsal tabanı varsa, uygulamada başka bir isimle yeniden siyaset sahnesine döndüğünü göstermeyi amaçlıyor."

BİRGÜL AYMAN GÜLER ve DİĞERLERİ, *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 735 ss. ISBN 978-975-533-604-6

Birgül Ayman Güler, Erel Tellal, Koray Karasulu, Mehmet Necati Kutlu, Nuray Keskin, Onur Karahanoğulları, Özden Akın, Selin Esen, Tayfun Çınar ve Uğur Ömürgönülşen'in yazılarından oluşan *Ka-*

mu Yönetimi Ülke İncelemeleri, sekiz ülkenin kamu yönetimi sistemleri üzerinde durmaktadır. Bunlardan dördü—ABD, Almanya, İngiltere ve Fransa—son iki yüzyılın ‘gelişmiş ülkeler’ sınıfında yer almaktadırlar. Gelişmişlerin önemi, Türkiye üzerinde farklı zamanlarda, farklı ağırlıklarla etkili ülkeler olmalarından kaynaklanır. Diğer dört ülke—Arjantin, İspanya, Polonya ve Rusya—dünya genelinde Türkiye’nin de içinde sayıldığı ‘orta derecede gelişmiş ülkeler’dir. Günümüzde bu ülkelerin tümü kapitalist ekonomik sistem içinde yer alırlar. Polonya ile Rusya sosyalizmden kapitalizme dönen ‘geçiş ülkeleri’dir. Polonya, buna ek olarak, Avrupa Birliği’ne üyelik süreci bakımından özgün bir örnek oluşturur. İspanya, son yıllarda Türkiye gündemine ‘bölgeci devlet’ tartışmalarıyla birlikte yerleşmiş, coğrafi açıdan en uzak ülke Arjantin ise sosyo-ekonomik bunalım çizgisiyle Türkiye’ye en yakın ülkelerden biri olarak dikkat çekmiştir. Kitabı derleyen Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyesi Birgül Ayman Güler’in ifadesiyle, “Çalışmanın özgün yönlerinden biri, başka bir yabancı dilden kaynaklar aracılığıyla değil, ülkelerin kendi dillerinde yazılmış kaynaklar kullanılarak hazırlanmış olmasıdır. Kitap, irdelenen ülkelere ilişkin bilgi dağarcığımızı zenginleştirmeye katkı sağlamanın yanı sıra ve belki de bundan daha çok, Türk kamu yönetimine ilişkin kavrayışımızı derinleştirmemize hizmet edecektir.”

RIFAT N. BALI, *Avram Benaroya: Unutulmuş Bir Yahudi Gazeteci Hayatı ve Anıları* (İstanbul: 47 Numara Yayıncılık, 2009), 126 ss. ISBN 978-994-432-835-7

Gazeteci, Fransızca öğretmeni, Türkiye’nin ilk stenografi muallimi. Avram Benaroya’nın hayatını bu şekilde özetlemek mümkün. Bir zamanlar Türkiye’de mevcut olan Fransızca basınının önde gelen isimlerinden olan Benaroya hem Fransız diline hakimiyeti, hem de stenografi bilgisi sayesinde Mudanya Konferansı’nı izleyebilen az sayıda gazeteciden biriydi. Cumhuriyet’in ilk yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ilk stenografi muallimi olan Benaroya hayatının son yıllarında tekrar gazetecilik mesleğine dönecek, *L’Etoile de Levant* (‘Şark’ın Yıldızı’) gazetesini yayınlayacak ve aynı gazetede hatıralarını tefrika edecekti. Bu kitapta Benaroya’nın bu tefrikası, kendisini tanımış olan kişilerin onunla ilgili anıları, kitabı yayına hazırlayan Rifat N. Bali’nin Benaroya hakkında yazdığı biyografisi ve Prof. Saffet Şav’ın Mudanya Konferansı ile anıları yer almakta. Türk basın tarihinin az bilinen bir gazetecisini ve gazetesini anlatan bu kitap aynı zamanda hem Cumhuriyet döneminde azınlıkların yaşamları hakkında bilgi vermekte, hem de “Stenografi Türkiye’ye nasıl geldi?” sorusuna cevap getirmekte.

RIFAT N. BALI, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri: Devletin Örnek Yurttaşları, 1950-2003* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 672 ss. ISBN 978-605-420-812-8

Bu araştırmanın incelediği dönem elliüç yıl—yani, yarım yüzyıldan biraz fazla bir dönem. Demokrat Parti’yi iktidara getiren tarihî 14 Mayıs 1950 seçimleriyle başlayan ve 15 Kasım 2003 tarihinde İstanbul’daki iki sinagoga karşı düzenlenen intihar saldırıları ile sona eren bir dönem. CHP’nin Tek Parti dönemindeki otoriter ve ayrımcı siyasetinden bezmiş olan ve 14 Mayıs 1950 seçiminin sonucunu, İkinci Meşrutiyet’in ilanında azınlıkların gösterdikleri heyecan ve sevince benzer bir şekilde karşılayan Türk Yahudileri bu tarihten elliüç yıl sonra ise bu kere sinagogları hedef alan intihar saldırıları karşısında derin bir üzüntü ve öfke hissedeceklerdi. Peki bu iki tarih arasında yer alan elliüç yıl zarfında Türk Yahudi toplumu ne tür meseleler ile karşı karşıya kaldı? Bunlar ile nasıl mücadele etmeye çalıştı? Mücadele edebildi mi? Edebildiyse ne netice elde etti? 1960’lı ve 1970’li yılların çalkantılı ve buhranlı havasında devrimci sol, milliyetçi ve İslamcı eylemciler ve basın Türk Yahudilerine karşı nasıl davrandı? ‘Türkiye’de huzurlu yaşamak’ için kamusal alanda görünmez olmayı ve siyasetten uzak

kalmayı felsefe edinmiş olan bir toplumun liderleri nasıl oldu da ‘Ermeni Soykırım Meselesi’ vesilesiyle uluslararası diplomasiinin birer aktörü ve ‘Türkiye Cumhuriyeti’nin örnek vatandaşları’ haline geldiler? Bu araştırma yerli ve yabancı kaynakları derinlemesine araştırarak bütün bu suallere cevap getirmekte.

EVANGELIA BALTA ve MUSTAFA OĞUZ (hazırlayanlar), *Livâ-i Resmo: Tahrir Defteri* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2009), 692 ss. ISBN 978-975-162-187-0

Resmo, Girit adasındaki Osmanlı dönemi sancaklarından. Bu sancağa ait 822 numaralı tahrir defterin yayınlanmasını esas alan bu çalışma bir çevrimyazı çalışmasıdır. Bu metnin yayınlanmasıyla o coğrafyadaki tarihî, ekonomik, demografik hemen her husus bir fotoğraf gibi resmedilmiş olmaktadır.

JAMES BAMFORD, *Sırlar Evreni: ABD Ulusal Güvenlik Dairesi’nin Dinleme ve İstihbarat Ağı* [çeviren Suat Kemal Angı] (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2009), 716 ss. ISBN 978-975-298-378-6

Amerikan Ulusal Güvenlik Dairesi’nin (National Security Agency) dünya çapındaki faaliyetlerini konu alan bu çalışma, bugüne dek içyüzü meydana çıkarılamamış birçok etkinlik, operasyon, uluslararası anlaşma ve işbirliğinin üzerindeki sır perdesini de kaldırıyor. Bu alandaki uzman araştırmacı gazetecilerden biri olarak kabul edilen Bamford, hayli kapsamlı bir araştırmanın sonucu olan ve Amerika’da *Body of Secrets: Anatomy of the Ultra-Secret National Security Agency* adıyla 2002 yılında yayınlandığında büyük yankılar uyandıran kitabında tarihin akışını belirleyen olayların esas temellerini ve faillerini açıklıkla gözler önüne seriyor. Soğuk Savaş döneminden post-endüstriyel dünyaya uzanan bir yelpazede birçok uluslararası ve bölgesel ihtilaf için alternatif bir okuma sunan çarpıcı bir araştırma.

M. MURAT BASKICI, *Bizans Döneminde Anadolu: İktisadi ve Sosyal Yapı, 900-1261* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 287 ss. ISBN 978-605-573-811-2

Anadolu Selçuklu ve erken dönem Osmanlı tarihini anlamlandırabilmek için bu devletlerin kendi tarihleri kadar Bizans İmparatorluğu tarihine de bakılması gerekmektedir. Bu çalışma, Türk kökenli hanelerin—yönetici kadroların—tarihinin başladığı Onbirinci Yüzyıl’da ve sonrasında Anadolu’da ne türden bir iktisadi-sosyal yapı bulunduğunu ve hâkim yerel nüfusun nasıl bir dünya görüşüne sahip olduğunu anlamaya yönelik olmak üzere ülkemizdeki tarih araştırmalarına küçük bir katkı niteliğindedir. Bizans tarihine aşina olmanın Osmanlı İmparatorluğu’nun pek çok meselesini daha kolay anlamlandırmayı sağlayacağını, okuyucular rahatlıkla görebilecektir. Kitap Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü öğretim üyelerinden Murat Baskıcı’nın 1995 yılında tamamladığı yüksek lisans tez çalışmasına dayanmaktadır.

HASAN YÜCEL BAŞDEMİR, *Liberalizm: Ahlâkî Temeller* (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 299 ss. ISBN 978-975-620-150-3

Liberalizm çağdaş medeniyetin temellerini atan radikal bir vizyondur. Bütün insanlığın yüzyıllardır inkâr edilmiş ahlâkî eşitliğinin, yok sayılmış bireysel haklarının, hiyerarşik siyasî yapılanmalarda unutul-

muş insan onurunun iade-i itibarıdır liberalizm. Buna karşın akademik çevrelerde ve toplumun bir kesiminde liberalizmin yardımseverliği yok ettiği, savaşı meşru gördüğü, zenginleri kolladığı şeklinde suçlamalarla liberalizmin ahlâk dışı bir düşünce olduğu fikri yaygındır. Hasan Yücel Başdemir'in çalışmasında iddialı bir şekilde cevapladığı soru şudur: "Liberalizm, bir değer düşüncesinden ve ahlâkî düşünceden yoksun mudur?" Liberal düşünürler felsefelerinin ahlâkîliğini güçlü bir şekilde savunurlar ve bunu yaparken tek bir ortak felsefi temele dayanmazlar. Başdemir, liberalizm içindeki bu felsefi çeşitliliği ahlâkîlik problemi etrafında yetkin bir şekilde ele alarak liberalizm/ahlâk ilişkisi ile ilgili tartışmalara ortak bir kavramsal zemin sağlamaya çalışmaktadır. *Liberalizm: Ahlâkî Temeller* Türkçe literatürde bir ilki gerçekleştirerek konuya geniş bir teorik çerçeve sağlamaktadır. Değer, ahlâk ve liberalizm konularında Başdemir'in eseri bütün ilgililer için bir başucu kitabıdır.

DANIEL G. BATES, *Yirmibirinci Yüzyıl'da Kültürel Antropoloji: İnsanın Doğadaki Yeri* [çevirenler Suavi Aydın ve diğerleri] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 560 ss. ISBN 978-605-399-124-3

Bizi diğer türlerden ayırt eden insan davranışının çeşitli yönlerini anlayabilmemiz ve kendi toplumumuzu daha iyi tanıyabilmemiz, bizim de diğer canlı türlerini etkileyen aynı kuvvetlere tabi olduğumuzu kabul etmemize ve dünya halklarının yaşam tarzlarındaki çeşitliliği tam anlamıyla kavrayabilmemize bağlıdır. İnsanı ve insanın doğayla ve zamanla ilişkisini ele alan antropoloji bilimi, bu anlamda, geçmişimizi çözümleyip geleceğimizi öngörmemize olanak sağlayacak temel disiplinlerden biridir. Bu kitap, en az geçim stratejileri ve iktisadî uygulamalar kadar öneme sahip olan dinsel ve siyasal inanç ve uygulamaları, hatta akrabalık sistemlerini bir bütün içinde ele alarak, modern dünyada insan uyarlanmasını anlamaya dair bir başlangıç sunuyor. Antropolojinin yeni gelişmekte olan bir bilim olduğu Türkiye'de, Türkçe yazılmış orijinal metin sayısı çok az olduğu gibi, çeviri metinler de son derece sınırlı. Dünyada antropolojiye giriş kitabı olarak temel öneme sahip *Yirmibirinci Yüzyıl'da Kültürel Antropoloji* Türk okuru için özellikle önemli; çünkü kitabın yazarı Daniel G. Bates, önemli bir antropolog olmanın yanı sıra, Türkiye'yi de çok yakından tanıyan bir bilim adamı ve ilk olarak 1959'da geldiği Türkiye'de aralıklarla bulunmuş ve birçok alan çalışması yapmış bir araştırmacı. İstanbul'daki Robert College mezunu olup uzun yıllar City University of New York'ta antropoloji profesörü olarak çalışmış Daniel G. Bates tarafından güncellenerek Türkiye'ye uyarlanan ve çevirisi Hacettepe Üniversitesi öğretim üyelerinden Suavi Aydın başkanlığında bir grup antropolog tarafından gerçekleştirilen bu çalışmanın, Türkiye'de bu alandaki akademik okuma kitabı eksikliğinin giderilmesine katkı sağlayacağı beklenebilir.

JEAN BAUBÉROT, *Laiklik: Tutku ile Akıl Arasında, 1905-2005* [çeviren Alev Er] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 280 ss. ISBN 978-605-399-106-9

Bir 'Fransız icadı' olan laiklik, bugün doğduğu topraklarda bile çeşitli tartışmalara konu oluyor. Yakin zamana kadar Fransa Cumhuriyeti'nin birleştirici unsuru olan laikliğin son zamanlarda ayrıştırıcı bir nitelik kazanması karşısında Fransızlar bile şaşkın. Üstelik bu tartışmalar artık Fransa'nın kendi icadı etrafında yaptığı kendi özeleştirisi olmanın dışına çoktan çıktı ve laiklik artık bir 'Fransız istisnası' değil; laiklik ideolojisini kendisine göre yorumlayan diğer ülkelerde süren tartışmalar da Fransız laikliğine bir şekilde yansıyor ve yeni referans noktaları yaratıyor. Fransa'da laiklik üzerine her seferinde yeni bir şeymiş

gibi ortaya çıkan tartışmalar ve geliştirilen argümanlar, içerik ve kullanılan terminoloji bakımından Türkiye’de yaşanan tartışmalardan oldukça farklı. Üstelik söz konusu olan nüfusunun büyük bir bölümü Müslüman olan Türkiye olduğunda, tartışma eğitim kurumlarını aşarak yaşamın bütün alanlarına yayılıyor ve git-tikçe karmaşıklaşıyor. Ama Baubérot’ nun Fransızca orijinali 2004 yılında *Laïcité 1905-2005, entre passion et raison* adıyla çıkmış olan bu kitabını okuduğumuzda göreceğiz ki, bu tartışmaların hiç bitmemesi aslında şaşırtıcı bir durum değil. Kitapta genelde Fransa üzerinden ele alınan laikliğin ne olduğu ya da olmaması gerektiği tartışması, laiklik idealini benimsemiş bütün cumhuriyetler için hâlâ geçerli. Cumhuriyet temelinde Türkiye’de laikliğin kapsayan mı, yoksa dışlayan mı bir yaşama zemini sunduğu, toplumsal hayatta sınırlayıcı mı yoksa düzenleyici mi bir uygulama olduğu gibi sorulara cevap bulmaya çalışırken, Baubérot’ nun bu kitabında aktarılan sürecin ve tartışmaların bizlere de yeni düşünce ufukları açacağını düşünüyoruz.

JEAN BAUDRILLARD, *Gösterge Ekonomi Politikası hakkında bir Eleştiri* [çevirenler Ali Bilginer ve Oğuz Adanır] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 290 ss. ISBN 978-605-423-800-2

Gösterge ekonomi politikasının eleştirisini yapan kuramcı sayısı yok denilecek kadar azdır. Thorstein Veblen ve Edmond Goblot kültürel sınıf çözümlemesinin önünü açan çok önemli isimlerdir. Bu çözümleme ‘diyalektik materyalizm’in yapmış olduğu üretim güçleriyle ilgili çözümlemenin ötesine geçerek gösterişe yönelik bir değerler mantığından söz etmektedir. Bu mantığa göre egemen sınıf toplum üstünde kurduğu ve kodlar aracılığıyla sürdürdüğü hâkimiyeti devam ettirebilmek amacıyla, değerleri ‘tözel açıdan değişikliğe’ uğratmış ve böylelikle ekonomik düzende devrimler yaparak, toplumsal ilişkilerde değişikliğe yol açılmasını engellemiştir. Ekonomik düzende belirleyici olan, birikim ya da artı-değerin elde edilme biçimidir. Kültürel göstergeler düzeninde belirleyici olansa harcama, yani yaşamın her alanına egemen olan koda boyun eğip töz değişikliğine uğrayarak gösterge/değer biçimini alan ekonomik değişim değeridir. Egemen sınıflar ya ilkel ve geleneksel toplumlarda egemenliklerini her zaman gösterge/değerler üstüne oturtmuş ya da, kapitalist burjuva düzeninde olduğu gibi, sahip oldukları bu ekonomik ayrıcalığı göstergeler aracılığıyla sergileyerek onlara bir aşkınlık, bir kutsallık kazandırmaya çalışmışlardır. Egemenliğin en kusursuz aşaması bu sonuncusudur. Çünkü sınıf mantığının yerini alan bu mantık, üretim araçlarının mülkiyetiyle değil, anlam üretiminin denetimiyle ilgili olup maddi üretimden çok farklı bir üretim biçiminin varlığını zorunlu kılmaktadır; zaten Marxist çözümlemenin içinden çıkamadığı nokta da budur.

MURAT BELGE, *Edebiyat Üstüne Yazılar* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 515 ss. ISBN 978-975-470-691-8

Murat Belge, 1960’lardan bu yana ‘edebiyat sevgisi ile siyasete ilgisini, sanata yaklaşımında bir çeşit uzlaşma noktası olarak’ yazdıklarını bu kitapta topladı. Bu derleme, kendi deyimiyle, “hayata bir edebiyatçı olarak başlayan,” Belge’nin tüm önemli edebiyat yazılarını içeriyor. 1968-1987 dönemini kapsayan bu yazılarda, göze çarpan en önemli özellik ‘dogmatik olmama’ çabası. Murat Belge, çeşitli eleştirel disiplin ve okulların yöntemlerinden yararlanırken ‘teorik meseleler’in uzağına düşmemeye çalışıyor. ‘Roman Üstüne,’ ‘Dünya Romanında Son Durum,’ ‘Sanat ve Politika,’ ‘Sanatçılar ve Sorunsallar,’ ‘Eski Edebiyattan,’ ‘Metin İncelemeleri’ ve ‘Epik Üstüne’ gibi başlıklardan oluşan kitap, dönemin önemli edebiyat tartışmalarına da ışık tutuyor.

MURAT BELGE, *Sanat ve Edebiyat Yazıları* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 439 ss. ISBN 978-975-050-713-7

Sanat ve Edebiyat Yazıları, Murat Belge'nin dil, edebiyat ve sanat üzerine yazdığı yazıların bir derlemesi. Murat Belge bu yazılarında, Türkçe'nin dil tartışmalarıyla klâsik Türk müziğinin, Türkçe edebiyat eserleriyle dünya edebiyatı kahramanlarının tarihsel ve kültürel bir tartışmada bir araya gelmelerini sağlıyor. Edebiyat Üstüne Yazılar'ın devamı niteliğindeki bu ciltte de güncel edebiyat tartışmalarıyla edebiyatın teorik meseleleri birbirinden ayrılmıyor. 'Dil Tartışmaları,' 'Türkçe'de Roman, Yazarlar ve Tartışmalar,' 'Divan Edebiyatı Üzerine, Edebiyat Söyleşileri,' 'Dünya Edebiyatının Yazarları ve Kahramanları,' 'Sanat, Kültür, Estetik' kitabı oluşturan bölümler. Murat Belge edebiyat eleştirmeni olarak bu farklı konular ve tartışmalar arasında dil, edebiyat ve sanatın hayatı nasıl ürettiğini, bu üretimin hangi alanlarda nelere etki ettiğini tartışıyor. Türkçe edebiyatı dünya edebiyat ailesinin bir ferdi olarak kabul edip, bu zenginliğin içinde yeniden düşünmeyi öneren yazılarıyla Murat Belge, edebiyat eleştirisinin imkânlarını da bu tartışmada göz önünden ayırmıyor.

BERCH BERBEROĞLU, *Klasik ve Çağdaş Sosyal Teoriye Giriş: Eleştirel bir Perspektif* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 289 ss. ISBN 978-605-399-104-5

Toplum biliminin insan hayatını açıklamaya ve anlamlandırmaya yönelik çalışmalarının temelini oluşturan sosyal teori, antropoloji, tarih, ekonomi, teoloji, felsefe gibi bilimlerle birlikte toplumsal yapıyı analiz ederken ve ona dair tezler geliştirirken odağı sadece toplum ve insanın etkileşimi olan toplum biliminden ayrılır ve daha büyük ölçekli bir incelemeye girer. Disiplinlerarası çalışma prensibi nedeniyle daha kapsayıcı olması ve sosyal yaşamın bilimsel incelemesinin nasıl yapılacağına yönelik tezler sunması bir yana, sosyal teori daha çok bir bilimsel araştırma yöntemi olarak ele alınmaktadır. Berch Berberoğlu *Klasik ve Çağdaş Sosyal Teoriye Giriş* adlı bu kitabında topluma dair gelişkin bir anlayış oluşturmada kuramsal yaklaşımın önemini vurgulayarak sosyal teorinin olguların ham hallerini biçimlendirmedeki rolünü ön plana çıkarıyor. Berberoğlu, tarihsel materyalizmin ilkelerini temel alan sosyal analiz anlayışıyla sosyal sınıfların toplumda oynadığı merkezî role dikkat çekerek kendisinin de bu kitabı hazırlarken üretim ilişkileri açısından tanımlanan sınıfsal yapıyı, sınıf mücadelesini ve sınıf çatışmasını klasik ve çağdaş teorisyenlerin analizlerinde temel argüman olarak ele aldığını vurguluyor. *Klasik ve Çağdaş Sosyal Teoriye Giriş* Ondokuzuncu Yüzyıl'dan erken Yirminci Yüzyıl'a kadarki dönemin en önemli klasik ve çağdaş sosyal teorisyenlerini konuya yeni olan öğrencilerle tanıştırmayı amaçlamaktadır. Teorisyenlerin fikirlerini kendi sözleriyle ifade etmesine öncelik verilen makaleler sosyal teoriye yönelik daha ileri çalışmalarda temel oluşturması için ilk adım olma niteliği taşıyor.

HAMİT EMRAH BERİŞ, *Tek Parti Döneminde Devletçilik: Türkiye'de Otoritarizmin Siyasal ve Ekonomik Kökenleri* (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 216 ss. ISBN 978- 975-620-149-7

Kemalizmin altı ilkesinden devletçilik, Cumhuriyet'in ilk yıllarında doğrudan ekonomik kalkınma ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre, Türkiye'nin hızlı kalkınması ve 'çağdaş uygarlık düzeyi'ne ulaşması için ekonominin devlet kontrolünde olması zorunludur. Devletin ekonomiye müdahalesi 'millî burjuvazi'nin oluşturulmasından kamu iktisadî teşebbüsleri kurulmasına uzanan geniş bir çizgi izler. Beriş, bu kitapta devletçiliğin yalnızca ekonomi alanıyla sınırlanamayacağını, siyasal ve toplumsal yüzlerinin çok daha etkili olduğunu savunuyor. Yazara göre, otoriter yönetim anlayışı, ülke içinde tam bir kontrol sağlamak için devletçilikten araç olarak yararlanmıştır. Bu yönüyle devletçilik, Kemalist yönetim anlayışının merkezinde bulunur ve diğer ilkeleri şekillendirir.

PETER BIERI, *Özgürlük Zanaatı: İnsanın Kendi İstencini Keşfetmesi* [çeviren Türkiş Noyan] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 388 ss. ISBN 978-605-105-038-6

Ne kadar özgürüz? İsteklerimiz, çeşitli rastlantılardan oluşan özgeçmişimiz tarafından koşullandırılmışsa, bundan ötürü özgürlükten yoksun mu sayılırız? İnsanları ahlâkları bakımından değerlendirirken ve onlara eylemlerinden ötürü sorumluluklarının hesabını sorarken, onların nasıl bir özgürlüğe sahip olduklarını varsayıyoruz? İstenç özgürlüğü bizim için neden önemli? Peter Bieri, felsefe tarihinin önemli bir konusunu irdelerken, bağımsız düşünmeyi de öğretiyor. Özgürlük üzerine şimdiye kadar çok, pek çok, hatta her şey söylenmemiş midir? Hayır. Bir filozof tarafından yazılan bu kitap, bir akademik araştırma olmaktan çok, istenç özgürlüğü sorunu için çeşitli çözümlerin, tartışılmak üzere ortaya konduğu bir sahne durumunda. Yazar, kısa skeçlerle, özgürlük hakkında âdeta kendini zorla kabul ettirmiş olan tasavvurları birbiriyle ilişkilendiriyor ve çelişkilerin içinden gerçek özgürlüğün ilkelerini çıkarıp göz önüne seriyor. Peter Bieri'nin açık ve berrak bir üslupla yazdığı kitabı, bir roman sürükleyici ve gözlemlerden edinilen fikirlerle yüklü. Özgürlüğün olanaksızlığını kanıtlama çabalarının arttığı çağımızda özgürlüğü yeniden keşfetmeye büyük gereksinim var. Peter Bieri 1944 yılında Bern'de doğdu. Freie Universitaet Berlin'de felsefe profesörü olan Bieri'nin, Pascal Mercier takma adıyla yazdığı *Perlmanns Schweigen* (1995) ve *Der Klavierstimmer* (1998) adında iki romanı da var.

İHSAN BİLGİN, *Londra/London: Metropol ve Mimarlık/Metropolis and Architecture* [fotoğraflar Cemal Emden] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 164 ss. ISBN 978-605-399-125-0

'Dünya Kentleri' dersi, İstanbul Bilgi Üniversitesi'ndeki Bilgi-Mimarlık yüksek lisans programında yoğun biçimde işlenen modern kent ve mimarlık tarihi konularının, dünyada gündem oluşturulmuş kentlerden birine odaklanarak pekiştirilmesi, modern mimarlık kültürüne ilişkin görgünün derinleştirilmesi amacı ile programa alınmış zorunlu dersler arasında bulunmaktadır. Ders, akademik takvim boyunca o yıl için seçilen şehirle ve mimarisiyle ilgili seminerlerle sürdürülmekte ve akademik yıl sonunda yapılan on günlük araştırma ve keşif hedefli gezi ile tamamlanmaktadır. Akademik yıl sonunda yapılan araştırma ve keşif amaçlı geziler Vitra'nın desteğiyle gerçekleştirilmektedir. Programın eğitim kadrosunu oluşturan akademisyenler ve mimarlar, yüksek lisans öğrencileriyle birlikte seçilen şehirde Vitra'nın konuğu olarak bulunmakta ve araştırma programlarını gerçekleştirmektedir. Bu kitabın ve eşlik ettiği serginin malzemesi, 2007-2008 akademik yıllarında yapılan çalışmalar ile Temmuz 2008'de Londra'ya yapılan gezilerden derlenmiştir.

JEREMY BLACK, *Savaş ve Dünya: Askeri Güç ve Dünyanın Kaderi, 1450-2000* [çeviren Yeliz Özkan] (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2009), 499 ss. ISBN 978-975-298-388-5

Küresel bir savaş tarihi yazma çabasının modern dönemdeki yegâne örneği bu kitap. Erken modern çağ ve savaş tarihi konusunda uluslararası bir uzman ve İngiltere'de Exeter Üniversitesi'nde tarih profesörü olan Jeremy Black, beş yüz yıllık bir tarih kesiti içinde tarihin yönünü belirlemiş savaşları çözümlüyor. Silâhlar, taktikler, stratejiler ve savaşların gerisinde yatan siyasi, kültürel, dinsel ve ticari koşullayıcılar. Tarihteki büyük gelişmeler, büyük çöküşler, ittifaklar, anlaşmalar, göç ve fetihler bu kitabın irdelediği konular arasında. Şimdiye dek kabul gören yerleşmiş yorumlardan aykırı bakış açılarına dek konuyla ilgili tüm verileri çözümleyen Black, savaş tarihi ve sosyolojik bir olgu olarak ve bir sebep-sonuç bütünlüğü içinde soruşturuyor. Savaş deneyiminin tüm insanlığı etkileyen derin sonuçlarına dair ustaca bir araştırma. Kitap ilk olarak *War and the World: Military Power and the Fate of Continents, 1450-2000* adıyla 2000 yılında yayımlanmıştır.

BURCU BOSTANOĞLU ve MEHMET AKİF OKUR, *Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Kuram: Hegemonya, Medeniyetler ve Robert W. Cox* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 136 ss. ISBN 978-975-533-626-8

Uluslararası ilişkiler yaklaşımlarında, realizm, düşünceyi uyarmak ya da zekaya hitap etmek yerine, ikna etmek, mevcuda boyun eğdirmek suretiyle manevra alanlarını daraltmakta, politikaya güce boyun eğmek ya da isyan etmek dışında alternatif göstermemektedir. Eleştirel düşünce ise, statükonun nasıl değiştirilebileceğinin bilimsel koşullarını araştırmakta, tarihin dinamiğini inceleyerek, saptayarak ve kestirimler yaparak alternatif manevra alanları, yeni statükolar yaratabilmenin kapılarını açmaktadır. Burcu Bostanoğlu ve Mehmet Akif Okur, ilk baskısı Gazi Kitabevi tarafından 2008 yılında yapılan bu kitapta uluslararası ilişkiler düşüncesinde eleştirel kuramın öncülerinden Robert W. Cox'un yaklaşımını tanıtarak, yaratıcı zihniyet ile dünya algılandığında realizmin daralttığı hayatın, nasıl genişleyebileceğini ve derinleşebileceğini gözler önüne seriyor.

MICHEL BOURSE, *Mezliğe Övgü* [çeviren Işık Ergüden] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009), 296 ss. ISBN 978-975-539-552-4

Etnik kimlik çatışmalarının ve milliyetçi hareketlerin insanı ve insana özgü her şeyi unutturduğu bir dönemde, ilk olarak 2007 yılında *Eloge du métissage: Pour une théorie politique de la communication* adıyla Fransa'da yayınlanan *Mezliğe Övgü* bize çok temel bir şeyi hatırlatıyor: 'Doğal kimlik' diye bir şey yoktur; tesadüfen şuralı ya da buralı olan hepimizin kimliği, karşılıklı alışverişe dayalı kültürel, politik ve ideolojik bir kurgudan başka bir şey değildir. Çoğu zaman da bu kurgusal kimlikler savaşların, çatışmaların, soykırımların bahanesi olmuştur. Temel amacı kimlik ideolojisine karşı mücadele etmek olan *Mezliğe Övgü*, öncelikle kültür kavramını da kapsayan eleştirel bir analize girişiyor. Ardından, kimlik taleplerinin ve milliyetçi hareketlerin çoğaldığı bir dönemde, kimlik stratejilerinin nasıl oluşabildiğini analiz ediyor. Eser, 'ideolojik költürçülük'ün eleştirisinin yanı sıra, költürler arasındaki ilişkilerin yeniden sınısallaştırılmasını gerçekleştirerek, költürlerarası yeni bir pedagojinin imkânlarını ve aşamalarını irdeliyor. Kimlikler içine kapanmanın yarattığı sorunların çözümüne katkıda bulunmaya çalışan bu deneme, 1980'li yılların sonundan itibaren araştırma gruplarında sürdürülen çalışmaların, özellikle Romanya ve Makedonya eksenli etkinliklerin ürünlerini de sergilemektedir. Makedonya'da 'çok-etnili' bir üniversite kurma ve költürlerarası gerilimleri azaltma temel hedefinin de parçası olmuş bu eser, bugünün Türkiye'sindeki költürler ve etnik yapılar arası ilişkilere ışık tutucu niteliktedir.

CATHERING WENDY BRACEWELL, *Onaltıncı Yüzyıl'da Adriyatik'te Korsanlık ve Eşkiyalık* [çeviren Mehmet Moralı] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 471 ss. ISBN 978-605-399-083-3

İngilizce orijinali *The Uskoks of Senj: Piracy, Banditry, and Holy War in the Sixteenth-Century Adriatic* adıyla 1992 yılında yayınlanan Catherine Wendy Bracewell'in *Onaltıncı Yüzyıl'da Adriyatik'te Korsanlık ve Eşkiyalık* adlı eseri, okuru başka bir tarih yazımıyla karşı karşıya getiriyor. University College London'da Slav ve Doğu Avrupa Çalışmaları Okulu'nda öğretim üyesi olan Bracewell, tarihin sadece imparatorlukların, kralların ve devletlerin tarihi olmadığını, bu tarihte eşkiyaların, korsanların, tarihin gözardı ettiği 'küçük insanlar'ın da payı olduğunu, Osmanlı İmparatorluğu'yla da savaşan Senjli uskokların hayatlarına odaklanarak, Onaltıncı Yüzyıl'da üç imparatorluğun sınırlarındaki yaşamı büyük bir canlılıkla anlatıyor.

AYŞE BUĞRA ve KAAAN AĞARTAN (der.), *21. Yüzyılda Karl Polanyi'yi Okumak: Bir Siyasi Proje Olarak Piyasa Ekonomisi* [çeviren Azer Kılıç] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 357 ss. ISBN 978-975-050-701-4

Karl Polanyi'nin ilkel ve antik ekonomiler üzerine yapılmış antropolojik araştırmaların bulgularından yararlanarak Ondokuzuncu Yüzyıl piyasa ekonomisini karşılaştırmalı tarihsel bir perspektifle ele aldığı çalışmalarında merkezî sorun bellidir: Toplumun, piyasa mantığına siyasi iradeyi baltalayacak şekilde boyun eğmesi. Ancak Polanyi sadece bir akademik figürden ibaret değildir; siyasi gündemi olan bir araştırmacı, karmaşık bir toplumda bireysel özgürlüğün temeli ile derinden ilgilenen, Marxist olmayan bir sosyalisttir. Polanyi piyasa ekonomisinin kendiliğinden ortaya çıkmış bir olgu olmadığını, aksine emek, toprak ve parayı meta olarak gösteren birtakım kurumsal değişiklikler aracılığıyla gerçekleştirilen bir 'siyasi proje' olduğunu güçlü bir biçimde savunmuştur. İşte bu derleme de söz konusu metalaşma sürecinin günümüzdeki dinamiklerini inceliyor. Bu derleme kitap Ayşe Buğra, Manfred Bienefeld, Pat Devine, Hannes Lacher, Guy Standing, José Luis Rey Pérez, Bob Jessop, Gürol Irzık, Virginia Brown-Keyder, Frederic C. Deyo, Kaan Ağartan, Kevin Young, Maria Alejandra Caporale Madi, José Ricardo Barbosa Gonçalves'in kapsamlı makaleleriyle piyasa ekonomisinin 'doğal' bir düzen olduğuna dair liberal algının etrafındaki gizem perdesini dağıtmaya odaklanıyor.

AMILA BUTUROVIC ve IRVIN CEMIL SCHICK (der.), *Osmanlı Döneminde Balkan Kadınları: Toplumsal Cinsiyet, Kültür, Tarih* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 389 ss. ISBN 978-605-399-107-6

Osmanlı İmparatorluğu'nun Ondördüncü Yüzyıl'ın başlarında ilk olarak Gelibolu yarımadasının ele geçirilmesiyle başlayan Balkanlar seferi, Rumeli'nin bütünüyle Osmanlı yönetimi altına girmesine kadar devam etti. Katolik, Ortodoks, Yahudi ve Müslüman halkların Osmanlı yönteminde beş yüzyıl kadar birlikte yaşamasının bugüne kadar ulaşan mirasta katkısı büyük olmuştur. Osmanlı döneminde kendi iktisadi, hukuki ve dini örgütlenmelerini sürdüren Balkan halkları Osmanlı'nın millet sistemine dahil olurken en çok da kültürel anlamda bir alışveriş olmuş ve bu harmanlanmış yapı parçalanmışlığa rağmen kendini korumuştur. *Women in the Ottoman Balkans: Gender, Culture and History* adıyla İngilizce olarak 2007 yılında yayınlanan *Osmanlı Döneminde Balkan Kadınları* çalışması bu mirasın oluşumunda büyük katkıları olan kadınların toplumsal kimlikleri, aşkları, ticari ilişkilerini oniki ayrı makalede ayrıntılı olarak ele alıyor. Batı'nın gözünde Doğulu cariyeler, Pontuslu kadın ve erkeklerin masallardaki tezahürleri, vakıf kuran Bosnalı kadınlar, çeyiz parasını çıkarmak için bütün işçiliği yapan Yahudi genç kızları ve kocaları uzun seferlere çıkan ve geri dönmeyen kadınlar konu edilirken, anlatılar sadece toplumsal cinsiyete odaklanmıyor. Edebiyat, hukuk, giyim tarzları ve türküleri kapsayan geniş bir yelpazede derlenen makalelerde kadınların toplumsal yaşamın bütün cephelerine nasıl katıldıkları, karşıt cinsiyetle olan ilişkileri, seslerini duyurmak için kanallar yaratmaları ele alınırken Osmanlı döneminde Balkan kadınlarının tarihsel manzarada istikrarın sağlanması ya da manzaranın değiştirilmesinde oynadıkları önemli roller ön plana çıkarılıyor. Amila Buturoviç'in ve Irvin Cemil Schick'in ifadesiyle "tarih çok uzun zamandır basitçe erkeklerin tarihi anlamına geldi; artık kadınların tarihini basitçe tarih olarak görmenin zamanıdır."

CRAIG CALHOUN, *Milliyetçilik*, ikinci baskı [çeviren Bilgen Sütçüoğlu] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 211 ss. ISBN 978-975-617-685-6

İngilizce orijinali University of Minnesota Press tarafından 1998 yılında *Nationalism* adıyla yayınlanan bu kitapta günümüzde bir yandan etnik çatışmaları körükleyen ve savaşları teşvik eden küresel bir

sorun olarak, diğer yandan da demokratik vatandaşlık haklarının tanımlanmasında etkili, sosyal dayanışma fikri için de bir ilham kaynağı olan milliyetçilik konu ediliyor. Modern dünyada kimlikleri tasavvur etmenin en önemli yollarından birisi olan milliyetçilik, hem akrabalık bağlarından hem de etnisiteden çok farklıdır. Milliyetçilik, iç siyaseti olduğu kadar devletlerarası ilişkileri de şekillendiren uluslararası bir söylemdir. Social Science Research Council başkanı ve New York Üniversitesi profesörlerinden olan Craig Calhoun Eritre, Yugoslavya ve Çin'den Almanya, Fransa ve Türkiye'ye çeşitli örneklerden faydalanarak ulusal sınırların ve kimliklerin modern çağda nasıl merkezi bir konum işgal ettiğini, devlet iktidarıyla nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu ve bazı sosyal hareketlerin ve hükümet politikalarının bunlardan nasıl faydalandığını gösteriyor. Calhoun ayrıca milliyetçilik kavramını önemsemeyenlere meydan okuyor ve milliyetçiliğin gücünü neden koruduğunu ve modern hayatta neden böylesine merkezi bir konum işgal ettiğini soruluyor.

HÜLYA CANBAKAL, *17. Yüzyılda Ayntâb: Osmanlı Kentinde Toplum ve Siyaset* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 245 ss. ISBN 978-975-050-636-9

Osmanlı İmparatorluğu'nda payitaht ile taşra arasında, tarih yazımını da etkileyen bir mesafe her zaman söz konusu olmuştur. Osmanlı tarihçileri payitahta, oradaki siyasi, iktisadi ve kültürel hayata odaklanırken, uzun süre Osmanlı taşrası ihmal edildi. Ayntâb [Antep] Onyedinci Yüzyıl'da bir Osmanlı taşra kentiydi. Etrafındaki büyük eyaletlerle ciddi ticari bağlantısı vardı. Kentin siyasi ve toplumsal hayatı dinamik, kültürel dünyası ise zengindi. Hülya Canbakal, şeriye sicilleri vasıtasıyla bu Osmanlı kentinin insanlarını, gündelik hayatını, hukuki süreçlerde ortaya çıkan çatışma ve çekişmeleri, iktisadi zenginliğin dayandığı temelleri, devletin merkez ve taşra örgütleri arasındaki ilişkileri, toplumsal statü, unvan ve cinsiyet yapılarının toplumsal hayata etkisini ayrıntılı bir şekilde ele alıyor. Onyedinci Yüzyıl'da Antep nasıl bir kentti, kimler yaşardı, geçim nasıl sağlanırdı, toplumsal hayatta neler olurdu, zengin aileler kimlerdi, zenginliklerinin kaynağı neydi, peygamber soyuna dayanan unvanlar nasıl alınırdı, insanlar mahkemelerde haklarını nasıl ararlar, anlaşmazlıklar nasıl çözülmüdü gibi soruların cevaplarını bulmaya çalışarak kentin tarihini inceliyor. Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihini, payitahttaki devletluların yapıp ettiklerinden değil, taşradaki sıradan insanın gündelik hayatından örneklerle yazmaya girişiyor. *17. Yüzyılda Ayntâb* Osmanlı toplumunu ve imparatorluğun tarihini anlamak için zengin bir kaynak niteliğinde.

EDWARD HALLETT CARR, *Michael Bakunin* [çeviren Pelin Sıral] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 542 ss. ISBN 978-975-050-642-0

Bakunin, ömrü boyunca borç içinde yaşadı. Devrimin ve değişimin yanı başında olmak istedi. Daima heyecanlıydı. İyi bir hatip ve ikna edici bir eylem adamıydı. Pek çok ülkede istenmeyen adam ilân edilmişti. Bir çocuk kadar hayalperestti; her tanıştığı insanı, çoğu asla var olmamış gizli örgütlerine dahil etmek için dil döküyordu. Sürgündü, sürekli takip edildi. Bifteğe bayılıyordu, tütün tiryakisiydi, neşeli kahkahalar atarak otoriteye küfrediyordu. Türlü hayal kırıklıklarına rağmen yılmıyor, devrimin ve hayatın baş aktörü olmayı arzuluyordu. Sayısız yalan söyledi, çoğuna inandı. Binlerce mektup yazdı, tüm Avrupa'yı dolaştı. Yazmaya başladığı kitap ve broşürlerinin pek çoğunu öfkelenip yarıda bıraktı. Bakunin, insanlık tarihinin en ilginç eylemcilerinden ve anarşizmin sembollerinden biri olarak öldü. Rus ve Sovyet tarihi uzmanı, ünlü araştırmacı Edward Hallett Carr'ın ilk baskısı 1937 yılında yapılmış olan benzersiz bir Bakunin portresi. Devlete düşmanlığı bireysel insan doğasına inancından geliyordu. "Otorite uygulamak yozlaştırır; otoriteye boyun eğmek alçaltır," diyordu. "Her devlet, tıpkı her teoloji gibi insanı temelde kötü ve günahkâr sayar," düşüncesine dayanarak devleti "insanlığın en açık, en sinik, en eksiksiz inkârı," olarak görüyordu.

BARTOLOMÉO DE LAS CASAS, *Yerlilerin Gözyaşları: Yerlilerin Yok Edilişinin Kısa Tarihi* [çeviren Oktay Etiman] (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 144 ss. ISBN 978-975-533-610-7

Latin Amerika’da sömürgeciliğe karşı direnen ilk gerilla önderi Kasik Hatuey, adaya çıkışlarından itibaren İspanyolların eline geçmemeye çalıştı; çünkü onları tanıyordu ve neler yapabileceklerini iyi biliyordu. Ama sonunda yakalandı ve diri diri yakıldı. Yakılma nedeni, zalim Hıristiyanların eline geçerek işkence ile öldürülmekten kurtulmak için kaçması ve kendisini savunmuş olmasıydı. Kazığa bağlandıktan sonra, yanına yaklaşan Aziz Francisco tarikatından bir keşiş, Tanrı’dan ve Hıristiyan inancından bahsettikten sonra, celladın kendisine tanıdığı bu kısa zaman süresi içinde eğer Hıristiyanlığı kabul ederse günahlarından kurtulacağını ve öldükten sonra cennete gidebileceğini söyledi. Hatuey, keşişin söylediklerini dinledikten sonra bir an düşündü ve bütün İspanyolların cennete gidip gitmediğini sordu. Keşiş, “Evet, cennetin kapıları iyi İspanyollara açıktır,” dedi. Kasik Hatuey keşişe şu cevabı verdi: “O zaman ben cehenneme gideyim, çünkü cennette İspanyollarla karşılaşmak istemiyorum.”

MICHEL DE CERTEAU, *Gündelik Hayatın Keşfi, Cilt 1: Eylem Uygulama Üretim Sanatları* [çeviren Lale Arslan Özcan] (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2009), 332 ss. ISBN 978-975-298-381-6

Rönesans’tan bu yana, Tanrı dünyadan elini eteğini çekti ve yazı, onun özünün gizli anlamını yorumlayan mütercimlik rolünden sıyrıldı. Böylece, yazı, her tür erkin kaynağı, büyük üretici durumuna geldi. Michel de Certeau tarihin bu yeni betisini ifade etmek için sürekli ve yeniden okumaktan ve yorumlamaktan hiç vazgeçmediği eserlerden biri olan *Robinson Crusoe*’daki mitlere özgü bir deyişi kullanmayı düşündü: Bundan böyle, “Yazının öznesi efendidir ve dilden başka bir araca sahip olan işçi de Cuma’dır.” 1974 ile 1977 yılları arasında yürütülen ve 68’li toplumu anlamayı amaçlayan bir araştırma sıradan insanın gündelik hayat içinde ürettiği ve kullandığı becerilerin şaşırtıcı bir çözümlemesine dönüşür. De Certeau tüketim toplumunda sıradan insanın içinde bulunduğu bağlama direnirken kullandığı taktik ve kurnazlıkları önce bir sanat, sonra da bu sanatı irdeleyen bir söylem olarak çözümlüyor. Kitabın ilk özgün Fransızca baskısı Gallimard yayınevi tarafından 1990 yılında *L’invention du quotidien, tome 1: Arts de faire* adıyla çıkarılmıştı.

CYNTHIA COCKBURN, *Buradan Baktığımızda: Kadınların Militarizme Karşı Mücadelesi* [çeviren Füsün Özlen] (İstanbul: Metis Yayınları, 2009), 328 ss. ISBN 978-975-342-707-4

“Buradan baktığımızda” feminizm, savaş ve militarizm nasıl görünür? Kadınları savaşa ve militarizme karşı örgütlenmeye yönelten saikler nelerdir? Ve kadınlar genellikle neden ‘kadın kadına’ örgütlenmeyi seçer? Cockburn’ün iki yıl içinde kat ettiği 130,000 kilometrelik mesafenin ürünü olan ve İngilizce olarak *From Where We Stand: War, Women’s Activism and Feminist Analysis* adıyla Zed Books tarafından 2007 yılında basılan bu özgün çalışma, Sierra Leone, Kolombiya ve Hindistan’dan Türkiye, eski Yugoslavya ve Britanya’ya kadar pek çok yerdeki savaş karşıtı kadın aktivizmini inceliyor. Militarizme, savaşa ve savaşın beraberinde getirdiği ırkçılığa karşı çıkan yerel ve ulusal grupları, uluslararası kadın ağlarını tanıtıyor. Kadınları harekete geçiren genellikle, erkek-egemen savaş karşıtı hareketler içindeki deneyimleridir; esnek bir örgüt yapısını ve yaratıcı protesto metotlarını tercih ederler. Tıpkı ana akım hareketler gibi, ilkeleri, örgütlenme biçimleri ve eylem yöntemleri açısından kadın grupları da birbirinden çok farklıdır. Feminizmi, kimliği, aidiyeti, ötekiliği tartışırlar. Milliyetçilik konusundaki fikirleri de çeşitlilik gösterir: Bazıları savaşın nedenlerinden biri olarak gördüğü milliyetçiliği lanetlerken, bazıları da kimliğin

meşru kaynaklarından biri saydığı milliyetçiliğe sahip çıkar. Ama kadınların konumları ve perspektifleri ne kadar farklı olursa olsun, bu uluslararası mücadeleden tutarlı bir feminizm doğar. Bu feminizm, hem teoriye hem de aktivizme şunu söyler: “Toplumsal cinsiyete dayanan iktidarı ve şiddeti dikkate almadan, savaşa ve militarizme karşı etkin bir mücadele veremeyiz.”

PHILIPPE CORCUFF, *Bireycilik Sorunu: Stirner, Marx, Durkheim, Proudhon* [çeviren Aziz Ufuk Kılıç] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 69 ss. ISBN 978-605-569-115-9

Doktorasını 1991 yılında Paris’teki École des hautes études en sciences sociales’den alan sosyolog Philippe Corcuff özgün Fransızca baskısı 2003 yılında *La question individualiste: Stirner, Marx, Durkheim, Proudhon* adıyla çıkan kitabı hakkında şunları söylüyor: “Bireyselleşme ve bireysellik sorunları, ‘toplumsal sorun’ a koşturularak, toplum bilimlerinin öncülerinden Karl Marx ve Émile Durkheim’ı da epeyce uğraştırmıştır. Gerçi onların çoğu zaman esas olarak kolektif olanla ilgilenmiş ve kolektif olan adına konuşmuş oldukları düşünülür. Ama hiç de öyle olmadıklarını, bireyin modern serüvenlerinin onların dikkatini özellikle çekmiş olduğunu göreceğiz. Toplum bilimlerinin bu iki tanınmış ismine daha az bilinen ve tam anlamıyla sosyolojinin öncüsü sayılmayacak bir başka isim ekleyeceğim: *Der Einzige und sein Eigentum*’un yazarı Max Stirner. Bireyci anarşistlerden bazıları bugün bile onda liberter bireyciliğin en radikal figürlerinden birini bulmaktalar. Aynı zamanda pratik olan bir soruna sahici ‘çözüm’ler bulmayı ummaksızın, Proudhon sorunun entellektüel formülasyonunda daha ileri gitmemize yardım edebilir. Burada bir tarihçi ya da bir sosyoloğun yapacağı gibi, Proudhon’un metinlerini kendi dönemlerinde yeniden yerlerine koymaya çalışmayacağım; siyaset felsefecisi olarak, çağdaş siyasal tartışmalar için faydalı kaynaklar çıkarmaya çalışacağım. Bunlar yalnız birkaç ipucu. Tartışma daha yeni başlıyor.”

ESİN COŞKUN, *Dünya Sinemasında Akımlar* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 291 ss. ISBN 978-605-573-809-9

Sinemanın sanat olma yolunda ilerlediği ilk yıllar, Yirminci Yüzyıl’ın ilk yılları, dünyada her alanda ve tabii ki sanat alanında büyük değişimlerin yaşandığı, toplumsal sarsıntıların birbiri ardına geldiği yıllardı. Yeni yeni gelişmekte olan sinema kendini bir anda sanayileşmenin, ekonomik bunalmaların, emperyalizmin, savaşların ve devrimlerin ortasında buldu. Tüm bu gelişmeler zaten çoktan sanat alanına yansımış, ‘Modern Sanat’ toplumlardaki ve dolayısıyla da sanattaki büyük bir değişim isteğinin sonucu olarak ortaya çıkmıştı. ‘Modern Sanat’ın çeşitli akımları, geçmişin değerlerinin yadsınması ve yeni bir değerler sisteminin yaratılması çabasının ürünüydü ve yeni sanat sinema da ilk yıllarında ‘Modern Sanat’ın çeşitli akımlarının yörüngesine girdi. Onlarla birlikte toplumlardaki huzursuzlukları ve değişim isteğini dile getirmeye başladı. Bunun bir nedeni sinemanın kendi anlatım yöntemini yeni yeni geliştiriyor olmasıysa, bir diğeri ilk yıllarda sinemaya ilgi duyan ve bu sanatın olanaklarını araştıran sanatçıların aslında diğer sanat dallarından geliyor olmalarıydı. Alman Ekspresyonist sineması, ilk başta edebiyat ve resim sanatında ortaya çıkan ve sonra diğer sanat dallarına yayılan Ekspresyonizmin ancak son yıllarına yetişebilmiştir; Fütürizm önce bir edebiyat akımı olarak doğmuş, son olarak sinemaya yansımıştır; 1920’lerin Fransız *avant-garde* sineması aslında Dadaistlerin, Ekspresyonistlerin, Sürrealist sanatçıların deneysel çalışmalarının ürünüdür; Sovyet Toplumsal Gerçekçiliği ise, Fütürist ve Konstrüktivist sanatçıların devrimle birlikte kendi sanatlarını büyük ölçüde devrimin yararına sunmaları sonucu ortaya çıkmış, öncülerin deneysel çalışmaları bir toplumsal yarar anlayışıyla birlikte yürümüştür.

ESİN COŞKUN, *Türk Sinemasında Akım Araştırması* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 92 ss. ISBN 978-605-573-808-2

Sinema sanatı ilk yıllarında toplumlardaki siyasal, sosyal, ekonomik gelişmelerin yanı sıra en çok diğer sanat dallarında meydana gelen gelişmelerden etkilenmiştir. 1910'lu yıllarda sinemanın bir sanat olarak kabul edilmeye başlamasıyla birlikte İtalya'da Fütürizm, Almanya'da Ekspresyonizm, Rusya'da Konstruktivizm gibi akımlar sinema sanatını doğrudan etkilemiştir. Daha sonraları ise, sinema alanında tüm dünya sinemalarını etkileyen Toplumsal Gerçekçilik, Yeni Gerçekçilik, Yeni Dalga, Özgür Sinema, çeşitli ülkelerin deneysel sinemaları gibi birçok akım ortaya çıkmıştır. Bu akımları tek tek veya bir bütün olarak incelediğimizde, doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıktıkları toplumun koşullarıyla sıkı bir bağ içinde olduklarını ve ondan etkilenecek veya onu etkileyerek oluşturduklarını fark ederiz. Aynı şekilde, Türkiye'de de sinema anlatımının 1950'li yıllardan itibaren gelişmesi ve o zamana kadarki sinema örneklerinin aksine olgun örneklerin verilmesiyle birlikte, özellikle 1960'lı yıllardaki siyasal ve toplumsal durumun yarattığı hareketlerle birlikte sinema alanında da bazı oluşumlar ortaya çıkmıştır.

ETIENNE COPEAUX ve CLAIRE MAUSS-COPEAUX, *Taksim! Bölünmüş Kıbrıs* [çeviren Ali Berktaş] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 310 ss. ISBN 978-975-050-686-4

Türkiye ile Yunanistan arasındaki tarihsel çatışmanın etkileri, 1960'tan beri 'bağımsız' bir ada olan Kıbrıs'ta daima hissedildi. Her iki ülkenin milliyetçi akımları zamanla, Kıbrıs halkları arasında saldırganlığın tırmanmasına yol açtı. Müslüman ve Ortodoks Hıristiyan cemaatlerin ayrışmasının ardından başlayan çatışmaların yatıştırılması, ancak Yunanistan'ın ve ardından Türkiye'nin askerî müdahaleleriyle mümkün oldu. Çatışmaların sona erdirilmesi bir çözüm getirmeyince, 1974'te imzalanan Taksim Anlaşması'yla ada ikiye bölündü. Bu bölünmenin bedeli ağır oldu: Kıbrıs halkının yaklaşık üçte biri zorunlu göç yaşadı ve adanın toplumsal dokusu büyük tahribata uğradı. Etienne Copeaux ve Claire Mauss-Copeaux çiftinin özgün baskısı Fransa'da *Taksim! Chypre divisée* adıyla 2005 yılında yayınlanmış olan çalışması, Kıbrıs Türk Cemaati arasında on yıl boyunca yapılan bir araştırmadan yola çıkarak hem bu ayrışmanın yarattığı mutsuzluğu hem de ortak bir anıyı yeniden inşa etmek isteyenlerin kaygı ve umutlarını yansıtıyor. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecini de etkileyen bitmek bilmez 'Kıbrıs Sorunu'na yeni bir bakış getiriyor. "1995'ten bu yana Kuzey Kıbrıs'ı bıkıp usanmadan dolaştık," diyor yazarlar; "Tuhaf yolculuklardı bunlar. Bir tatil ve deniz beldesi olarak nam salmış bu adada, yıllar boyunca Türk ordusunun kampları birbirini izliyordu. Yasak bölgeler kıyıları olduğu kadar art-ülkeyi de sarmıştı ve köy ziyaretleri karşınıza kaçınılmaz olarak tahrip olmuş kiliseleri ve mezarlıkları çıkarıyordu. Buradaki insanlar hâlâ savaş halinde yaşıyor gibiydiler, şiddetin izlerini silmiyor, gizlemiyorlardı. Kimse bundan söz etmese bile, savaş orada, yanlarında, yanımızdaydı. Bu havanın dışına çıkmak olanaksızdı."

SONER ÇAĞAPTAY, *Türkiye'de İslam, Laiklik ve Milliyetçilik: Türk Kimdir?* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 315 ss. ISBN 978-605-399-114-4

Cumhuriyet tarihi boyunca çeşitli olaylar ve konular etrafında sık sık gündeme gelen ve tartışılan Türklük meselesi son yıllarda Kürt kimliği ve gayri Müslimlerin durumu ve azınlık hakları konularında da sıkça konu edilirken Soner Çağaptay, bütün bu sorunlarla birlikte kitabında Türk milliyetçiliğinin analizini yaparak Türk kimliğini oluşturan olguları değerlendiriyor. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana geçen süreçte sadece etnik köken olarak Türk olanlar değil, Kürtler, Ermeniler, Çerkezler, Boşnaklar ve benzerleri de 'Türk' olarak tanımlanmış ve Cumhuriyet'in kuruluş ilkeleri çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağıyla bağlı herkes 'Türk' olarak kabul edilmiştir. Cumhuriyet tarihi boyunca Türklük mese-

lesi çeşitli olaylar ve konular etrafında sık sık gündeme gelmiş ve tartışılmış, olaylara neden olmuştur; fakat Türklük kavramının kullanımına dair en sorunlu dönemi içinde bulunduğumuz günlerde yaşıyoruz. Son yıllarda bu sorun, en yoğun olarak Kürt kimliği konusunda kendini göstermektedir. Diğer taraftan gayri Müslimlerin durumu ve azınlık hakları da son zamanlarda sıkça tartışılan konulardır. Daha evvel Routledge tarafından *Islam, Secularism and Nationalism in Modern Turkey: Who is a Turk?* adı altında yayımlanan ve *Türkiye’de İslâm, Laiklik ve Milliyetçilik: Türk Kimdir?* başlığıyla Türkçe’ye çevrilen bu çalışmada Soner Çağaptay, Türk milliyetçiliğinin bir analizini yaparak, Yirminci Yüzyıl’ın başından günümüze kadar geçen süreçte ‘Türk’ kimliğinin içeriğini oluşturan olguları değerlendiriyor. Çağaptay’a göre Türkiye’nin karşı karşıya bulunduğu kimlik sorununun aşılabilmesi, ‘Türklük’ kavramının muhtevasının açıklanabilmesiyle gerçekleşecek ve bu da ancak ‘Türk’ kimliğinin zaman içinde nasıl şekillendirildiğinin incelenmesiyle mümkün olacak.

HALİT ÇELENK, *İdam Gecesi Anıları* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 336 ss. ISBN 978-975-533-612-1

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan’ın ‘merhaba kainat’ dedikleri sabahın—6 Mayıs 1972 sabahının—üzerinden kırk yıla yakın bir zaman geçti. Toplumların tarihi bir yana, insan ömrü açısından bile fazla uzun bir süre sayılmaz bu. Tarihin soğukluğuna gömülmeye, duygusallıktan arınmaya yetmeyecek kadar kısadır hatta. *İdam Gecesi Anıları* birinci elden bir tanıklık. Bu tanığın, avukat olarak bütün dava sürecinin içinde bulunan ve onlar son sözlerini haykırdıklarında bunu bizzat işiten Halit Çelenk oluşu, *İdam Gecesi Anıları*’na bir belgesel niteliği kazandırıyor. Yalnız siyasal değil, hukuksal yönden de hayli tartışmalı olan ve artık bulunamayacak olan ‘karar’ metnlerinin de bu kitapta yer almış olması, bu belgeselliği güçlendiriyor. Kitabı okudukça geçmişteki bazı karanlık noktalar yavaş yavaş aydınlanıyor. Yakın tarihimizin en trajik olaylarından birine bizzat tanık olmuş olan Halit Çelenk’in anılarını okumak, gerçekten heyecan verici bir anımsama süreci.

ALİ SAİT ÇETİNOĞLU, *Varlık Vergisi, 1942-1944* (İstanbul: Belge Yayınları, 2009), 564 ss. ISBN 978-975-344-418-4

“Varlık Vergisi, 1915’te başlatılan etnik arındırma politikalarını doğal sonucu ve tamamlayıcısı oldu. Sermayenin el değiştirmesi ve Türkleştirilmesinde bir kilometre taşı anlamı taşıdı. Ali Sait Çetinoğlu, yaptığı kapsamlı arşivle basın taraması ve tanıklık aktarımları ile, olayın mantık ve içeriğini çok net biçimde algılanmasına olanak sağlayacak bir yorum sunuyor. Birinci Dünya Savaşı’ndan nasıl, ulusal devletin inşasında ve Anadolu’nun otantik halklarının tasfiyesinde bir fırsat olarak yararlanıldı ise, İkinci Dünya Savaşı’ndan da farklı etnik kimliklerden arta kalan ve özellikle İstanbul ve İzmir’de hala ekonomik bir güce sahip bulunan unsurların ekonomik olarak bitirilmesi için, bir fırsat olarak yararlanıldı.”

AHMET ÇİĞDEM, *D’nin Halleri—Din, Darbe, Demokrasi* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 207 ss. ISBN 978-975-050-689-5

Türkiye’nin özel bir dönemini oluşturduğunu söyleyebileceğimiz son otuz yıllık yakın dönem tarihinin etrafında döndüğü başka kavramlar arasında şu üçünün olduğuna şüphe yok: Din, Darbe ve Demokrasi. İslâmcılık ve AKP formlarında dinsel; 12 Eylül 1980’den başlayarak süregelen darbeler ve darbe teşebbüsleri; kamusal bir aydınlanmanın esas dayanağı olarak demokrasinin darlıkları ve imkânları... Ahmet Çiğdem, sosyolojik bir dikkatle, bu üç kavram etrafında Türkiye’nin tarihsel ‘özel yol’larına bakıyor; ‘devlet kapitalizmi’ ile ‘Türk usûlü faşizm’ gibi... Aynı zamanda, Türkiye’nin özgüllüklerini

global dönüşümlerin ışığı altında okuyor; Avrupa Birliği süreci, 11 Eylül 2001 gibi... ‘AKP’nin Çıkması, AKP Çıkması’ başlıklı bölüm, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin devlet siyasetiyle, demokratikleşmeyle, burjuvaziyle, yoksullukla, yolsuzlukla vb. imtihanlarını ele alıyor. Metnin son bölümünün, “insan vicdanını karartmaya ve bilincini köreltmeye yönelik tekil olgulara yönelik subjektif bir direnişi ihtiva ettiğini,” söylüyor yazar.

HAMPARTSUM ÇİTÇİYAN, *Ölüme Kıl Payı* [çeviren Ali Çakıroğlu] (İstanbul: Belge Yayınları, 2009), 576 ss. ISBN 978-975-344-427-3

“Adım Hampartsum Çitçiyen. 1901 İsmaili doğumluyum. Ben, Ermeni halkına yönelik mezalimden sağ kurtulmuş birisiyim. Eğer böyle bir zulme tanık olmadıysanız, o zaman benim, yani yazarın çektiği acılar, düşündüklerim ve ilk açıklamalarım hakkında yazdıklarımı sabırla okuyun, şevkatle dinleyin. Lütfen sözlerime kulak verin, sonra da başımdan geçenleri anlamaya çalışın. Ben, Osmanlı hükümetince 1915 yılında işlenmiş ve tarihe mal olmuş, akıl almaz insanlık dışı davranışlarından mucize eseri kurtulabilmiş kurbanlardan birisiyim. Soykırımın asla sağ çıkılmaz. Fiziki olarak kurtulabilirsiniz, ama zihninizi ve ruhunuz sonsuza dek işkence çeker. Cehenneme adımınızı attıysanız, ömürboyu yarasını taşırsınız. Altı yıl boyunca tanıklık ettiğim mezalim süresince, gözlerimle gördüklerim, kulaklarımla işittiklerimin dehşetini yaşadım. Geçmişte yaşananlarla yaralı ve yorgun yüreğim, bugün de gelecek için ürperiyor.”

JAMES ELLSWORTH DE KAY, *1831-1832 Türkiye’sinden Görünümler* [çeviren Serpil Atamaz Hazar] (Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A. Ş., 2009), 420 ss. ISBN 978-994-434-472-2

Sketches of Turkey in 1831 and 1832 adıyla 1833 yılında Amerika’da yayınlanan bu kitap 1790 Lisbon doğumlu Amerikalı bir zoologun gözüyle 1830’lar Türkiye’sinin bir panoramasıdır: Türkiye içinde yaşayan insanların günlük yaşamlarından dillerine, kadının ailedeki ve toplumdaki yerinden saraydaki konumuna, ticari hayattan, basın oluşumuna ve Türk hükümeti tarafından basılan ilk gazete *Le Moniteur Ottoman*’a, okullardan kütüphanelere, isyankâr paşalardan, dilencilerden dervişlere, ülkenin siyasi durumundan, içinde yaşadığı sosyal çalkantılara, imparatorluğun su ve baraj sistemlerinden kölelerin durumuna kadar çoğu zaman şaşırtıcı yüzlerce kare ile bezenmiş bir sosyal tarihtir. ‘Bu bizdik,’ diyeceğimiz imparatorluk, yok oluşunun ya da dönüşümünün son yüzyılının ilk yarısını yaşarken ağır iktisadi çalkantılarıyla, tebaasıyla ve kurumlarıyla hâlâ vardır. “Köleler, burada satın alındıkları andan itibaren her açıdan ailenin bir üyesi oluyorlar; aynı masada aynı yemeği paylaşıyorlar, çocuklara dadılık yapıyorlar; bayram gezmelerinde aileye eşlik ediyorlar, her türlü ailevi meselede fikirleri soruluyor; aslında satın alınmış bir köleden çok mütevazı bir dost olarak görülüyorlar. Kendilerine karşı gösterilen merhamete içten bir sevgi ve minnettarlıkla karşılık veriyorlar, dünyada efendi ve köle ilişkisinde kölenin incitici durumlara bu kadar az maruz kaldığı bir başka ülke daha bilmiyoruz.” “Türklerin zamanın değeri hakkında en ufak bir fikre bile sahip olmadığı görülüyor. En sevdikleri atasözü ‘Öküz arabasıyla tavşanı geçebilirsin’dir ki bu, insanların işi ağırdan alma alışkanlıklarını oldukça çarpıcı bir şekilde gösterir.” “Yakın zamanda, Türklere hisse senedi ve devlet güvencesi gibi modern kavramların bazıları öğretilmeye çalışıldı; ancak başarılı olunamadı.” “Genel olarak Türklerin dışi cinse karşı gösterdiği derin saygıdan etkilenmemek mümkün değildir.” “Sultanın kendisi bir sadelik timsalidir ve devlet törenleri dışında maiyetindekilerden ayırt edilemez. Harun el-Reşid gibi bazen tebdil-i kıyafet ederek sokakları dolaştığı, lakin kılığının dikkat çekici yüz hatlarını saklayacak kadar kusursuz olduğu söylenir.”

DANIEL C. DENNETT ve DOUGLAS R. HOFSTADTER (der.), *Aklın G'özü: Benlik ve Ruh üzerine Hayaller ve Düşünceler* [çeviren Füsün Doruker] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 471 ss. ISBN 978-975-619-394-5

Zihin nedir? Ben kimim? Madde düşünebilir ya da hissedebilir mi? Ruh nerededir? *Aklın G'özü*, akıl, yapay zekâ, zihin-beden ilişkisi konularında ileri sürülmüş çarpıcı felsefi ve bilimsel düşünceleri tartışmaya açan kültür bir eserdir. Edebiyatıyla geçtiğimiz yüzyılı derinden etkilemiş Jorge Luis Borges'ten evrim kuramının günümüzdeki en etkili savunucularından Richard Dawkins'e, bilim-kurgunun önemli isimlerinden Stanislav Lem'den yapay zekânın olanakları üzerine söyledikleriyle çığır açmış zihin ve dil felsefecisi John Searle'e uzanan Yirminci Yüzyıl'ın etkili düşünürlerinin metinleri, Dennett ve Hofstadter'in yaptıkları yorumlarla farklı bir boyut kazanıyor. Benlik ve bilincin anlamının edebiyat, psikoloji, felsefe ve diğer disiplinlerin perspektiflerinden incelendiği bu kitap, yazarlarının deyimleriyle, okurlarını kışkırtmak, huzurunu kaçırmak, allak bullak etmek, anlaşılır olanı tuhaflaştırmak, belki de tuhaf olanı anlaşılır hale getirmek üzere tasarlanmıştır. Kitabın ilk baskısı *The Mind's I: Fantasies and Reflections on Self and Soul* adıyla 1981 yılında Amerika'da yayınlanmıştı.

DAN DİNER, *Yüzyılı Anlamak: Evrensel bir Tarih Yorumu* [çeviren Hulki Demirel] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 336 ss. ISBN 978-975-050-723-6

Büyük İngiliz tarihçi Eric J. Hobsbawm'un Yirminci Yüzyıl'a 'kısa' demesinin nedeni, ona çok şey sığması ve çok hızlı geçmesiydi. Münih doğumlu İsraili tarihçi Dan Diner'in bu çok yankı uyandıran kitabında yaptığı, filmi geriye sarmak ve en tehlikeli sahneleri ağır çekimde oynatmak... Onun mesafeli bakışı, zaten bildiğimizi varsaydığımız olayları başka bir gözle görmemizi sağlıyor. Dan Diner'in odağında Yirminci Yüzyıl'ın ilk yarısının olayları var. Zira bu yarı yüzyılın felâketleri, çağın günümüze dek uzanan bilincine damgasını vurmuştur ona göre. İki dünya savaşını da 'dünya iç savaşı' hükmünde görüyor. Yirminci Yüzyıl'ı düalizmlerin gerilimi belirlemiştir: Özgürlük ve Eşitlik, Kapitalizm ve Komünizm, Doğu ve Batı... Fakat Diner, bu iki kutuplu çatışmaların aslında başka çelişkilerin tercümesi niteliği taşıdığı durumlara da dikkat kesilir. Dan Diner özgün baskısı 1999 yılında Almanya'da *Das Jahrhundert verstehen: Eine universalhistorische Deutung* adıyla yapılan bu kitapta Avrupa'yı doğusundan bakarak gözlüyor ve analitik bakışıyla Yirminci Yüzyıl'ın siyasi tarihini baştan aşağı tarıyor: Birinci Dünya Savaşı'nın yıkımları, ulus-devletlerin oluşum dinamiği, ABD'nin bir dünya gücü olarak belirişi, Ermenilerin 'Büyük Felâket'i, Küçük Asya Rus Devrimi, iki dünya savaşı arası dönemin çalkantıları ve gergin istikrarsızlığı, İngiltere ve Fransa'nın faşizmden 'sıyrılmasını' sağlayan siyasal kültür, nasyonal sosyalizmin dehşet verici 'başarı hikâyesi,' başka bir çalışmada 'medeniyet kırılması' diyeceği Yahudi Soykırımı, İkinci Dünya Savaşı ve sömürgeciliğin sonu, onyıllar süren Soğuk Savaş, Avrupa'nın uzlaşma ve barışma deneyimi... Diner, bu çalışmasıyla eleştirmenlerden 'çağa isabetli teşhis koyan yazar' övgüsünü almıştı. Tarih okumayı sevenlere de, siyaset bilimcilere ve siyaset felsefesiyle meşgul olanlara da hitap eden bir kitap.

ARIF DIRLIK, *Kriz, Kimlik ve Siyaset* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 466 ss. ISBN 978-975-050-717-5

Sermayenin küreselleşmesi dünyanın geleceğini ne ölçüde değiştirecek veya küreselleşmenin yeni aktörleri kimler olacak? Yeni sermaye merkezlerinin ortaya çıkışı, yeni paylaşımlar nasıl gerçekleşecek ve ya küresel kapitalizmin alternatifi ne olacak? 2006 yılında Amerika'da Oregon Üniversitesi Center for Critical Theory and Transnational Studies direktörlüğünden emekli olan Arif Dirlik, küreselleşme literatürü-

nün uluslararası saygınlıktaki yazar ve akademisyenlerinden biri. Soğuk Savaş'ın bitimiyle yaşanan dönüşümleri yorumladığı yazılarında postkolonyalizm, küreselleşme, uluslararasılık ve modernitenin yeniden değerlendirilmesi gibi anahtar kavramlarla geçmişe ve geleceğe bakıyor. Sadece sosyalizmi değil moderniteyi de küçümseyen, gündem dışına çıkartan yargılara gerçekten sükûnetle yaklaşarak önerilerde bulunuyor. Tarihe başvururken, yeni olarak gösterilenin geçmişteki biçimini ve geçirdiği evrimi irdeliyor. Küreselleşme yalnızca kapitalist modernleşmenin yarattığı sorunların çözümüne neden olmadı; aynı zamanda, Soğuk Savaş'ın yerini çok sayıda bitimsiz sıcak savaşa bırakmasıyla, görünürde sürekli olan bir krize de yol açtı. Sosyalizmin geçen yüzyılda ortaya çıktığı haliyle bir alternatif olarak inandırıcılığını kaybetmesi de radikal bilinçte bir kriz yarattı. Buna rağmen, tanık olduğumuz şey, sosyalizmi çekici kılan toplumsal idealer ve pratiklerin ölümü değil, yeniden yapılanmasıdır. *Kriz, Kimlik ve Siyaset*, küreselleşmenin kirli geçmişini anlatan önemli bir düşünürle tanışmak için güzel bir fırsat.

JOSEPHINE DONOVAN, *Feminist Teori: Amerikan Feminizminin Entelektüel Gelenekleri* [çevirenler Aksu Bora ve Meltem Ağduk Gevrek] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 396 ss. ISBN 978-975-470-596-6

Feminist teori aslen kadın hareketinin bir ürünü ve refakatçisi olarak gelişti; bir yanıyla bu hareketin 'eylem kılavuzu'dur. Ama genel siyaset teorisine ve toplumbilimsel düşünceye de ihmal edilemeyecek katkılar getirdi. Feminist eleştirinin, çağımızın hemen bütün temel düşünce akımları hakkında, onların zafılarına işaret eden veya onları zenginleştiren bir çift sözü var. Josephine Donovan'ın özgün baskısı *Feminist Theory: The Intellectual Traditions of American Feminism* adıyla 1992 yılında çıkan kitabı, feminist teorinin her iki yanıyla kapsamlı bir tanıtımını yapıyor. Feminist hareketin 'birinci dalga'sından, yani On dokuzuncu Yüzyıl/Yirminci Yüzyıl dönümünün 'Aydınlanmacı Liberal Feminizm' ve 'Kültürel Feminizm'inden, 1960'lar sonrasındaki 'ikinci dalga'nın 'Radikal Feminizm'ine ve 'Yeni Feminist Ahlakı Bakış'a uzanan tarihin kapsamlı bir değerlendirmesini buluyoruz kitapta.

TERRY EAGLETON, *Eleştiri ve İdeoloji: Marksist Edebiyat Teorisi üzerine bir Çalışma*, genişletilmiş yeni baskı [çeviren Savaş Kılıç] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 248 ss. ISBN 978-975-050-703-8

Terry Eagleton Marxist teori çizgisinde 'Althusser sonrası' diye adlandırılabilir yeni akımın önemli temsilcilerinden biri. Bilindiği gibi, bu yeni akımın önemli özelliklerinden biri toplumsal olayların ekonomik düzeye indirgenmesine karşı çıkışıydı. Eagleton bu görüşü estetik alanında özgüllleştiriyor ve ideolojinin maddiliğini vurguluyor. Kurmaya çalıştığı teorik sistem Marxist estetik geleneği içinde son derece farklı ve yeni bir çizgi. Bu özellikleriyle Eagleton kendine özgü yeni bir 'tarihi maddeci' yöntemini kurma çabasında. Eleştiri ve İdeoloji, modern edebiyat eleştirisi literatürünün yapıtaşlarından sayılıyor. Yazıldığı dönemin yapısalcı tartışmalarını ihtiva eden; metni, yazarı, genel edebiyat teorisini ve eleştiri öğelerini aynı bağlam içerisinde birbirleriyle tartıştıran ele alan Eagleton, yalnızca genel geçer bir ideoloji tartışması yerine, metin ve edebiyat üzerinden bunun arkeolojisine giriyor. Marxizm ve edebiyat eleştirisi arasındaki özel ilişkiyi yeniden ele alıyor. Raymond Williams, Vladimir İlyich Lenin, Leon Trotsky, Bertolt Brecht, Theodor W. Adorno, Walter Benjamin, György Lukács ve Jean-Paul Sartre'ın yapıtlarından ilham alarak, geleneksel denebilecek edebiyat eleştirisinin karşısına, ideoloji konusunda da kapsamlı ve yeni bir teorik tartışmayla çıkıyor. Eagleton İngiliz dilindeki edebiyatın *canonic* yazarlarından George Eliot, Charles Dickens, Joseph Conrad, Henry James, T. S. Eliot, W. B. Yeats, James Joyce ve D. H. Lawrence'ı ele alırken, basit Marxist kategorilerden mesafelenerek, ideolojinin bahsi geçen yazarların eserlerinde ne kadar üretici ve radikal bir rol oynadığını gösteriyor.

ERTAN EĞRİBEL ve UFUK ÖZCAN (der.), *Türkiye’de Toplum Bilimlerinin Gelişimi, I: Kıta Avrupası Etkisi* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 487 ss. ISBN 9786054208081 ve ERTAN EĞRİBEL ve UFUK ÖZCAN (der.), *Türkiye’de Toplum Bilimlerinin Gelişimi, II: Anglo-Amerikan Etkisi* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 499 ss. ISBN 978-605-420-809-8

Sosyoloji Yıllığı’nın toplam iki ciltte yayınlanan bu derlemesinde Türkiye’de toplum bilimlerinin gelişimi çeşitli yönleriyle ele alınıyor. Genel olarak bilimin ve toplum bilimlerinin biçimlenmesi sosyolojinin temel konularından biridir. Sosyoloji, bir bilim dalı olarak ilk ortaya çıkışından itibaren bilimsel konumu itibarıyla diğer toplum bilimleri ile ilişki içinde olmuştur; toplum bilimlerindeki gelişmelerden hem etkilenmekte, hem de bu gelişmeleri etkilemektedir. Derleyenlerin ifadesiyle, “Türkiye özelinde bu iki yönlü ilişki biçiminin oldukça ilgi çekici bir tarihçesi çıkarılabilir. Bunun ötesinde Türkiye’de toplum bilimlerinin gelişimi konusunu gündeme getirmemizin bir gerekçesi daha var. Diğer kitaplarımızda da Türk toplum düşüncesinin çeşitli akımları ve süreklilikleri üzerinde durduk. Ancak bu kitabımızda konunun değişik bir yönüne vurgu yapma ve müdahalede bulunma ihtiyacı duyuyoruz. Türkiye’de toplum bilimlerinin gelişiminden söz ediyoruz ama belki de ‘gelişim’ yerine ‘değişim’ sözcüğünü kullanmak daha doğrudur. Değişimin her zaman olumlu bir yönde gerçekleştiği de tartışma konusudur. Bu nedenle toplum bilimlerinin gelişiminden söz ederken daha başta bir kayıt koymak gerekiyor. Bu kitapta Türkiye’de toplum bilimlerindeki değişimin temel doğrultusunu ve dönüşüm noktalarını ele alarak değerlendireceğiz. Günümüzde Türkiye’de toplum bilimlerinin tarihçesiyle hesaplaşmak her zamankinden daha can alıcı bir önem taşımaktadır. Böyle bir bilanço ve değerlendirmeye girişmemizin nedeni, ülkemizde toplum bilimleri anlayışları üzerinde yürütülen tartışmaların gerçek temelleri, arka planı ve muhtemel olumsuz sonuçları hakkında daha uyanık bir kavrayış/bilinç sağlayabilmektir.”

BARBARA EHRENREICH, *Sokaklarda Dans: Kolektif Eğlencenin bir Tarihi* [çevirenler Aydın Ekim Savran ve Nil Erdoğan] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 361 ss. ISBN 978-605-569-103-5

Barbara Ehrenreich Amerika’da 2007 yılında *Dancing in the Streets: A History of Collective Joy* adıyla yayınlanan kitabında kolektif eğlencenin ve haz almanın görmezden gelerek hasıraltı ettiğimiz kökenlerini aydınlatırken aynı zamanda Avrupa’nın dansa ve esrimeye karşı verdiği uzun mücadelenin tarih boyunca izini sürüyor. Richard Sennett’e göre, “Mağara duvarlarına resmedilen ilk festivallerden, 1960’ların rock isyanına, futbol maçlarındaki kalabalıklardan muhalif hareketlerde boy gösteren karnavalesk unsurlara kadar geniş bir zaman dilimini kapsayan çalışmasında, dans etmenin yalnızca melankoli gibi kişisel rahatsızlıklarla değil, Amerikalı kölelerin maruz kaldığı türden toplumsal rahatsızlıklarla da başa çıkmanın bir yolu olduğunu bizlere gösteriyor. Oldukça açık, eğlenceli ve sürprizlerle dolu dilsel bir şenlik sergileyen *Sokaklarda Dans* gerçekten özgün bir çalışma.”

NAZIF EKZEN, *Türkiye Kısa İktisat Tarihi: 1946’dan 2008’e* (Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A. Ş., 2009), 240 ss. ISBN 978-994-434-480-7

Bu kitap ‘eski’ hikâyeleri anlatıyor, hiç eskimeyen ‘eski’ hikâyeleri ya da oyuncularını değişse de görmekten usanmadığımız bir filmi... İlginç olan o ki, Türkiye’de herkes, bu filmi her görüşünde, hiç görmemiş gibi yapıyor. Siyasiler, muhalefete düşünce filmin vizyondan kaldırılmasını istiyorlar, ama iktidara gelince senaryoya harfiyen uyuyorlar. Aslında bir insan yaşamı kadar ‘uzun’ bu ‘kısa tarih’ İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ABD’nin egemenliğinde kurulan ‘yeni sistem’in ikiz kardeşleri IMF ve Dünya Ban-

kası'yla Türkiye'nin ilişkilerini ve—bir yenisi öncesinde—20 stand-by anlaşmasını ele alıyor: Truman'dan Menderes'e, 27 Mayıs'tan 12 Eylül'e, Demirel'den Ecevit'e, Özal'dan Derviş'e, Erdoğan'a. Nazif Ekzen, gizlenen birçok gerçeği gözler önüne seriyor; 'planlama'ya 27 Mayıs'tan önce karar verildiğini, 24 Ocak 1980 kararlarının arkasındaki 'gerçek' isminin Özal değil, Derviş olduğunu, Türkiye, ne zaman kendi programı ile gelişmeye kalksa, her seferinde Batı tarafından 'ihtirashlı' bulunup reddedildiğini, vesaire. Bu 'kısa' tarih, 'uzun' bir tarihsel dönem içinde, 'merkez' ile bir 'çevre' ülkesi arasındaki ilişkinin serüveni anlatıyor—ya da Ekzen'in, kitabını ithaf ettiği Avcıoğlu'nun diliyle söylesek, bir 'koloni'de, 'cici demokrasi'nin öyküsünü.

MUSTAFA ERDOĞAN, *Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset* (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 280 ss. ISBN 978-975-687-768-5

Modern Türkiye'nin anayasa ve siyaset tarihinin derin toplu ve eleştirel bir anlatımını sunan *Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset* bu basıda da güncellenmiş olarak karşınıza çıkıyor. Mustafa Erdoğan burada Türkiye'nin son iki yüzyıllık siyaset ve anayasa tarihini resmi görüşten farklı bir yaklaşımla gözden geçiriyor, ama özgürlükçü-demokratik perspektifi öne çıkarırken olgulardan kopmamaya özen gösteriyor. Özellikle Cumhuriyet dönemi Türkiye siyasetine ilişkin resmi mitler ile olgusal yanılma ve hatta çarpıtmaları da açığa çıkartmaya çalışan *Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset* okuyucuya ülkemizin kronikleşen 'demokratikleşme' ve 'geçiş' serüveninin açmazlarına ilişkin ipuçları da sunmaktadır. Bu kitap üniversitelerde Türk anayasa hukuku ve Türk siyasi hayatı okuyan ve okutanlar yanında, bu gibi konularda derli toplu bilgi edinmek isteyen genel okuyucu için de bir el kitabı işlevi görecektir.

GURUR ERTEM ve ŞEBNEM SELİŞİK AKSAN (der.), *Yirminci Yüzyıl'da Dans Sanatı: Kuram ve Pratik*, ikinci baskı (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 308 ss. ISBN 978-975-619-376-1

Yirminci Yüzyıl'da Dans Sanatı, salt bir dans tarihi çeviri eseri olmadığı gibi, yalnızca dans öğrencileri veya araştırmacılarını değil, sosyoloji, sosyal antropoloji, kültürel çalışmalar, felsefe, estetik ve eleştirel teori ile ilgilenen sanatçı, akademisyen ve kültür yöneticilerini de ilgilendiren, dans alanının farklı yönlerini ele alan bir derleme. Özellikle üçüncü bölüm, yalnızca dans sanatını değil, genel olarak tüm dans formlarını birer kültürel çalışmalar alanı olarak kurgulayarak, bunun mümkün kıldığı birtakım tartışma alanlarına dikkat çekmekte ve bu alanda günümüzün önde gelen araştırmacılarının seçilmiş makalelerinden oluşmaktadır.

FRANTZ FANON, *Siyah Deri, Beyaz Maske* [çeviren Cahit Koytak] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 261 ss. ISBN 978-605-569-104-2

İlk baskısı 1952 yılında Fransa'da *Peau noire, masques blancs* adıyla çıkmış olan bir kitap *Siyah Deri, Beyaz Maske*. *Siyah Deri, Beyaz Maske* daha önce Türkçe olarak yine Cahit Koytak çevirisiyle Seçkin Yayıncılık tarafından 1989 yılında yapılmıştı. Martinique doğumlu Fanon kendi deneyimlerinden hareketle yazmış olduğu bu ilk kitabında şunları söylüyor: "Beyaz'a benzemek, onun gibi olmak istiyor Siyah insan. Bir tek yol, bir tek kader var Siyah insanın önünde: Beyaz olmak. Siyah insan uzunca zamandan beri Beyaz'ın tartışılmaz üstünlüğünü kabul etmiş durumda; böyle olduğu için de, bütün gayretiyle Beyaz insanın değerler örgüsüyle yoğrulmuş bir varoluş hamlesi gerçekleştirmek eğiliminde. Biri kalkıp da

bana siyah adamın en az beyaz adam kadar zeki olduğunu ispata çalıştığı zaman, ona derim ki, zeka kimseyi kurtarmamıştır şimdiye kadar. Evet, böyle derim, çünkü zekaya ve felsefeye insanların eşitliğini ispat etmek için başvurulacaksa eğer, onlara insanların imhasını meşrulaştırıcı silahlar olarak da sık sık başvurulduğu unutulmamalı asla. Şu kendini yok etmeye çalışan dünyada tek görevim Siyah gerçeği varetmek mi olacak? Hayır! Kendimiz için ve insanlık için, yeni bir başlangıç yapmalı yeni bir düşünce tarzı geliştirmeli ve yeni bir insan yaratmaya çalışmalıyız.” Cezayir Savaşı’nda Fransa’nın devlet politikasına karşı gelen ünlü filozof Jean-Paul Sartre aynı safta yer alan arkadaşı Fanon için şunları söylemişti: “Fanon’u okuyun... Kendine gelen insanı göreceksiniz.”

GUISEPPE FIORI, *Antonio Gramsci* [çeviren Kudret Emiroğlu] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 360 ss. ISBN 978-975-050-688-8

Teorisyenliğiyle olduğu kadar siyasal duruşu ve mücadeleci yanıyla da en önemli Marxist düşünürlerden olan Antonio Gramsci’nin hayatını tüm yönleriyle ele alan bu kitap, Gramsci üzerine yapılmış en iyi çalışmalardan birisi. Faşist Mussolini İtalyası savcılarının “Bu beynin işlemlerini yirmi yıl durdurmalıyız,” dedikleri, en verimli yıllarını hapisanelerde geçirmek zorunda kalan Gramsci’nin yaşamını yakınlarıyla yaptığı görüşmelerin yanı sıra, mektupları ve yazılarıyla işleyen Fiori, sadece bir hayatı anlatmakla kalmıyor, aynı zamanda dönemin zengin bir panoramasını da sunuyor. “Aklın kötümserliği, iradenin iyimserliği,” düsturunu sahiplenmiş, en özgün ve düşünceleri hiç eskimeyen devrimciyi daha iyi kavramak için mutlaka okunması gereken bir eser.

HAL FOSTER, *Gerçeğin Geri Dönüşü: Yüzyılın Sonunda Avangard* [çeviren Esin Hoşsucu] (İstanbul: Ayrintı Yayınları, 2009), 288 ss. ISBN 978-975-539-538-8

Hal Foster’ın, Yirminci Yüzyıl’ı derinden etkilemiş *avant-garde* sanatı ve onun yorumcularını temel alan bir tartışma niteliği de taşıyan ve 1996 yılında MIT Press tarafından *The Return of the Real: Art and Theory at the End of the Century* adıyla yayınlanan *Gerçeğin Geri Dönüşü: Yüzyılın Sonunda Avangard* adlı kitabı, sanatçının projeden projeye koştuğu, alımlayıcının ise bir antropolog gibi sanatçının peşinde, çok geniş bir söylemsel alanı tüketmek için çabaladığı günümüz sanat ortamını kendine çıkış noktası olarak alıyor. Ve bu bağlamda, yeni *avant-garde* olarak anılan 1960’lı yılların sanat etkinliklerinden günümüze kadar uzanan bir çizgide ‘*avant-garde*’ın kendini gösterme ve konumlanma biçimlerine değiniyor. İşte tam da bu noktada şu sorular akla geliyor: Acaba bu çerçeveden bakıldığında günümüz sanatının ölçütleri nedir, ya da böylesi hızlı bir dünyada artık bir sanattan söz etmek olası mıdır? Giderek, alımlayıcının çağdaş sanata karşı takındığı mesafeli tavrın anlamı tam da burada yatmıyor mu? Foster bu soruları iki temel kavram aracılığıyla yanıtlamaya çalışıyor: travmatik ‘gecikmiş eylem’ ve öznelarasılığı gerektiren ‘paralaks.’ Böylece Foster’a göre çağdaş sanatta yapıt, klasik tarihsel bir çizgi üzerinde değerlendirilmekten çok, hareket halindeki alımlayıcının algılamada meydana gelen değişimlere ve gelecekte bakarak kuracağı, ötelenmiş bir yorumlama mekanizmasına göre değer kazanıyor. Ayrıca Hal Foster, kendini sürekli tekrar eden bir *avant-garde*’ın ardından, Bürger’in de temsilcisi olduğu, her şeyi açıklayan ‘tek kuram’ yaklaşımının geçerli olup olmadığını da sorguluyor. Minimalizm ve pop-art gibi örnekleri modernist söylem açısından olduğu kadar, postmodernist söylem açısından da değerlendiriyor. Günümüzde sanat tarihi yazımını etkileyen bütün diğer düşünürler gibi, Foster da, dil felsefesinin ve Lacan-Derrida ikilisinin yapıbozuma uğrattığı ‘anlam’ fikriyle tarih yazımını sorunsallaştırıyor.

ARMEN GARO [KAREKIN PASTERMADJIAN], *Osmanlı Bankası: Armen Garo'nun Anıları* (İstanbul: Belge Yayınları, 2009), 230 ss. ISBN 978-975-344-415-6

'Armen Garo' kod adlı Karekin Pastırmacıyan [Karekin Pastermadjian], 1896'nın Ağustos ayında Galata'daki ünlü Osmanlı Bankası'nı ateşli silâhlar ve bombalar taşıyan yoldaşlarıyla birlikte bastığında, bütün İstanbul hiç alışılmamış bir eylemle çalkalanacaktı. Bugünün Bankalar Caddesi, bomba ve silâh sesleriyle birbirine girecek, bankayı ele geçirenlerle kuşatanlar arasındaki çatışma gün boyu sürecek, yüzlerce kayıp verilecekti. Eylemcilerin beklentisi, Avrupa devletlerinin dikkatini Sultan Abdülhamid'in despotik rejiminin Doğu Anadolu Ermeni köylülerine yönelik zulmüne çekmekti. Ermeni Devrimci Federasyonu'nun aktif bir lideri, 1908 ile 1914 yılları arasında Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında mebus, 1920'de bağımsızlığı tanınan Ermenistan Cumhuriyeti'nin Birleşik Devletler'deki ilk ve tek büyükelçisi olan Dr. Karekin Pastırmacıyan'ın anıları yakın tarih(imiz)e biraz daha ışık tutuyor.

CAHİT GELEKÇİ ve ALİ KÖSE, *Misafir İşçilikten Etnik Azınlığa Belçika'daki Türkler* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 304 ss. ISBN 978-605-573-803-7

Belçika'da yaşayan Türkleri konu alan bu çalışma kuramsal ve uygulamalı bir araştırmadır. Çalışmanın ilk kısmı araştırmanın konusu, amacı, önemi, araştırmanın metodu ve kuramsal çerçeveden meydana gelmektedir. Çalışmanın kuramsal bölümünde, Belçika'da yaşayan Türklerin durumuna açıklık getirebilmek için, Belçika'nın kuruluşundan günümüze gelinen süreçteki nüfus yapısı, yabancıların ve yabancı kökenlilerin bu nüfus içerisindeki oranları ve Türkiye'den Belçika'ya yapılan işçi göçü üzerinde durulmuştur. Çalışmanın uygulamalı bölümü ise, 1960'lı yıllardan günümüze gelinen süreçte Avrupa Birliği'nin merkezi olan Belçika'da kalıcı hale gelmiş Türk toplumunun günümüzdeki demografik, ekonomik ve kültürel özellikleri, Belçika vatandaşlığına geçiş nedenleri, Belçika vatandaşlığına geçmiş olanların sosyal iş bölümündeki yerleri, ekonomik hayattaki etkinlikleri, eğitim durumları, eğitimde karşılaştıkları sıkıntılar, özellikle ana dil ve yabancı dil konusunda yaşadıkları sorunlar, Türkiye ile bağları, evlilik ve aileye ilişkin durumları, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine bakışları ile yaşadıkları ülkede ayrımcı, dışlayıcı veya ırkçı tutum ve davranışlara maruz kalıp kalmadıkları ile ilgili saha araştırması sonuçlarını kapsamaktadır.

ANTHONY GIDDENS, *Kapitalizm ve Modern Sosyal Teori* [çeviren Ümit Tatlıcan] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 384 ss. ISBN 978-975-050-650-5

Yaşayan en etkili toplumsal kuramcılardan Anthony Giddens ilk baskısı İngilizce olarak 1973 yılında *Capitalism and Modern Social Theory: An Analysis of the Writings of Marx, Durkheim and Max Weber* adıyla yayınlanan *Kapitalizm ve Modern Sosyal Teori*'de sosyolojinin seyrini temelinden etkilemiş üç büyük ismi etraflı bir inceleme altına alıyor. Marx, Durkheim ve Weber'in sosyolojik düşüncelerinin titiz ve kapsamlı bir analizini yapan Giddens, özellikle Marx'ın karakteristik görüşleri ile diğer iki yazarın görüşleri arasındaki bazı temel farklılıkları inceliyor. Egemen modern sosyal teori alanlarının çoğunun kaynağında yer alan bu üç yazarın sahip oldukları farklı dünya görüşlerinin iç bütünlüğünü sergilemeye, başka yazarlarla aralarındaki etkileşimi, tarihsel köklerini ortaya koymaya çalışıyor. Giddens'in bu açıklayıcı ve karşılaştırmalı çalışması sadece üç yazar arasındaki karmaşık entelektüel ilişkiyi ortaya koymasından değil, 'Marksist sosyoloji' ile 'burjuva sosyolojisi' arasındaki ilişki üzerine süre giden tartışmaları da kuşatıp, oldukça dolambaçlı iddiaları ve karşı-iddiaları açıklığa kavuşturacak fikirler içermesiyle de dikkat çekiyor.

STEPHEN JAY GOULD, *Yaşamın Tüm Çeşitliliği* [çeviren Rahmi G. Öğdül] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 320 ss. ISBN 978-994-498-967-1

Bu kitap, canlıların evrimi üzerine basmakalıp fikirlerimizi sorgulamakta. Sorgulamayı yapan, Yirminci Yüzyıl'ın en önde gelen Darwin yorumcularından birisi ve Yaradılış Teorisi'ne karşı güçlü polemikleriyle tanınmış bir bilim adamı olan Stephen Jay Gould (1941-2002). Gould'a göre evrim, en basit canlıların—sonu insana varacak olan—gelişimini anlatmaz. İnsan, evrimin kaçınılmaz bir sonucu değildir. Benzer şekilde karmaşıklığın artışı ve ilerleme de evrimin temel karakteristikleri olarak tanımlanamaz. Kısacası Gould, bu kitapta eleştiri oklarını doğa tarihinin insanmerkezci anlayışına yöneltirken, doğal gerçekliğe dair görüşlerimizi kökten bir şekilde yeniden kavramlaştırılmamızı da amaçlıyor.

YUSUF GOZ, *Açık Pozisyon: Türkiye'de Piyasa Neslinin Doğuşu, 1992-2000* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 168 ss. ISBN No: 978-975-050-644-4

Onlarca ekrandan yayılan rengârenk ışıkların içinden yayılan haberler, fiyatlar, inişler, çıkışlar... Dolar-mark paritesi, petrol fiyatları, dünya krizlerinin yansımaları, bankaların pozisyonları... Kendinden geçmiş, çılgınca bir heyecan içinde tek tuşa basarak milyon dolarları alıp satan gencecik insanlar... Yusuf Goz, *Açık Pozisyon* adlı kitabında Türkiye tarihindeki en çılgın dönemlerden birinde bir bankanın fon yönetimi bölümünde çalışmaya başlayıp kısa sürede merdivenleri hızla tırmanan bir gencin içinde bulunduğu ruh halini aktarıyor. Ama sadece kendisine ait değil bu hikâye: Çoğu insanın hayatı boyunca göremeyeceği paraları, trajedileri, ihanetleri ve entrikaları bir arada yaşayan, bir insanın masa başında otururken aslında koşturup duracağı 'en acayip' işlerden birini yapan, birbirleriyle sürekli 'savaş' halindeki 'seçilmiş' gençlerin hikâyesi. Temeli 1980'li yılların ortalarında atılan, 1990'lı yıllarla birlikte zirveye çıkan 'piyasa nesli'nin yaşadıklarını, memleketin girip çıktığı krizleri, para piyasalarının nasıl şekillendiğini 'içerden' ve yaşanmış gözlemlerle aktaran Goz, eğlenceli anlatımıyla tarihin bir dönemine ve bir kuşağın seyrine de ışık tutuyor.

ZIYA GÖKALP, *Kürt Aşiretleri hakkında Sosyolojik Tetkikler* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2009), 168 ss. ISBN 978-975-343-557-4

Ziya Gökalp'in 'Kürt Aşiretleri hakkında Sosyolojik Tetkikler' başlıklı bu raporunda, Osmanlı idari yapısının bozularak doğuda feodal bir yapının oluşması Sultan Selim ve Sultan Süleyman devirlerine kadar götürülmektedir. Ziya Gökalp bu feodal düzenin nasıl yayılıp yerleştiğini 'Halkçılık' başlıklı makalesinde yetkinlikle ele alır. İdari yapının bozulma nedenlerini iyi bildiğinden yeni kurulacak milli devletin sınırları içerisinde herhangi bir muhtariyete, aşiret ve cemaat düzenine yer olmadığını ve olamayacağını savunuyordu. Bu nedenle, yüzyıllarca kapalı toplum halinde süregelen bu yapının sosyolojik araştırmasını yapma gereği duymuştur. Hazırladığı raporu yalnız sosyolojik bakımdan değil, tarihi, etnolojik ve kültürel malzemeler içerdiği için de değerlidir.

İŞTAR B. GÖZAYDIN, *Diyanet* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 352 ss. ISBN 978-975-050-704-5

Türkiye'de din-devlet ilişkileri ve laiklik tartışmaları, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren iç içedir. Devletin dine, dinin toplumsal rolüne ve örgütlenmesine müdahale etme isteği, bu isteğin somutlaşmış hali olan bir kamu kurumuyla perçinlenmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı, hem devletin beklentilerine hem

de toplumsal ihtiyaçlara cevap vermek ve bu cevapların laiklikle ilgili tartışmalarda dengeyi bozmasına engel olmak üzere faaliyet gösterir. Yalnızca ibadet, dinselğin gündelik hayat içerisindeki düzeni değil, bilakis ilahiyat da Diyanet'in görev alanında sayılır. İştar Gözaydın bu analitik ve kapsamlı çalışmasında, kurumun tarihi, bu tarihin kısıtlarına hapsolmuş hukuki düzeni, kurum olarak örgütlenmesi, bütçesi, kadrosu, organizasyon şemalarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'nı ayrıntılı bir incelemeyle ele alıyor. Gözaydın, sadece bir kurumu değil, din-devlet ilişkisi ve toplumsal tartışmalardaki siyasal mülahazaların da muhatabı olan bir organizasyonu, Türkiye tarihindeki laiklik tartışmalarıyla da örtüşen bir perspektiften tartışıyor.

BEKİR GÜNAY, *Paris'te bir Osmanlı: Seyyid Abdurrahim Muhib Efendi'nin Paris Sefirliği ve Büyük Sefaretnamesi* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 824 ss. ISBN 978-605-420-839-5

Osmanlı Devleti'nde Kanunî Sultan Süleyman sonrası başlayan yozlaşma süreci, III. Selim dönemine kadar devam etti. Osmanlı Devleti'nin 'düzeni' III. Selim'le 'yeniden' yapılanmaya başlandı. Bu dönemde Avrupa'yı anlamak ve Batı'yı tanımak için önemli başkentlere elçiler gönderildi. Napoléon Bonaparte döneminde Fransa'ya gönderilen ve izlenimlerini 'Büyük Sefaretname' adlı eserinde dile getiren Seyyid Abdurrahim Muhib Efendi de bu elçilerden birisidir. Seyyid Abdurrahim Muhib Efendi bu sefaretnamesinde devrim sonrası Fransa'nın siyasî, askerî, ekonomik ve sosyal yapısını en ince ayrıntısına kadar gözlemlemiştir. Türk batılılaşmasına kaynaklık eden metinlerden biri olan sefaretnamede, Osmanlı elçisinin Avrupa diplomasisini anlama çabaları yanında, klasik Osmanlı diplomasisindeki değişiklikleri de takip etmek mümkündür. Cumhuriyetten imparatorluğa geçen Fransa'da Avrupa'ya hâkim olma sevdasındaki Napoléon Bonaparte'ın hedefleri, diplomasi tarihinin en önemli ismi Talleyrand'ın izlediği kriz politikaları ışığında diplomasiyi öğrenen Muhib Efendi'nin Rus, Fransız ve İngiliz siyaseti karşısında düştüğü çaresizlik, 1805 yılında görevine başlayan Fransa'nın İstanbul Elçisi Horace François Bastien Sébastiani de La Porta'nın yönlendirmesiyle değişen Osmanlı dış politikası tüm çıplaklığıyla 'Büyük Sefaretname'de gözler önüne serilmektedir.

MURAT GÜVENÇ ve HASAN KIRMANOđLU, *Türkiye Seçim Atlası, 1950-2009* [önsöz İlhan Tekeli] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 128 ss. ISBN 978-605-399-100-7

İlhan Tekeli'nin önsözünü yazdığı kitap, 1950'den 2009'a dek yapılan tüm seçimlerin değerlendirmelerini kapsıyor. Daha önce yapılmış bu tür çalışmalardan yeni yöntemler kullanmasıyla ayrılan bu araştırma yarım yüzyıllık bir süre içindeki seçim sonuçlarına okunabilirlik sağladığı gibi, seçim yorumlarına da netlik kazandıracak nitelikte. Kitapta oy verme olgusu incelenirken 'mekân' olgusu da incelemenin nirengi noktalarından biri olarak ele alınıyor. Oy verme olgusunun sosyo-mekânsal bir nitelik taşıdığına işaret edilen atlasla, partilerin illerde oy alma kalıplarındaki sürekliliği de izlemek bu vesileyle mümkün olabiliyor. 1950-2009 tarihleri arasındaki tüm seçimleri inceleyen atlas, bu konuda çalışma yapan herkesin elinin altında bulunması gereken bir kaynak.

JAMES E. HANSEN, *Küresel Isınmanın Kırılma Noktası* [derleyen ve çeviren Abdullah Yılmaz] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009), 268 ss. ISBN 978-975-539-522-7

"Güvenli sera gazı seviyelerini çoktan geride bıraktık. İşler çığırından çıkmaya başlıyor: Kuzey Kutbu buzları eriyor; donmuş kutup topraklarından metan kaynıyor; dağ buzulları çözülüyor. Gelecek birkaç yıl içinde, hızlanan iklim değişikliğinin kontrol dışına çıkmasını önlemek için, farklı bir yola girmek

zorundayız.” Küresel ısınma hakkında bildiklerimiz, genel olarak, havalara bakıp, “Yaz çok sıcak geçti, kış ise ılık. İşte küresel ısınma!” düzeyinde kalıyor. Bilimsel verilere ise, maalesef bize ulaştırıldığı kadarıyla sahibiz. Bu konudaki çalışmaların çoğu ya büyük petrol ve otomobil şirketlerinin güdümünde yürütülüyor ya da sonradan manipüle edilip öyle yayımlanıyor: Dolayısıyla, bu alanda çalışmak bilgi kadar cesaret de istiyor. İşte James E. Hansen bu az sayıdaki cesur insanlardan biri. Bundan yaklaşık yirmi yıl önce, 23 Haziran 1988’de, NASA’nın iklimbilimcisi James E. Hansen, bir Senato komisyonunda, yeryüzü atmosferinde sera gazı etkisi tespit ettiğini, bunun da dünyanın iklimini değiştirdiğini, yani insanların dünyayı ısıttığını söyler. Aynı James E. Hansen, bu tarihten tam yirmi yıl sonra, yine Senato komisyonunun karşısına geçer ve kendi ifadesiyle, “küresel ısınma bombasını” etkisiz hale getirmek için artık çok geç olduğunu ilan eder. Ayrıntı Yayınları’nın ‘Dünya Sorunları Dizisi’nin bu ilk kitabında, yukarıdaki son tanıklığın yanı sıra, bugüne kadar yapılan bilimsel çalışmaları da bulabileceksiniz. Ayrıca, yalnızca küresel ısınmanın dehşet verici hikayesini değil, bir bilim insanının, vicdanının sesini dinleyerek bütün güç odaklarını karşısına alma pahasına nasıl gerçeğin peşini bırakmadığını da okuyacaksınız. Dolayısıyla, bu kitap sadece dünyaya ne yaptığımızı değil, kendimize ne yaptığımızı, gelecek kuşakların kaderiyle nasıl oynadığımızı da anlatıyor; üstelik son derece açık ve anlaşılır bir dille. Kitapta ayrıca James E. Hansen’in Amerika’nın yeni başkanı Barack Obama’ya yazdığı açık mektup da yer alıyor ve bu mektupta “acil önlem planı” altı çizilerek bir kere daha dile getiriliyor.

JANE HATHAWAY, *İki Hizbin Hikayesi: Osmanlı Mısır ve Yemeni’nde Mit, Bellek ve Kimlik* [çeviren Cemil Boyraz] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 280 ss. ISBN 978-605-399-113-7

Osmanlı İmparatorluğu’nun en büyük eyaleti olan Mısır’da yaklaşık yüz yıl boyunca çatışan Kasımiler ve Fikâriiler hizbi bu toprakların askeri ve siyasal olarak gelişiminde etkili olmuş en önemli hiziplerendir ve Osmanlı İmparatorluğu’nun diğer Arap topraklarında yaşanan ‘iki taraflılık’ örneklerinden biri olmuştur. Fikâri ve Kasımi hiziplerini Osmanlı sınırları ya da tarih içinde karşılaşılacak diğer hizip hikâyelerinden ayırmak pek mümkün olmasa da, bu iki hizbin önemi, oluştukları dönem süresinde ve sonrasında Mısır’ın ve Yemen’in siyasal kültürünü şekillendiren özelliklere sahip olmasından ileri gelir. Hizipleşmenin kökenlerine inen Jane Hathaway, araştırmasını mitlerin şekillendirmesine izin verirken doğu mitlerine değinir ve mitlerin askeri ve siyasal olarak şekillenmesini basmakalıp akademik bilginin dışına çıkararak inceler. Osmanlı’da ve dünyanın birçok yerinde yaşanan siyasal, toplumsal, demografik ve ekonomik değişimlerin izlerini taşıyan Onyedinci Yüzyıl boyunca Mısır’da görülen iki taraflı hizipçilik, adem-i merkezileşmiş bir eyalet yönetiminin nasıl işlediğini anlamak için ipuçları sunuyor. Hiziplerin oluşumunun Osmanlı Mısır’ının ve Yemen’inin siyasal kültürünü nasıl etkilediğini anlatmak üzere hazırlanmış ve İngilizce orijinali 2003 yılında *A Tale of Two Factions: Myth, Memory, and Identity in Ottoman Egypt and Yemen* adıyla yayınlanmış olan *İki Hizbin Hikâyesi* her bölümünde hiziplerin oluşumuna dair farklı bir konuyu, motifi ya da doğu mitini ele alırken, Orta Çağ Türk folkloruna ait bir klasik olan *Dede Korkut Hikâyeleri* de dahil olmak üzere, Osmanlı Mısır’ının tarihiyle ilgili daha önce hiç ortaya çıkarılmamış kaynakları kullanıyor.

HÉLÉNA HIRATA, FRANÇOISE LABORIE, HÉLÈNE LE DOARÉ VE DANİÈLE SÉNOTIER (der.), *Eleştirel Feminizm Sözlüğü* [çeviren Gülnur Acar Savran] (İstanbul: Kanat Kitap, 2009), 440 ss. ISBN 978-605-424-403-4

“Toplumsal olanın cinsiyetlendirilmesini ve onun etkilerini yöntemsel olarak görünür kıldığı ölçüde bu eserin doğası gereği epistemolojik bir ereği vardır. Aslında, nesnelerin temsilinde ve sözcüklerin, düşüncelerin, düşünce sistemlerinin üretilmesinde etkin olan erkek-merkezliliğin sorgulanması için bir siste-

matige varmanın peşindedir. Bu kitap, hiçbir görüngünün yansız akıllar tarafından şekillendirilmiş olamayacağı fikrini zorunlu hale getirmeyi ummaktadır – bunlar, ekonominin finansa ya da genel olarak iletişimin bilişime dönüşmesi kadar görünürde erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkilerden uzak görüngüler olsa bile. Feminist teori, kişiden kişiye, bir dönemden diğerine gezinirken, yeni kullanımlara ve bazen de farklı disiplinlere göre dönüşen göçebe teorilerdendir. Bu kitap bu yolculuğun rehberi olabilir ama yolculuğun yerine geçemez.” Cinsiyete dayalı işbölümü ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinden lezbiyenliğe, cinsellikten ev emeğine, annelikten istihdama, fuhuştan esnekleşmeye, feminist teorinin ve politikanın başvurduğu çeşitli kavramları ele alan bu sözlük, feminist tartışmalar için bir zemin oluşturacak nitelikte. Sözlükte ele alınan kavramlar kısa makalelerde, gerek tarihçeleriyle, gerekse güncel politikadaki uzantıları bakımından inceleniyor. Dolayısıyla, *Eleştirel Feminizm Sözlüğü*, feminist teoriye olduğu kadar feminist politikaya da ışık tutuyor. Bu derlemenin Fransızca özgün ikinci baskısı 2004 yılında *Dictionnaire critique du féminisme* adıyla yayınlanmıştı.

FREDERIC JAMESON, *Ütopya Denen Arzu* [çeviren Ferit Burak Aydar] (İstanbul: Metis Yayınları, 2009), 328 ss. ISBN 978-975-342-715-9

Geçmiş araştırırken başvurduğumuz araçları gelecek için kullanmalı—“toplumsal biçimlerin poetikası” adını verdiği projenin en yeni parçasını oluşturan bu kitabında Jameson’ın yaptığı çağrı bu. Thomas More’un bu edebi türe adını veren *Ütopya*’sından başlayarak ‘bilimkurgunun Shakespeare’i’ kabul edilen Philip K. Dick’in, *Mülksüzler* ile bilim kurgu ve ütopyayı bir anlamda uzlaştıran Ursula K. Le Guin’in ve diğer önemli bilim kurgu yazarlarının yapıtlarına uzanan, kapsamlı bir bilimkurgu ve ütopya arkeolojisi sunuyor. “Bizi düşmanın varlığı değil, genel inanış elden ayaktan düşürüyor,” diyor Jameson; “kapitalizmin tarihsel alternatiflerinin gerçekleşemez ve olanaksız olduğunu, başka bir sosyo-ekonomik sistemin—pratiğe geçirmek şöyle dursun—tasavvur dahi edilemeyeceğini söyleyen bir genel inanıştan” söz ediyor. 2007 yılında *Archaeologies of the Future: The Desire Called Utopia and Other Science Fictions* adıyla yayınlanan kitabında Jameson bugünümüzden kökten farklı bir gelecek tahayyül etme çabasının, bizi esasen tahayyülümüzün sınırlarına götürdüğünü, ufkumuzu çepeçevre kuşatan üretim tarzının, bakış açımızı nasıl şekillendirdiğini anlatıyor. ‘Ütopya’ kavramının neden hâlâ vazgeçilmez olduğunu ikna edici bir biçimde gösteriyor ve “radikal farklılık üzerine, radikal ötekilik üzerine ve toplumsal bütünlüğün sistemsel doğası üzerine temsili bir düşünme” olarak gördüğü ütopya biçiminin reel sosyalizm sonrası dönemde görebileceği negatif ve dönüştürücü işleve dikkat çekiyor. Bloch’dan bu yana yazılmış en sağlam ütopya savunusu niteliğindeki bu kitabın, bir edebi tür olarak bilim kurguya meraklı okurlar kadar sol tahayyülün imkânlarını araştıran okurlar için de vazgeçilmez olduğu düşünülebilir.

SEÇİL KARAL AKGÜN, *27 Mayıs: Bir İhtilal, Bir Devrim, Bir Anayasa* (Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A. Ş., 2009), 291 ss. ISBN 978-994-434-477-7

27 Mayıs darbesini yapanlarca yeni anayasayı hazırlamakla görevlendirilen komisyonun başkanlığına atanan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih profesörlerinden Enver Ziya Karal’ın kızı olan Seçil Karal Akgün’ün yayına hazırladığı bu kitap 27 Mayıs darbesinin bir savunusu niteliğinde. ODTÜ Tarih Bölümü profesörlerinden Karal Akgün kitabın tanıtımı için yazdığı yazıda şunları söylüyor: “Türkiye Cumhuriyeti’nin duyurulmasından sonra ilk ihtilâl olan 27 Mayıs, 1960 ilkbaharında Türk Silahlı Kuvvetle-

ri'nin iktidarın anayasayı askıya alan uygulamalarına ve bunun halk arasında doğurduğu bunalıma son vermek üzere ülke yönetimine el koymasındır. Siyasal ve toplumsal sıkıntıları çözeceği umularak getirilen 1961 Anayasası zamanla değişimlere uğradı, kimi zaman bol geldiği, kimi zaman lüks olduğu söylendi, kimi zaman rafa kaldırıldı. Sonunda bir başka askeri müdahaleyle büsbütün kaldırıldı. Bununla birlikte, getirdiği geri dönüşü olmayacak kadar benimsenen toplumsal haklar ve Meclis'te oy çokluğuna sahip olmanın bile Türkiye Cumhuriyeti'nin laik kimliğini ve ulusal bütünlüğünü gölgelemesine olanak vermeyen çağdaş kurumlar 27 Mayıs'ın günümüze taşınan armağanı oldu. Bu yapıtı Türkiye tarihinin bu önemli kesiti hakkında bildiklerimi, öğrendiklerimi, Milli Birlik Komitesi, Kurucu Meclis, Temsilciler Meclisi, ayrıca, 1961 Anayasası'nı hazırlayan komisyonun başkanı olan babam Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın özel arşivinden derlediğim belgelerle destekleyerek, o dönemi yaşamamış kuşakların yakın tarihimizi bir bütün olarak ele almalarına bir katkı yapabilmek amacıyla hazırladım.”

A. RAŞİT KAYA, *İktidar Yumağı: Medya, Sermaye, Devlet* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 431 ss. ISBN 978-975-533-606-0

Medya alanında 1980'li yıllardan sonra çok hızlı ve köklü değişimler yaşandı. Hemen her yerde geleneksel medya düzenleri yıkıldı ve neoliberal politikalar doğrultusunda yeni bir düzen inşa edildi. Radyo ve televizyon alanındaki kamusal tekeller özelleştirme ve serbestleştirme ('*deregulation*') yoluyla kaldırılırken, medyada yepyeni bir mülkiyet yapısı oluştu. Medya, sermaye ve devleti bütünleştiren bir zemin üzerinde yükselen bu yeni medya düzeninin en uç örneklerinden birisi de Türkiye'de gerçekleşti. Söz konusu değişimlerin mantığını ve nedenini günümüzün önde gelen iletişim bilimcilerinden R. W. McChesney şöyle açıklıyor: “Neoliberalizm' yalnızca bir ekonomi kavramı değil, aynı zamanda bir siyasal teori'dir. Bu teori, iş dünyasının egemenliğinin temsili demokrasiye dayalı bir toplumda en iyi biçimde gerçekleşeceğini varsayar. Ancak bu görüş, özellikle işçi sınıfı arasında yüksek bir depolitizasyon ile simgelenen, zayıf ve etkisiz yapıların olduğu ortamlarda geçerlidir. Neoliberal proje için mevcut ticari medya düzeninin neden bu kadar önemli olduğu en iyi bu noktadan bakıldığında görülür. Çünkü günümüzün medya düzeni, bir 'polis devleti'ne başvurulmadan ya da etkili bir halk direnişiyle karşılaşılmadan, iş dünyasının egemenliğinin sürmesini sağlayacak yapmacık bir siyasal kültürün oluşturulmasına olağanüstü katkı sağlar.” Bu çalışma, medya, iş dünyası ve siyasal iktidarın 'füzyonu' yoluyla oluşan, başarıyı yalnızca ticari kazanca endeksleyen yeni medya düzeninin dünyada ve Türkiye'deki yapılanışını inceliyor; bu yapılanışın medyayı 'kamusal hizmet' üretme konumundan ve iddiasından nasıl ve ne denli uzaklaştırdığını sergiliyor.

HARVEY J. KAYE, *İngiliz Marksist Tarihçiler* [çeviren Arife Köse] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 336 ss. ISBN 978-975-050-403-7

Maurice H. Dobb, Rodney H. Hilton, Christopher Hill, Eric J. Hobsbawm ve Edward P. Thompson... Yarattıkları gelenekle çağdaş tarih ve sosyal bilim kuramları arasında özgün bir yer edinen bu isimler Yirminci Yüzyıl'da Marxist felsefeyi yeniden şekillendirdiler. İlk baskısı 1984 yılında yapılan, 1995 yılında da Eric J. Hobsbawm'un önsözüyle tekrar yayınlanan *The British Marxist Historians—İngiliz Marxist Tarihçiler*—bu isimlerle birlikte pek çok önemli kuramcıyı da ele alan kapsamlı bir değerlendirme. Amerika'da Wisconsin Üniversitesi'nde Center for History and Social Change'in direktörü olan tarihçi ve sosyolog Harvey J. Kaye ayrıntılı bir araştırma ve büyük özenle hazırladığı çalışmasında İngiliz Marxist

tarihçilerin hepsini düşünsel ürünlerini öne çıkan yönleriyle inceliyor. Maurice H. Dobb ve kapitalizme geçiş tartışması, Rodney H. Hilton'ın feodalizm ve İngiliz köylülüğü çalışmaları, Christopher Hill'in İngiliz Devrimi üzerine düşünceleri, Eric J. Hobsbawm'un işçiler, köylüler ve dünya tarihi görüşü ve Edward P. Thompson'ın 'İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu' tezi Kaye tarafından ustaca bir araya getirilmiş. Kitapta ayrıca bu grubun tarih görüşü Fransız Annales Okulu gibi diğer güçlü geleneklerle karşılaştırılırken demokratik bir tarih bilincinin ortaya çıkışına yaptıkları yadsınamaz katkı da sunuluyor. İngiliz Marxist tarihçiler grubu üzerine yapılan en ayrıntılı ve başarılı incelemelerden biri sayılan bu çalışma entellektüel tarihin geçen yüzyıldaki yansımalarına ilgi duyan tüm okuyucuları heyecanlandıracak. Bu tarihçiler arasında yer alan ve çağımızın en önemli tarihçilerinden biri olan Eric J. Hobsbawm kitabın yeni baskısına yazdığı Sunuş'ta şöyle diyor: "Bu kitap Yirminci Yüzyıl Marxizminin tarihine, İngiliz kültürel tarihinin bir dönemi-ne, tarihçilerin ve tarihin nasıl çalıştığının araştırılmasına kalıcı bir katkıdır."

GÜLTEN KAZGAN, *Tanzimat'tan Yirmibirinci Yüzyıl'a Türkiye Ekonomisi*, Gözden geçirilerek güncellenmiş dördüncü baskı (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 586 ss. ISBN 978-975-685-731-5

Türkiye'nin tanınmış iktisat tarihçilerinden Gülten Kazgan bu kitabında Tanzimat'la birlikte başlayan 'birinci küreselleşme'den günümüze kadar uzanan süreç içinde Türkiye ekonomisinin geçirdiği ekonomik aşamaları toplumsal boyutlarıyla ele alıyor. Yirminci Yüzyıl'ın son çeyreğinde biçimlenmeye başlayan 'ikinci küreselleşme' olgusunu tarihsel perspektiften yoksun bir biçimde ve kavramın toplumsal sonuçlarını bir yana iterek fetiş haline getirenlere cevap olarak, sorunu bilimsel olarak inceliyor. Güncel istatistiksel verilerin yanı sıra çok sayıda tablo ve grafikle zenginleştirilmiş kendi alanında önemli bir başvuru kaynağı.

HASAN KENDİRCİ, *Meclis-i Mebusan'dan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Kopuş ve Süreklilikler* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 220 ss. ISBN 978-605-105-042-3

Türkiye tarihinin Meşrutiyet ve Cumhuriyet evreleri arasındaki süreklilik tartışmalarına Hasan Kendirci de parlamento boyutunu inceleyerek katılıyor ve anayasal sistem açısından büyük benzerlikleri bulunan her iki dönemin siyasal elitleri arasındaki geçişliliğe yoğunlaşıyor. Kitapta, 1908–1920 arası Meclis-i Mebusan'a katılan birçok kişiye Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde de 1960'lara kadar rastlandığı anlatılıyor. Bu, Meşrutiyet parlamentosu üyelerinin siyasal yaşamda görülen sürekliliklerinin kurumsal boyutları da aşan yanları olduğunu gösteriyor. Kendirci, söz konusu sürekliliği sağlayan koşulların neler olduğunu analiz ediyor. Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan süreçte siyasal seçkinlerin yapısını irdeleyen ve bugünkü durumlarını anlamak için çarpıcı ipuçları veren bu eser, Türk siyasal hayatına, özellikle yüz yılı aşan Türk yasama tarihine toplu bir bakış da sağlıyor.

FERHAT KENTEL, FÜSUN ÜSTEL, GÜNAY GÖKSU ÖZDOĞAN ve KARIN KARAKAŞLI, *Türkiye'de Ermeniler: Cemaat, Birey, Yurttaş* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 640 ss. ISBN 978-605-399-095-6

Bu kitaba temel olan araştırma, Türkiye Ermenilerinin tarih boyunca süregelen kimlik inşa etme süreçlerinde, etken olan tüm unsurların ele alınarak; çok boyutlu ve karmaşık bir gelişim içinde "cemaat" üyesi ve yurttaş olarak kimliklerini nasıl kurguladıkları sorusuna cevap arıyor. Türkiye'de kimlik tar-

tışmaları, son yıllarda demokratikleşme ve sivilleşmeye paralel bir biçimde yeni paradigma ve yaklaşımlar kazanırken küreselleşme, ulus-devlet modelinin geleceği, yeni toplumsal hareketler, azınlık siyasetlerinin yeni biçimleri ve kuramsal tartışmaların değişik boyutları düşünce alanında farklı bir gündem yarattı. Bu gündem bir anlamda dünün kimlik tartışmalarına hâkim olan iki farklı ‘duruş’un, anlayışın dışına çıkmanın zorunluluğuna dikkat çekiyordu. Bir yanda her türlü kimliğin sorgulanmadan dışlanması ya da yazarların deyimiyle ‘seytanileştirilmesi,’ diğer yanda kimliklerin kendinde bir değer olarak sorgulanmadan ‘kutsanması.’ Yazarlar bu araştırmanın, söz konusu iki ‘duruş’un dışında Türkiye’deki Ermeniler ile Türkler arasındaki ilişkileri ‘yeniden okuma’ ve Türkiye Ermenilerini önyargılar ya da yüzeysel bir ‘kutsama’nın ötesinde topluluk kimliği içinde geçmişi ve bugünüyle tanıma çabasından doğduğunu söylerken bu çalışmanın ‘tehcir/soykırım’ tartışmalarının ötesinde yüzyıllar boyunca aynı coğrafyada birlikte yaşamış birçok ortak değeri paylaşmış iki topluluğun demokratik yurttaşlık temelinde birbirlerini tekrar ‘keşfetme’ aracı olmayı hedeflediğini dile getiriyor. Günay Göksoy Özdoğan, Füsün Üstel, Ferhat Kentel ve Karin Karakaşlı’nın ortak ürünü olan bu eser, gerçekten Türkiye halkını oluşturan toplulukların bu topraklardaki ortak tarihlerinin yeniden hatırlanmasına ve birbirlerini daha iyi tanıma ihtiyacına cevap verecektir. Çalışma “Tarihten Günümüze Türkiye’de Ermeniler ve Ermeni Kimliği,” “Osmanlıdan Günümüze Ermeni Kurumları ve Siyaset,” “Günümüzde Türkiye’de Ermeni Olmak” ve “‘Sadık Milletten’ Talep Eden Yurttaş” gibi bölümler içeriyor. Kitapta ayrıca araştırma belgeleri ve ekler bölümü de tamamlayıcı olarak yer almaktadır.

OHANNES ARAM KONDAYAN, *Sandıktaki Hatıralar: Çocukluk, Tehcir, İstanbul* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 76 ss. ISBN 978-605-423-812-5

“... İki hafta sonra çadırlar söküldü ve tehcir edilenler bir kez daha bilinmez bir yere doğru yola çıkarıldılar. Jandarma çadırın yanında duruyordu. Oğlan ona yaklaştı ve üzerinde küçük renkli boncuklarla çiçek desenleri işlenmiş küçük bir bozuk para kesesini kabul etmesini rica etti. Bu, oğlan için kıymetli bir şeydi. Bu keseyi ona doğduğu şehirde Noel ve Paskalya’da amcasıyla birlikte ziyaret ettikleri mahkûmlar vermişti. Oğlanın evinden getirdiği hediyelere karşılık olarak mahkûmlar da bunu vermek istemişlerdi. Jandarma keseyi kabul etmeden önce bir an duraksadı. Belli ki bu insanlar yola çıkarken ne zamandır aklından geçirdiği ve giderek derinlere kök salmış olan bir şeyleri söylemek istiyordu. Gökyüzünü işaret etti ‘Sizin O’na varan kendi yolunuz var, bizim kendi yolumuz. Bütün yollar O’nda buluşur,’ dedi. Oğlan büyüüp de yetişkin bir erkek olduğunda bu jandarma kendisi için iyi kalpli bir insandan çok daha fazlasını ifade etmeye başladı. Tehcir yıllarından sağ kurtulacak denli şanslı olmuş, sonrasında ise bu tehcirden daha az acılı ya da ümit kırıcı sayılamayacak başka deneyimlerden geçmişti. Ama tüm bunların ortasında her zaman Anadolu ovalarındaki bu sıradan, okuma yazması olmayan, silahlı muhafızı insanlığın, daha derin bir maneviyatın, daha kalıcı insani niteliklerin simgesi olarak aklına getirebiliyordu. Bu adam, tek bir insanın çilesinde ve adanmışlığında bütün ruhların akrabalığını hissetmişti. Aileye sağladığı su bir inanç eylemiydi, kendi ruhunun özgürlüğünde keşfettiği şeyin evrenselliğine olan inanç...”

REINHART KOSELLECK, *Kavramlar Tarihi: Politik ve Sosyal Dilin Semantiği ve Pragmatikliği üzerine Araştırmalar* [çeviren Atilla Dirim] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 572 ss. ISBN 978-975-050-685-7

“İnsanlık değerleri söz konusu olduğunda, gerçek bir vatansever, vatanının işgal edilmesini pekâlâ vatan aşkının bir gereği ve vatanseverce bir görev sayabilir!” 1795 yılında bir Prusyalı vatansever böyle diyordu. Zira Onsekizinci Yüzyıl/Ondokuzuncu Yüzyıl dönümünde vatanseverlik, hümanizmle,

evrenselcilikle, kozmopolitlikle sıkı sıkıya bağlantılı bir düşünce idi. Sonrasında, gitgide milliyetçiliğin yörüngesine girerek bu içeriğinden uzaklaşacaktı. Modernliğin bütün temel kavramları, böylesi dönüşüm süreçlerinden geçtiler—vatanseverlik hariç. Devrim, vatandaş, burjuva, ilerleme, çöküş, 'eski rejim,' aydınlanma, anayasa, birlik/ittifak, özgürleşim, kriz, hane/aile, *Bildung* (eğitim/kişisel öz-belirleme)... Bütün bu sözcüklerin kavramsal içerikleriyle, metaforik işlevleriyle, çağrışımlarıyla geçirdikleri değişimin macerası modernizmin ve aydınlanmanın tarihine ve siyasal tarihe ışık tutuyor. 2006 yılında 83 yaşında ölen Reinhart Koselleck'in, son yüzyılın en büyük tarihçilerinden biri olarak anılmasını sağlayan eseriyle yaptığı da bu. Usta tarihçi, Almanya, İngiltere ve Fransa tecrübelerini karşılaştırarak, modernliğin kavramlarının değişim süreçlerini inceliyor. Bu antropolojik ve semantik inceleme, 'yaşanan tarih' ile 'yazılan tarih' arasındaki diyalektiği de gösteriyor bize. Özgün dili Almanca'da ilk olarak 2006 yılında *Begriffsgeschichten: Studien zur Semantik und Pragmatik der politischen und sozialen Sprache* adıyla yayınlanan bu kitap sözcükler ve kavramlar üzerinden, modernliğin siyasal tarihini yeniden yazan bir başyapıt.

KONSTANTIN KOSTENEÇKI [KOSTENECHKI], *Stefan Lazareviç: Yıldırım Bayezid'in Emrinde Bir Sırp Despotu* [çeviren Hüseyin Mevsim] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 118 ss. ISBN 978-975-605-158-0

Bu kitap, Osmanlı tarihi açısından önemli bir yaşamöyküsünü dile getiriyor. Stefan Lazareviç, Yıldırım Bayezid'e vasallık ilişkisi ile bağlı bir Sırp despotu. Emrindeki birliklerle Yıldırım'ın yanında Ankara'da Timur'a karşı savaşmış. Kitapta, yaşamöyküsüyle birlikte başka kaynaklarda rastlayamayacağımız pek çok bilgi var. Stefan Lazareviç'in yaşamöyküsü 1431'de Bulgar yazar Konstantin Kostenechki tarafından kaleme alınmış. Hüseyin Mevsim'in Türkçe'ye kazandırdığı ve açıklamalarıyla zenginleştirdiği kitapta yer alan önemli konular şöyle: Osmanlı Türklerinin Ondördüncü Yüzyıl ortalarına doğru Balkan Yarımadası'na geçişi, 1389 Kosova Savaşı ve sonuçları, Yıldırım Bayezid'in Kraljeviç Marko ve Constantine Dragas'ın desteğiyle Eflâk Voyvodası Mircea'yla savaşı, Yıldırım Bayezid ile Macar Kralı Sigismund arasında 1396'da yapılan Niğbolu Savaşı, Timur ile Yıldırım Bayezid arasındaki 1402 Ankara Savaşı ve doğumundan ölümüne kadar Timur'un yaşamı, Yıldırım Bayezid'in oğulları arasındaki taht kavgası ve kardeşlerden biri olan Musa'nın Balkan Yarımadası'ndaki zorbalıkları (1410-1413), Sırbistan'ın Bizans İmparatorları Manuel II Palaeologos ile Ioannes VI Kantakouzenos ile ilişkileri ve bağları ve Çelebi Mehmet ile Musa arasında 1413'te Çamurlu yakınlarındaki savaş ve Musa'nın ölümü.

JONAH LEHRER, *Proust bir Sinirbilimciydi* [çeviren Ferit Burak Aydar] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 245 ss. ISBN 978-605-423-809-5

The New Yorker, *The Washington Post* ve *The Boston Globe* gibi Amerika'nın önde gelen dergi ve gazetelerinde yazıları çıkan Jonah Lehrer'in ilk kitabı *Proust Was a Neuroscientist* 2008 yılında yayımlandı. Lehrer Türkçe'ye *Proust bir Sinirbilimciydi* adıyla çevrilen bu kitabında, sinirbilimdeki son çalışmaların ışığında Proust'un romanlarının belleğimizin, Cézanne'ın resimlerinin görme duyumuzun, Stravinski'nin müziğinin işitsel algımızın, Stein'in şiirsel arayışlarının dil yetimimizin, Woolf'un bilinç akışı metinlerinin ise zihnimizin çalışma ilkelerini nasıl da doğru bir şekilde önceden ortaya koyduklarını çarpıcı bir şekilde gösteriyor. Sanat ve bilimin, bunca zamandır birbirleriyle iletişim kuramayan iki farklı

kültürün artık konuşması gerektiğini söyleyen bu kitap, ‘Biz kimiz?’ sorusuna ikili bir cevap öneriyor: ‘Rüyaların yapıldığı maddeden yapılmışız, ama aynı zamanda yalnızca maddeyiz.’ Lehrer bu kitapta yemek yapmanın kimyadan ibaret olmadığını harikulade bir tarzda gösteriyor. Bilim ve tekniğin ötesinde yetenek, sezgi ve içgüdüler de vardır ve bunlar da olduğunda, sanat ve bilim el ele verip ortaya enfes bir yemek çıkaracaktır.

JONA LENDERING, *Büyük İskender* [çeviren Burak Sengir] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 448 ss. ISBN 978-605-105-035-5

Sonunu bildiğiniz, yine de elinizden bırakmadığınız romanlar ya da gümüş perdedeki yansımalarından gözünüzü ayıramadığınız filmler vardır. İşte orijinali *Alexander de Grote: De ondergang van het Perzische Rijk* adıyla 2004 yılında Hollanda’da yayınlanmış olan *Büyük İskender* kitabı da, gerçek bir tarih kitabı olmasına rağmen, Makedonya kralının bilinenden çok farklı bir portresini, adeta epik bir filmin rengârenk kareleri aracılığıyla çiziyor, roman tadında bir anlatı sunuyor. Yazarı Jona Lending daha önce hiç denenmemiş biçimde, bir yandan geleneksel Antik Çağ Yunan anlatılarını didiklerken, diğer yandan Babil hükümdarlık kayıtlarını, İran kökenli belgeleri okurlarının gözleri önüne seriyor. Ayrıca ancak son yıllarda okunabilmiş sayısız kil tablet eşliğinde bizi İskender’in peşinden büyümlü bir yolculuğa çıkarıyor. Çarpıcı güzellikteki gizemli Uzak Doğu diyarlarına sürüklenirken, başka kültürlerin tuhaf gelenekleri olan halklarını, gözü pek ve merhametsiz savaşçıları tanıma fırsatı buluyoruz. Lending’in İskender’i, yalnızca aman vermeyen bir fatih ya da dillere destan bir kahraman değil, daha çok, farklı kültürler arasında bocalayıp kalmış, tebaasını oluşturan halkları bir çatı altında toplama arzusuyla dolu genç bir liderdir. Hep anlatıldığı gibi, şeytan ya da tanrı olarak değil, sıradan bir insan olarak görürüz onu. Kitapta, İskender’in ezeli rakibi Pers hükümdarı III. Darius’un portresi de, Yunan kökenli kaynaklarda yansıtıldığı gibi korkak bir hükümdar olarak değil, üstün vasıfları olan, kılı kırk yaran cesur bir komutan olarak çizilmiştir. Jona Lending Hollandalı bir tarihçidir. Kitap Yayınevi’nin de yayımlayacağı *Stad in Marmer; Gids voor het antieke Rome aan de hand van tijdgenoten* [Mermer Şehir: Çağdaşlarının Gözünde Antik Çağ Roması] adlı yapıtı “Hollanda’da bugüne kadar yayımlanmış Roma’yı en iyi tanımlayan kaynak” sıfatıyla övgüye değer bulunmuştur.

DOMINIQUE LÉVY ve GÉRARD DUMÉNIL, *Kapitalizmin Marksist İktisadı* [çeviren Sevin Pelek] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 151 ss. ISBN 978-975-050-649-9

1980’lerde dünyayı sarmaya başlayan neoliberal politikaların hızlandırdığı küreselleşme, günümüz toplumlarının kapitalist niteliklerini çok daha açık biçimde ortaya çıkardı. Özellikle yaşanan krizler, kapitalizmin yeniden sorgulanmasını gündeme getiriyor. Neoliberal küreselleşme kapitalizm tarihi içinde nasıl yer aldı? Küreselleşme ve neoliberalizm birbirine nasıl eklemlendi? Bu dinamikten kimler yararlanıyor, kimler zarar görüyor? Kapitalist düzende rekabet kurumu gerçekte nasıl çalışıyor? Ücretleri ve teknik değişiklikleri neler belirliyor? Kapitalizmin devrevî krizleri nasıl oluşuyor? Günümüz Marxist ekonomi politığının dünyadaki önde gelen temsilcilerinden olan Duménil ve Lévy, bu soruları farklı bir bakış açısıyla yanıtlarlarken, geleneksel Marxist çözümlmeyi de yeni gelişmeler ışığında güncelliyorlar. Bu kitap, kapitalizmin geldiği son noktayı, yaşadığı bunalımları ve neoliberalizm sonrasını anlamak isteyenler için temel bir eser niteliğinde.

ANTONIO LÓPEZ CAMPILLO ve JUAN IGNACIO FERRERAS, *Hızlandırılmış Ateizm Dersleri* [çeviren Savaş Kılıç] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 64 ss. ISBN 978-605-569-108-0

Laik olduğunu iddia eden bir ülkede din derslerinin zorunlu olması, tanrısız düşüncenin temellerini açıklayacak basit bir metnin, aradaki bütün farklara rağmen, ilmihal benzeri bir kitabın gerekli olduğunu düşünmemize neden oldu. Farklılık ve güçlük, ateistler için dogmalar ve vahyedilmiş hakikatler diye bir şeyin bulunmamasından kaynaklanıyor. Onların yerine ateizmde, insanoğluna ve insanoğlunun evrenin kalamıyla ilişkisine dayalı bir ahlaka ulaşan bir dizi düşünce ve akıl yürütme vardır. Ateizm, özgül öğretisi olmayan bir ‘izm’dir; başkalarının—yani, fizikçiler, kimyacılar, biyologlar, jeologlar, sosyologlar, antropologlar, tarihçiler ve dünyanın diğer araştırmacılarının—düşünce ve keşiflerinden beslenir. Entellektüel bakımdan kimsenin otoritesine sığınmayan ateizm, dört başı mamur bir öğretiye dönüşme tuzağına düşmez ve böylelikle, düşüncesini dogmatikleştirme eğiliminden kurtulmayı başarır. Ateizmin özgün yanı, terimin etimolojik anlamıyla, laik bir ahlakının olmasıdır: laik, köken olarak, sınıfsız anlamda ‘halka ait’ demektir. Versus Kitap Yayınları İspanyolca olarak *Curso Acelerado de Ateísmo* adıyla yayınlanmış olan kitabı Türkçe’ye kazandırmalarının gerekçesi olarak şunları söylüyor: “*Hızlandırılmış Ateizm Dersleri*’ni yayınlamanın, hiç olmazsa pedagojik bakımdan, geçici de olsa faydalı olabileceğine inandık. Kimseyi ‘hidayete erdirmeyi’ beklemiyoruz; çünkü bizi kimse erdirmedi. Amacımız inançlar üzerine eleştirel bir düşünme sürecine özendirmek yalnızca. Elinizde tuttuğunuz metin, bu söylenenin ötesine gitmiyor, belki gidemez de. Karar okurların, ne de olsa özgürler (çok iyimser değil mi şu ateistler!)”

MICHAEL LÖWY, *Sabah Yıldızı: Gerçeküstücülük ve Marksizm* [çevirenler Aslıhan Aydın ve U. Uraz Aydın] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 144 ss. ISBN 978-605-569-101-1

Gerçeküstücülük hiçbir zaman bir edebiyat ekolü veya bir sanatçı topluluğu olmamıştır, olmayacaktır. O tam anlamıyla ruhun bir isyan hareketi ve dünyayı yeniden büyülemeye dönük kesinlikle yıkıcı bir girişimdir. Yani, insan yaşamının kalbine burjuva medeniyeti tarafından silinen ‘büyülü’ uğrakları yeniden sokma teşebbüsüdür: şiiri, tutkuyu, çılgın aşkı, hayal gücünü, sihri, miti, olağanüstüyü, hayali, isyanı, ütopyayı. Veya başka bir deyişle, sinai/kapitalist toplumumuzun dar kafalı akılcılığına, tüccar zihniyetine, alçak mantığına, düz gerçekliğine karşı bir tepki ve ‘hayatı değiştirmeye’ dönük ütopyacı ve devrimci bir özlemdir. Gerçeküstücülük, 1924’te başlayan fakat son sözünü söylemekten uzak olan hem entellektüel hem tutkulu, hem siyasi hem sihirli, hem şairane hem hayalci bir maceradır. Eğer, dünya gerçek bir çelik kafese dönüştüyse gerçeküstücülük özgürlüğe kavuşmak için onun parmaklıklarını kırmamızı sağlayacak büyülu çekiçtir. Eğer burjuva medeniyeti, evreninin ta kendisiyse yani akılcı hesap ruhunun medeniyetiyse, gerçeküstücülük bu aritmetik örümcek ağının iplerini kesmeyi sağlayan keskin hançerdir. Bu kitapta bir araya getirilen denemeler, konuları ‘tarihsel’ de olsa, güncel de, gerçeküstücülüğün fikirlerinin, değerlerinin, mitlerinin ve hayallerinin güncelliğini gösterme niyetini taşımaktadır. Bu denemeleri baştan sona kat eden kızıl ve kara iplik, her daim yakıcı olan devrim meselesidir. 1727’den beri astronomlar için, devrim bir cismin kendi eksenini etrafında dönmesidir. Gerçeküstücülük açısından devrim bunun tam aksini ifade eder: Batı medeniyetinin kendi etrafındaki monoton dönüşünü durdurmak, bu eksenini sonsuza dek kırmak ve bir başka hareketin, bir tutkulu çekim medeniyetinin serbest ve uyumlu hareketinin imkânını yaratmaktır. Devrimci ütopya bu hareketin müzikal enerjisidir.

GÜLDEN DEMET LÜKÜSLÜ, *Türkiye’de Gençlik Miti: 1980 Sonrası Türkiye Gençliği* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 216 ss. ISBN 978-975-050-670-3

Gençliğin dinamizmi, her zaman siyasal bir aktör olmasındaki en önemli etken sayılagelmıştır. ‘Gençlik’ Ondokuzuncu Yüzyıl’da Osmanlı toplumunu modernleştirme girişimlerinin de, Cumhuriyet’in inşa döneminin de en gözde siyasal aktörlerinden birisi kabul edilmiştir. 1980’e kadar da bir toplumsal aktör olarak gençlik, kendisine yüklenen sorumluluğun, onun için tarif edilen ve ‘kurtarma’dan ‘koruma’ya uzanan tarihsel rolünün çerçevesinde, verili bir durumun tamamlayıcısıdır. Yaratılan ‘Gençlik’ miti 1980 sonrası dönemde yeni neslin zaafalarını, tarihsel ve toplumsal sorumluluktan ne kadar uzak olduğunun tarihinde devreye sokulmuştur. Yeditepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde öğretim üyesi olarak çalışan Gülden Demet Lüküslü *Türkiye’de Gençlik Miti* adlı çalışmasında, yaratılan mitlerin gölgesinde, askerî darbe ve yeni bir iktisadi düzen döneminde yetişmiş gençlerin, kendilerini, toplumu ve dünyayı nasıl gördüğünü hesaba katarak kapsamlı bir tartışmayı devreye sokuyor.

GERALD M. MACLEAN, *Doğu’ya Bakış: 1800 Öncesi Dönem İngiliz Yazmaları ve Osmanlı İmparatorluğu* [çeviren Sinan Akıllı] (Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A. Ş., 2009), 350 ss. ISBN 978-994-434-474-6

2007 yılında *Looking East: English Writing and the Ottoman Empire before 1800* adıyla İngilizce olarak yayınlanan *Doğu’ya Bakış: 1800 Öncesi Dönem İngiliz Yazmaları ve Osmanlı İmparatorluğu*, İngilizlerin kendi ada ülkelerinin ötesindeki daha büyük dünyada kendilerine bir yer arayışı içerisinde oldukları bir dönemde, Osmanlı İmparatorluğu ile yaşadıkları karşılaşmaların ve etkileşimlerin kendi ulusal kimliklerini ve imparatorluk emellerini şekillendirmelerine nasıl katkıda bulunmuş olduğunu incelemektedir. Hem akademisyen olmayan okuyuculara, hem de uzman bilim insanlarına hitap edecek şekilde kolay anlaşılabilir bir üslupla yazılmış olan bu kitap, Müslüman Doğu’yu Hıristiyan Batı’dan ayıran sözde ‘medeniyetler çatışması’ kavramının ne kadar yanlış ve tehlikeli bir efsane olduğunu gözler önüne sermektedir. Maclean, Exeter Üniversitesi’nde İngiliz edebiyatı profesörüdür. Türkçeye *Doğu’ya Yolculuğun Yükselişi: Osmanlı İmparatorluğu’nun İngiliz Konukları, 1580-1720* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006) adıyla çevrilen *The Rise of Oriental Travel: English Visitors to the Ottoman Empire, 1580-1720* (New York: Palgrave Macmillan, 2004) adlı kitabına ek olarak, derlediği diğer kitaplar arasında *Reorienting the Renaissance: Cultural Exchanges with the East* (Basingstoke ve New York: Palgrave Macmillan, 2005) ve *Writing Turkey: Explorations in Turkish History, Politics, and Cultural Identity* (London: Middlesex University Press, 2006) sayılabilir. Tarih eleştirmeni ve sanat tarihçisi William Dalrymple bu kitap hakkında şunları söylüyor: “*Doğu’ya Bakış* İngilizlerin ve İskoçyalıların Osmanlı dünyası ile yaşamış oldukları etkileşimleri konu alan bilimsel araştırmalara çok önemli bir katkı yapmaktadır. MacLean’in Doğu-Batı ilişkileri anlamında burada sunduğu resim, genellikle Edward Said ve onun takipçileri tarafından sunulmuş olan ve birçok noktayı basite indirgeyen gösterimden çok daha ayrıntılı ve ilgi çekicidir. Bilindik ve eski ikili karşıtlık modelini kullanmak yerine, MacLean konu hakkında diğer bir önemli araştırmacı olan Nabil Matar’ın izinden giderek incelenen dönemdeki Akdeniz dünyasını ‘mütekabiliyet,’ ‘diyalog’ ve ‘karşılıklık’ kavramlarının hâkim olduğu ve içerisinde kayda değer sayıda İngiliz’in ‘Türk’e Dönmüş’ olduğu bir dünya olarak anlatmaktadır. Ciddiyetle yapılmış araştırmalara dayalı, şaşırtıcı, derin bilgiler sunan ve nükteli bir sorgulayıcılığı olan bu kitap İngilizlerin İslâm dünyası ile yaşamış oldukları ilk etkileşimler hakkındaki düşünme biçimlerimizi değiştirmeye hazır görünüyor.”

DAVID MCLELLAN, *İdeoloji*, ikinci baskı [çeviren Barış Yıldırım] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 123 ss. ISBN 978-975-617-610-5

İngilizce orijinalinin ikinci baskısı *Ideology* adıyla 1995 yılında University of Minnesota Press tarafından yayınlanan bu ufak kitap genelde sosyal bilimlerin, özelde ise siyaset kuramının modernite boyunca en fazla tartışılan kavramı ideolojiye odaklanıyor. İdeoloji nedir? Konusu fikirler olan bir bilim dalı mı, bir tür metafizik algılama biçimi mi, yanlış bilinç mi, hakikatin hakim sınıflarca çarpıtılmış hali mi, yoksa liberal demokrasi tarafından varlığına son verilmiş bir çatışma alanı mı? Londra Üniversitesi'nde siyaset kuramı profesörü olan David McLellan ideoloji kavramının izini günümüzden Aydınlanma'ya dek sürerken, Marxist ve Marxist olmayan çeşitli siyasal düşünce geleneklerinde ve farklı kuramcılarının çalışmalarında nasıl biçimler aldığını, nasıl yüceltildiğini ve lanetlendiğini ayrıntılı olarak inceliyor; günümüzün 'ideolojinin sonu' ve 'tarihin sonu' tartışmaları bağlamındaki farklı kullanımlarını ele alıyor. McLellan'ın bu çalışması özlü ve kapsamlı anlatımıyla hem konuya bir giriş yapmayı sağlıyor hem de konunun ayrıntılarına dalmak isteyen araştırmacılara yol gösteriyor.

NANCY MCWILLIAMS, *Psikanalitik Tanı: Klinik Süreç içinde Kişilik Yapısını Anlamak* [çeviren Erkan Kalem] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 520 ss. ISBN 978-605-399-105-2

Meslek yaşamının başındaki terapistlere psikanalitik kişilik teorisi ve teorinin uygulama için çıkarımlarını sunan ilk metin olma özelliğine sahip olan kitabın diğer 'ilk' olma özelliği de, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları'nın Psikanaliz/Psikoloji Serisi'nin başlangıç kitabı olması. Kitap, kapsamlı içeriğiyle hem profesyonellere hem de öğrencilere seslenmekte ve psikanaliz yönelimli okuyucular için önemli bir giriş metni olarak değerlendirilmektedir. Psikanalitik klinisyenlerin sorgulamadan kabul ettikleri kavramsal mirası sorgulayan kitap, klinik anlamda önemli ana karakter tiplerini irdeleyip, hastanın bireysel kişilik yapısını anlamanın terapistin müdahalesinin odağını ve tarzını etkilemesi gerektiğini öne sürüyor. Öğrenme hevesini kıran ağır terminolojiyi bir yana bırakan yazar, psikanalitik teori ve uygulamayı, gizemlilikten kurtarıp açıklığa kavuşturan, duru ve kişisel bir tarzda irdeleyiyor.

RONI MARGULIES, *Kalpsiz Dünyanın Kalbi* (İstanbul: Kanat Yayınları, 2009), 192 ss. ISBN 978-975-885-991-7

"Dini ıstırap, bir ve aynı zamanda, hem gerçek ıstırapın ifadesi hem de gerçek ıstırapa karşı bir protestodur. Din, ezilen yaratığın iç çekişi, kalpsiz bir dünyanın kalbi, ruhsuz koşulların ruhudur. Kitlelerin afyonudur." Karl Marx'ın bu afyon benzetmesini dönemine uygun olarak okumak gerekir. İlaçtır afyon, birilerinin birilerini kandırmak, uyutmak, soymak için üretip sattığı bir uyuşturucu, 'kapitalist bir komplo' değil. Anlamadıkları, çözemedikleri, karınlarını doyuramadıkları, mutlu olamadıkları bir dünyada insanların çektikleri tüm acılara karşı yarattıkları bir ilaç, yaralarını rahatlatmak için imal ettikleri bir merhem. Evet, ilaçtan ziyade plasebo—şeker kaplı bir leblebi tozu hapi belki—ama doktorlar bilir, plasebolar ilaç içtiğini zanneden hastaları çok zaman iyileştirir. Böylesi bir ilacı ancak hiç acı çekmemiş olanlar; açlıktan, yoksulluktan, çaresizlikten, dünyanın adaletsizliğinden ve anlamsızlığından bihaber olanlar küçük görebilir.

WILLIAM G. MARTIN, *Toplumsal Hareketler, 1750-2005: Dipten Gelen Dalgalar* [çeviren Deniz Keskin] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 370 ss. ISBN 978-994-498-996-1

Küreselleşme başlığı altında akıp giden literatürde çağdaş dünyanın tarih dışı bir şekilde analiz ediyor oluşundan dehşete düşen Fernand Braudel Merkezi, bugünkü dünya sisteminin üç önemli payandası olarak gördüğümüz üretim sistemleri, bilgi sistemleri ve sistem karşıtı hareketler hakkında üç kısımlı bir inceleme başlatmaya karar verdi. Her bir sistemin tarihsel derinlik içerisinde ve dünya çapında bir incelemesinin yapılması ve bu incelemelerin Yirminci Yüzyıl'ın son otuz yılı ile Yirmibirinci Yüzyıl'ın başını kapsayan dönemde neyin gerçekten değiştiğine ve neyin değişmediğine dair makul bir değerlendirilme yapılabilmesine imkân tanıyacak nitelikte olması planlanıyor. William G. Martin'in bu eseri, bu üçlünün ilk kitabı. Bu kitap yaklaşık 1750'den bugüne her tür toplumsal hareketi küresel olarak inceleyecek ve birbirleriyle bağlantılarını, güçlü noktalarını, güçlü momentlerini ve karşılaştıkları güçleri irdeleyecek ilk girişim. Projenin ve State University of New York at Binghampton'daki Fernand Braudel Merkezi'nin yöneticisi Immanuel Wallerstein bu kapsamlı çalışma hakkında şunları söylüyor: "Projenin temel varsayımı, böylesi hareketlerin dalgalar halinde var olduğu—her birinin dünya çapında ve her birinin farklı biçimde! Ancak bir yandan da, önümüzdeki otuz yıl gibi bir zaman içerisinde nelerin ortaya çıkabileceğine dair donanımlı bir şekilde akıl yürütmemizi sağlayabilecek birbirine eklenen bir hikâye söz konusu."

NADİRE MATER, *Sokak Güzeldir: 68'de Ne Oldu?* (İstanbul: Metis Yayınları, 2009), 404 ss. ISBN 978-975-342-723-4

Yazar ve yayınevinin kitap hakkındaki notu şöyle: "Kişisel anlatılar ile dönemin arka planına dair bilgileri bir araya getiren bu kitap 1968'in hakikate daha yakın bir resmini çizebilmek, hakikati tarihten geri kazanabilmek umuduyla yazıldı. Hiç kuşkusuz tek bir '68 yoktu, kitapta da herkes kendi '68'ini anlattı. Yine de diyebiliriz ki '68 kuşağı tutkulu ve başkaldıran bir kuşaktı. Evinden çok sokağı severdi, bir de devrimi ve arkadaşlarını. İnançları için ölümü göze almaktan çekinmeyen kişiler çıktı bu kuşağın içinden. Onların hikâyelerini bugün hatırlamamız bu yüzden önemli. Öte yandan hikâyelerin özgürleştirici oldukları kadar ketleyici, ezici de olabildiklerini unutmamak gerek. Efsane haline getirilmiş bir geçmişin, sonraki kuşakların sırtında ağır bir yük olduğunu da unutmamalıyız. Geçmişü yüceltmek, kolaylıkla bugüne boyun eğmenin bahanesine dönüşebilir. '68'de gerçekte ne olduğunu bilmek, neyin olmadığını da düşünebilmek için de önemli. Bugünden bakıldığında, '68'de olup bitenler, bize güç ve esin verdiği kadar, neyin olmadığını, neyin hayal edilemediğini, neyin yaşanmadığını da gösteriyor. Henüz ne kadar çok şeyin denenmemiş olduğunu, ufkumuzda bizi ne kadar çok başlangıcın beklediğini de gösteriyor. Bizler, yazar ve yayıncı, *Sokak Güzeldir*'in böyle bir umutla okunmasını dileriz." Kitapta şu kimselerle röportajlara yer verilmiş: Bozkurt Nuoğlu, Kemal Bingöllü, Uğur Cilasun, Ruhi Koç, Osman Safet Arolat, Çimen Keskin, Çetin Uygur, Haydar İlker, Hikmet Bozçalı, Julide Zaim Aral, Selçuk Şahin Polat, Işık Alumur, Esra Koç, Şahin Alpay, Mustafa İlker Gürkan, Ertuğrul Kürkçü, Neşe Erdilek, Sait Kozacıoğlu, Mustafa Lütfi Kıyıcı, Oral Çalışlar ve Hatice Yaşar.

ALBERT MEMMI, *Sömürgecinin Portresi: Sömürgeleştirilenin Portresi* [çeviren Şen Süer Kaya] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 164 ss. ISBN 978-994-498-998-5

İlk baskısı *Portrait du colonisé: Précédé du portrait du colonisateur* adıyla Fransa'da 1957 yılında yapılan kitabı için Paris Üniversitesi emekli profesörlerinden Albert Memmi şunları diyor: "Okurun

bu kitabı skandal yaratacak içeriği nedeniyle ya da ayaklanmaya kalıcı bir kışkırtma olarak okumak yerine, bana kendini dayatmış olan bu sonuçların, benzer durumlardaki birçok insan tarafından neden tekrar tekrar bulunduğunu sakince incelemesini umut ediyorum. Bunun nedeni, çizmeye çalıştığım bu iki portrenin modellerine sadık olması, perişan yaşamlarındaki en yararlı davranış yolunu keşfetmeleri için benim tuttuğum aynada kendilerini tanımalarına gerek olmaması değil midir?” Ünlü Fransız filozof Jean-Paul Sartre da zamanında bu kitapla ilgili olarak şöyle demişti: “Ezen sistem tarafından hayvan düzeyinde tutulan yerlilere hiçbir hak verilmez, yaşama hakkı bile. Durumları her gün daha da kötüleşir. Bir halkın nasıl öleceğine karar vermekten başka çaresi yoksa; bir halk kendisini ezenlerden sadece umutsuzluk hediye almışsa, kaybedecek neyi olur? Bu halkın bahtsızlığı cesareti haline gelir; sömürgeciliğin onun karşısına çıkardığı sonsuz reddi, sömürgeciliğin mutlak reddine çevirir. Proletaryanın sırrı, Marx’ın bir zamanlar dediği gibi, burjuva toplumunun yıkımını kendi içinde taşımasıdır. Sömürgeleştirilenin de kendi sırrı olduğunu ve sömürgeciliğin canavarca can çekişmesine tanık olduğumuzu bize hatırlattığı için Memmi’ye minnet duymamız gerekir.”

CARL MENGER, *İktisadın Prensipleri* [çeviren A. Kemal Çelebi] (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 310 ss. ISBN 978-975-620-146-6

Carl Menger, Friedrich von Hayek’in de belirttiği gibi, iktisat biliminin temel yapısını ortaya koyan az sayıda iktisatçı arasında en az tanınanıdır. İktisadî düşünce tarihinde ona seçkin bir yer kazandıran yönü, başlıca ve en önemli eseri olan 1871 tarihli *Grundsätze der Volkswirtschaftslehre* (İktisadın Prensipleri) ile iktisadın prensiplerini ortaya koyarak Avusturya Okulu’nun temellerini atmasıdır. *İktisadın Prensipleri*, Avusturya Okulu’na bağlı muhafazakâr iktisatçıların başvuru kaynağı olmuştur. Ayrıca, bu eserden doğrudan yararlanan İsveçli ve İtalyan iktisatçılar genelde iktisat biliminin ve özelde neo-klasik kamu ekonomisi disiplininin gelişmesine önemli katkılar sağlamışlardır. ‘Liberal’ iktisadî bakış açısına getirdiği yeniliklerle ve iktisat biliminin gelişimine yaptığı katkılarla iktisadî düşünceler tarihinde seçkin bir yere sahip olan bu eserin—epeyce geç olsa da—Türkçe’ye kazandırılması liberal iktisadî düşüncenin temellerinin daha iyi anlaşılmasına ve kavranmasına katkı sağlayacak önemli bir çabadır.

HÜSEYİN MEVSİM (der.), *Bulgar Gözüyle Bursa* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 120 ss. ISBN 978-605-105-036-2

Ülkemizde Osmanlı üzerine yapılan araştırmaların bir sorunu da Bulgar, Sırp, Hırvat veya Slovenlerin yazınsal mirası hakkındaki Türkçe kaynaklarımızın sınırlı olmasıdır. Hüseyin Mevsim ‘Bulgar Kaynaklarında Rumeli ve Anadolu Tanıklıkları’ başlıklı kapsamlı araştırma tasarısıyla bu eksikliğin giderilmesi yönünde çaba harcıyor. Bu tasarımın ilk adımı niteliğindeki *Bulgar Gözüyle Bursa* konulu çalışmada, Osmanlı’nın ilk başkenti, Uludağ eteklerindeki eşsiz kent, ipekçiliğin merkezi, kaplıcalar diyarı Yeşil Bursa’yla ilgili Ondokuzuncu Yüzyıl’ın ikinci yarısı ve Yirminci Yüzyıl’ın ilk yıllarında, gezi notu ve anı türlerinde kaleme alınmış tanıklıklara yer veriliyor. Bu kitapta yer verilen Nikola Naçov, Vasil Kınçov ve Petır Daskalov’un yolculuk notları ve anıları, 1870-1910 yılları arasında Bursa ve yakın çevresindeki toplumsal yaşam, doğal felaketler, İstanbul-Mudanya-Bursa arasındaki ulaşım koşulları, ticaret etkinlikleri, üretim, eğitim sistemi, azınlık okulları, etnik katmanlar arasındaki ilişkiler, bölgenin coğrafyası, camiler ve sultan türbeleri gibi dini ve sivil anıtlar, yaygın söylenceler ve birçok başka konu hakkında bilgiler içeriyor. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Bulgar Dili ve Ede-

biyatı anabilim dalı öğretim üyesi olan Hüseyin Mevsim'in çevirisini yaptığı *Stefan Lazareviç: Yıldırım Bayezid'in Emrinde bir Sırp Despotu* adlı çalışma da 2009 yılında yine Kitap Yayınevi tarafından yayınlandı.

LAURENT MIGNON, *Ana Metne Taşınan Dipnotlar: Türk Edebiyatı ve Kültürlerarasılık üzerine Yazılar* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 276 ss. ISBN 978-975-050-655-0

Kültürel özcülük ve milliyetçilikten uzak başka bir edebiyat tarihi anlayışı yaratmak mümkün mü? Mignon bu sorudan yola çıkarak, karşılaştırmalı edebiyat ve Türk edebiyatı tarihi çalışmalarında ismine yalnızca dipnotlarda rastlanan edebiyatçı ve düşünürleri ana metne taşıyor; bunu yaparken de edebiyat tarihi konusunda şimdiye kadar tartışılmadan kabul görmüş bazı görüşleri sorguluyor. Okurlar bu kitapta yalnızcaERCÜMENT BEHZAD LAV ve Baha Tevfik gibi isimlerle değil, Garbis Fikri, Hovsep Vartanyan ve Avram Naum'un da yer aldığı bir edebiyat tarihi ve araştırmacılığı anlayışıyla karşılaşacaklar. Bu yaklaşım elbette Yahya Kemal, Nâzım Hikmet ve Behçet Necatigil gibi modern Türk edebiyatının önde gelen isimlerini de göz ardı etmeyecek, hatta coğrafi ve politik sınırları da aşarak Yehuda Amihay ve Nizar Kabbani'ye kadar ulaşacak. Kitapta yer alan inceleme, deneme ve eleştiriler yalnızca Tanzimat sonrası edebiyata yeni araştırma alanları önermekle kalmayacak, aynı zamanda bu alanda kabul görmüş 'doğru'ları da yeniden tartışmaya açacak. Konuyla ilgilenenlere yeni ufuklar açacak olan *Ana Metne Taşınan Dipnotlar*, öğrenciler içinse önemli bir kaynak niteliğinde.

STEPHEN A. MITCHELL, *Psikanalizde İlişkisel Kavramlar: Bir Bütünleşme* [çevirenler Gülenbaht Algaç ve İrem Anlı] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 350 ss. ISBN 978-605-399-117-5

Orijinali *Relational Concepts in Psychoanalysis: An Integration* adıyla 1988 yılında yayınlanan bu kitabın yazarı Stephen A. Mitchell New York'taki William Alanson White Institute of Psychiatry, Psychoanalysis and Psychology'de çalışmaktaydı. 2000 yılında geçirdiği bir kalp krizi sonucu ellidört yaşında ölen Mitchell'in psikanaliz dalında yapmış olduğu en kalıcı iş *Psychoanalytic Dialogues* adıyla dünya çapında saygınlığı olan ve ilişkisel psikanalizi yaygın kitlelere tanıttığı dergiyi kurması ve derginin ilk on yılında editör olarak çalışmasıydı. *Psikanalizde İlişkisel Kavramlar: Bir Bütünleşme* adlı çalışma çağdaş psikanaliz kuramı ve pratiğiyle uğraşanların karşılaştıkları şu sorulara cevap aramaya çalışıyor: Geniş yelpazedeki farklı psikanalitik okulların ve geleneklerin birbiriyle ilgisi nedir? Birbirleriyle uyumlu mudurlar? Bu sorular, yeni başlayan bir aday için olduğu kadar en deneyimli kuramcı ve klinisyen için de sorulması gereken sorulardır. Psikanalitik okulların gelişen heterojenliğiyle uğraşan en popüler iki yaklaşım, geri kalanları dışlayarak tek bir kuramı benimsemek veya bütün kuramları onları genişçe kuşatacak bir eklektizmin içinde tutmaktır. Tek-kuram yaklaşımının avantajı, onun devamlılığı ve basitliğidir; dezavantajı, zenginliğin kaybedilmesidir. Eklektizmin avantajı, onun kapsayıcılığıdır; dezavantajı ise kavramsal titizliğinin olmayışıdır.

CHANDRA TALPADE MOHANTY, *Sınır Tanımayan Feminizm* [çeviren Hatice Pınar Şenoğuz] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 393 ss. ISBN 978-975-619-395-2

Artık en can alıcı sorun, feminist söylem içindeki farklılığın inşası, incelenmesi, daha da önemlisi kurumsallaşmasıdır. Feminist dayanışma bilgiyi sömürgeleştirilmekten kurtarmak ve antikapitalist

eleştiriyi hayata geçirmek için sınırları aşmanın en ilkeli yolunu oluşturur. ‘Üçüncü Dünya’lı kadınları ve feminizmin siyasetini analiz etmek için bir zemin oluşturmak hiç de kolay bir iş değildir. İlk olarak, tanıma ilişkin sorular karşımıza çıkar: ‘Üçüncü Dünya’ nedir/kimdir? ‘Üçüncü Dünya’ kadınları bir seçmen kitlesi oluştururlar mı? Oluştururlarsa, hangi temelde? ‘Üçüncü Dünya’ kadınlarının siyasal mücadelelerinin mutlaka ‘feminist’ olduğunu varsayabilir miyiz? Feminizmi biz nasıl tanımlıyoruz, onlar nasıl tanımlıyorlar? İkinci olarak, bu siyasetin bağlamına ilişkin sorular vardır: ‘Üçüncü Dünya’ kadınlarının feminizme yönelmelerinin haritasını çıkarmak için hangi tarihten/kimin tarihinden besleniyoruz? Toplumsal cinsiyet, ırk ve ulus meseleleri ‘Üçüncü Dünya’daki feminizmlerin belirlenmesinde birbiriyle nasıl keşişir? Sömürgeleştirilmiş halklar hakkında bilgiyi kim, hangi alandan/hangi noktadan üretir? Bu bilginin bilimsel parametreleri nelerdir? ‘Üçüncü Dünya’ kadınlarının kendilerini ve failliklerini belirleyip konumlandırarak olan yöntemler nelerdir? Tanıma ve bağlama ilişkin soruların üst üste geldiği açıktır. Aslında daha karmaşık, nüanslı soru sorma biçimleri geliştirdikçe ve akademik çalışmalar, ilgili pek çok alanda sömürgeciliğin, kapitalizmin, ırkın ve toplumsal cinsiyetin birbirlerinden ayırlamayacak kadar ilişkili tarihleri ele almaya başladıkça tam olarak kavramsal haritalarımızın kendisi yeniden çizilecektir. Tanımları ve bağlamı nasıl ifade ettiğimiz, hangi temelde bazı durumları diğerlerinin önüne koyduğumuz ve kavramsal haritamızda süre giden değişiklikleri nasıl anladığımız, ‘Üçüncü Dünya’ feminizmlerinin özel kartografyasını çıkarırken karşılaştığımız önemli sorulardır. Kitap 2003 yılında İngilizce olarak *Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity* adıyla çıktı.

HERFRIED MÜNKLER, *İmparatorluklar: Eski Roma’dan ABD’ye Dünya Egemenliğinin Mantığı* [çeviren Zehra Aksu Yılmaz] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 310 ss. ISBN 978-975-050-678-9

“Profesör Münkler, yoksa siz bir emperyalist misiniz?” “Hayır, ‘emperyalist,’ fazlasıyla olumsuzluk yüklü bir kavram. Fakat kavrama binen ahlakî yük, soğukkanlı analizin önüne geçmemeli. Bunun için bu incelemede, imparatorluk kavramıyla bağlantılı olumsuz önyargıları bir kenara bırakarak işe başladım.” Berlin’deki Humboldt Üniversitesi Siyaset Teorisi profesörü Herfried Münkler, 2005’te Almanya’da yayımlanan bir gazete mülakatında, *İmparatorluklar* kitabı hakkında konuşmaya bu sözlerle başlıyor. İlk Almanca özgün baskısı 2005 yılında, ikinci baskısı ise 2007 yılında yapılan *Imperien: Die Logik der Welt-herrschaft—vom Alten Rom bis zu den Vereinigten Staaten*, gerçekten imparatorluk olgusunu tarihsel gelişimi içinde son derece soğukkanlılıkla ve vukufila inceleyen bir kitap. İmparatorlukların karakteristik özellikleri nelerdir? Emperyal düzenler ‘nasıl çalışır’? İşleyiş mantıkları nedir? Bir emperyal düzen hangi iç gerilimleri barındırır? İmparatorluklar ‘istikrar’ı nasıl sağlarlar ve güçlerini aşırı derecede zorladıklarında onları hangi tehlikeler bekler? Eski Çin’den Roma İmparatorluğu’na, Moğol ve Rus imparatorluklarından Portekiz, İspanyol ya da Britanya dünya imparatorluklarına ve Amerika Birleşik Devletleri’ne... Ortak özellikler ve farklar üzerine, zengin tarihsel ayrıntılara, keskin gözlemlere dayanan güçlü bir teorik analiz. Almanya’nın orta sol, sosyal demokrat eğilimli saygın haftalık *Die Zeit* gazetesinin ‘tek kişilik düşünce kuruluşu’ olarak tanımladığı Herfried Münkler, çağımızın ve günümüzün önemli bir siyasal olgusuna geniş bir perspektiften bakmayı sağlıyor.

H. ÜNAL NALBANTOĞLU, *Arayışlar* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 430 ss. ISBN 978-975-050-652-9

H. Ünal Nalbantoğlu’nun dili, bilhassa kavramları ‘karşılamadaki’ ve açmadaki titizliği, başlı başına bir sosyal bilim tecrübesidir: ‘Kitsch’leşmeye razı gelmeyen bir düşünsel özenin ve tutkunun örneği.

'Bilimcilik oynamak yerine bilgi üretme...' Aslında bu sözleri özetleyebilir, H. Ünal Nalbantoğlu'nun *Ara-yış*'ını. Kültür endüstrisi çağında kültürün, bilimin, üniversitenin geçirdiği dönüşümün eleştirisi ve alternatif arayışı, kitapta bir araya getirilen yazılara istikametini ve enerjisini veriyor. Bu yazılarda bilgiyle ilişki-mizi, dahası bu ilişkiyi anlamlandırma kabiliyetimizi 'sakatlayan' süreçler ve kültürel 'kitsch'leşmenin yayılmacılığı hakkında güçlü bir eleştirel analizle karşı karşıyayız. Merceğin odağında ise üniversite var. Bir yandan ulus-devletlerin önceliklerinin, diğer yandan ticarileşmenin ve piyasalaşmanın veya Nalbantoğlu'nun deyişiyle 'tekno-bilim' ve 'pazarlama ethosu'nun kıskacında üniversitenin uğradığı kaybın, sadece bu kurumun içindekilerle sınırlı olmadığını hatırlıyoruz. Zira 'yozlaşma,' Aydınlanma fikriyle, ortak aklı-mızla, yaşam ve ahlak değerlerimizle, insan tasavvurumuzla ilgilidir doğrudan doğruya... Bunların yanı sıra Nalbantoğlu'nun Behice Boran, Muzaffer Şerif [Başoğlu], Mübeccel Kıray ve Şerif Mardin gibi öncü bilim insanlarının eser ve üretimlerini ele alan metinleri de, Türkiye'de sosyal bilimler ortamına ve biriki-mine dair önemli gözlemler içeriyor.

JÜRGEN NEFFE, *Einstein: Bir Yaşam Öyküsü* [çeviren Fikret Doğan] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 532 ss. ISBN 978-975-050-637-6

'Genel Görelilik Kuramı'yla Newton'dan beri var olan dünya kavrayışını yerle bir eden, uygarlığı değiştiren birçok ilerlemenin kökeninde imzası olan bir bilim adamı. Giyimine kuşamına, saçına başına hiç dikkat etmeyen, formüllerinin ve hayal dünyasının içine gömülmüş bir araştırmacı. Beyninin işleyiş tarzı öteden beri merak edilen, beyin kıvrımlarının arasında dehasının izleri aranan bir dâhi. Barış savunucusu, dünya vatandaşlığı, kemanıyla huzur bulan müziksever bir insan. Öte yandan kadınları hor gören bir erkek, çocuklarına karşı sert bir baba. Yeni açılımlar getirmek isteyen genç fizikçilerin karşısına dikilen bir efsane. Üniversitede önce fizik, sonra da fiziği bırakarak biyoloji okuyan Jürgen Neffe, Geo dergisinde yazar ve editör olarak çalışmış ve sonra da Almanya'nın önde gelen haftalık haber dergisi Spiegel'in muhabiri olarak New York'ta görev yapmış bir araştırmacı. Özgün baskısı Almanya'da *Einstein: Eine Biographie* adıyla 2005 yılında Rowohlt yayınevi tarafından yapılan bu kitabın yazarı Neffe, dünyanın görüp görebileceği en tanınmış insanlardan birisi olan Albert Einstein'ın aşırı uçlarda dolaşan karakterini ilk elden belgelerle ortaya koyarken, bir yandan da bilimin karmaşık dünyasında okurun yolunu kaybetmeden ilerlemesini sağlıyor. Tüm bu esnada, aslında hep çocuk kalan 'büyük dâhi'nin yaşadığı dönemin sosyal arkaplanına da göz atmayı ihmal etmiyor: Nazilerin yükselişi, Yahudi düşmanlığı, özgürlükler ülkesi olarak görülen Amerika'nın hızla militaristleşmesi, atom bombasının yapılması. İnsanlığın dünyayı algılayışını değiştiren Einstein'ın hayatı, tüm aykırılığına ve özgünlüğüne rağmen yanılılarıyla, paradokslarıyla, hatalarıyla, sonuçta bir dâhinin de 'ölümlü' bir insan olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya koyuyor.

MINKA NIJHUIS, *Saddam Yıkılırken: Bağdat'ta bir Aile* [çeviren Gül Özlen] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 172 ss. ISBN 978-605-105-039-3

Bağdat dünyanın en tehlikeli şehirlerinden biri. Her gazeteci oraya gitmeye cesaret edemez. Buna rağmen Minka Nijhuis beş yıl süreyle bu şehre düzenli olarak gidip Bağdatlı bir ailenin yaşantısını izledi. Her bomba sesiyle hatıralarını tazeleyerek ayakta kalmaya çalışan muzip Hala. Onun hayat dolu kızı Varide ve kocası, ülkenin içine sürüklendiği gerginliklerden payını alan aktör Abbas. Bu kitap onların hayatlarını anlatıyor. *Saddam Yıkılırken: Bağdat'ta bir Aile*, Saddam'ın devrilmesinden sonra Bağdat'taki gün-

lük hayatı benzersiz bir biçimde gözler önüne seriyor. Bu gerçek hikâyede mizah, cesaret, umut, çelişkiler ve her şeyin belirsiz olduğu bir şehirde yaşama azmi anlatılıyor. Minka Nijhuis, *Trouw ve Vrij Nederland* gazeteleriyle çeşitli radyo istasyonları için muhabirlik yapıyor. Geçtiğimiz yıllarda çatışmaların yaşandığı Kamboçya, Burma, Kosova, Doğu Timor, Afganistan ve son olarak da Irak'ta bulundu. Nijhuis savaşın değil, onun içine sürüklenen insanların hikâyelerini yazıyor. Orijinal baskısı 2004 yılında Hollanda'da *Het huis van Khala: Een familie in Bagdad* adıyla yayınlanan *Saddam Yıkılırken: Bağdat'ta bir Aile* en iyi gazetecilik kitabına aday gösterildi, Almanca ve İspanyolca dillerine de çevrildi.

ARND-MICHAEL NOHL, *Kültürlerarası Pedagoji* [çeviren R. Nazlı Somel] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 315 ss. ISBN 978-605-399-096-3

Hızla küreselleşen, yerli ve göçmen tartışmalarının gündemde olduğu dünyada eğitim alanında yaşanan sorunlar daha fazla önem kazanıyor. Dil, kültür, gelenek, yaşam tarzı gibi kazanımların göç edilen ülkede yol açtığı sorunların kişisel gelişime bir engel oluşturması ise eğitim alanında özel bir çalışmanın yürütülmesini zorunlu kılıyor. Eğitim, göç, gençlik ve eğitim felsefesi alanlarında yaptığı çalışmalarla bilinen Arnd-Michael Nohl, Almanca özgün baskısı *Konzepte interkultureller Pädagogik: Eine systematische Einführung* adıyla 2006 yılında yayınlanan *Kültürlerarası Pedagoji* adlı kitabında eğitimcilerle de bu anlamda yeni görevler düştüğünden hareket ederek öğretmenlerin öğrencilerini kültürel olarak farklılaşmış bir dünyaya hazırlamaları gerektiğini belirtiyor. Pedagogların karşılaştıkları sorunları ele alırken başvurdukları “Asimilasyonist Eğitim,” “Klasik Kültürlerarası Pedagoji,” “Ayrımcılık Karşıtı Pedagoji” yöntemlerini ayrıntılarıyla değerlendiren Nohl, kendisi tarafından geliştirilen “Kollektif Aidiyetler Pedagojisi” yaklaşımını da açıklıyor. Pedagogların sorunları ele alırken yaklaşımlardan sadece birine bağlı kalmamaları gerektiğini vurgulayan yazar, yaklaşımlardan birinin sonuç vermemesi durumunda diğerinin değerlendirmeye alınabileceğini, yaklaşımların kendine has görüş açılarının bir soruna uygulanmasıyla çözüme daha kolay ulaşılabileceğini ifade ederken bunun yaklaşımların kuramlarının esnekliği anlamına gelmeyeceğine de dikkat çekiyor. Eğitim alanında kültürel farklılaşmaların aşılmasına yönelik geliştirilen yaklaşımları Almanya'daki ve Türkiye'deki güncel örnekleriyle ele alan Nohl, kitabın aynı zamanda Türkiye'de yürütülen pedagoji çalışmalarına kaynak olması amacını güdüyor.

M. ÇAĞATAY OKUTAN, *Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları*, ikinci baskı (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 378 ss. ISBN 978-975-6857-77-3

Cumhuriyet kurulurken temel sorun toplumunun yeniden inşası ve bu süreç içinde toplumsal, siyasal ve kültürel yapının yeni biçimlendirilecek değerlere göre yapılanmasıydı. Bu ise başka bir anlayışı zamanı toplumların doğal gelişimi içinde kullanmanın ötesinde farklı bir dönüşüm kavramına sıkıştırmak ve bir anlamda ‘yukardan devrim’lerle Osmanlı İmparatorluğu’ndan devralınan kalıntıları düzenlemeyi de beraberinde getirecekti. Nitekim bu yeni toplumsal proje doğal olarak, Türklük ve Türkleştirme politikalarının temelinde ‘biz’ anlayışını geliştirerek, ülkede yüzlerce yıl yaşamakta olan azınlıkları ötekileştirmek suretiyle yeni kurulan devlete bu yolla farklı bir meşruiyet sağlamaya çalıştı. Yazarın kitapta Kemalist ulus-devletleşme pratiği olarak tanımladığı bu politika dilden kültüre, ticaretten sanayiye, gündelik hayattan askerlik, vergi ve benzeri yurttaşlık görevlerini de içine alan bir dizi ötekileştirme örnekleriyle Cumhuriyet’in ilk yıllarından günümüze kadar uzanan onarılmaz derin yaralar açtı. Çağatay Okutan bu çalışmasını özellikle tek parti döneminde sistemleştirilen ötekileştirme çabalarını Lausanne’dan başlayarak Nüfus

Mübadelesi'ne, İskân Kanunu'na, 'Vatandaş Türkçe Konuş,' kampanyalarına, eğitim, dil ve millî iktisat politikalarına, 1934 yılında Yahudilerin yurtlarından edildiği Trakya Olayları'na ve 1942 yılında çıkarılan Varlık Vergisi'ne kadar uzanan geniş bir perspektif içinde inceliyor.

BEKİR ONUR, *Türk Modernleşmesinde Çocuk* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 371 ss. ISBN 978-975-533-629-9

Modernleşmenin çok-etkenli ve karmaşık bir süreç olduğu, bir ya da birkaç etkene indirgenemeyeceği ya da basitçe açıklanamayacağı açıktır. Gene de bu kitabın yazarı—ele aldığı konu çocukluk olduğu için—hepsi birbirine bağlı toplumsal hareketlilik, kentleşme, okullaşma, dünyevileşme—yani, laikleşme—akılcılık ve aydınlanma etkenlerini öne çıkarmayı yeğlemektedir. Bunun nedeni, günümüzün gelişim psikolojisinde ve çocuk sosyolojisinde çocuğun 'aktif' bir varlık olarak görülmesidir. Temel soru bu aktif varlığın modernleşme sürecinde yer alıp almadığı, hatta rol oynayıp oynamadığı sorusudur. İşte bu kitabın konusu da bu sorunun tartışılmasıdır. Bu tartışma aydınlanmanın tarihi, laikliğin felsefesi ve uygulanması, çocukluk anlayışının gelişmesi bağlamında yoğunlaşmaktadır.

EKİN OYAN ALTUNTAŞ, *Terörizme Karşı Savaş Stratejisi* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 368 ss. ISBN 978-975-533-623-7

'Terörizme karşı savaş,' 'terörizm'in muğlak tanımı ile 'savaş'ın geniş manevra alanını birleştiren, dış politikaya yönelik bir stratejidir. Günümüzde bu strateji, somut hedefleri olan bir 'politika'nın somut ihtiyaçlarını karşılamak için üretilmiş pragmatik bir araç haline gelmiştir. Dolayısıyla, 'terörizme karşı savaş' ne anarşik sistem içinde haklı bir güvenlik arayışı, ne var olduğu iddia edilen biyopolitik iktidar düzeni içinde barışçıl bir polisiye müdahale, ne yeni tip savaşlarla mücadele şekli, ne de salt dezenformasyona yönelik ideolojik bir kurgudur. Kapitalizmin aşırı üretim krizine girdiği, petrolde arzın tepe noktasına yaklaşıldığı ve küresel jeopolitik rekabetin hız kazandığı günümüzde, 'terörizme karşı savaş' stratejisi ABD'nin gerileyen hegemonyasını kurtarmak için stratejik bölgelere askeri yöntemlerle girmesini sağlayan bir hareket planıdır. Bu plan, ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan sermaye birikim rejimini sürdürme 'politika'sı ile hegemonya projesinin devamı niteliğindedir. Bu nedenle, ABD'nin 'terörizme karşı savaş' adı altında yürüttüğü operasyonlar ve uygulamalar bu ülkenin neredeyse yüz yıllık hegemonya projesiyle uyumlu görünse de reel terör tehdidinde iki boy büyük gelmektedir. Dolayısıyla, ABD'nin terörizmi gerekçe göstererek yürüttüğü bu stratejisini anlamak için incelenmesi gereken, reel terör tehdidinden önce, bizzat ABD'nin hegemonya projesi ve bunun kökündeki 'politika'sıdır. Ekin Oyan Altuntaş'ın *Terörizme Karşı Savaş Stratejisi* adlı bu önemli çalışmasının ana kurgusu işte bu yaklaşım üzerine kurulmuştur.

NECLA ÖNER, *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 986 ss. ISBN 978-975-619-351-4

Kitapta yer alan psikolojik testler şimdiye kadar Türk psikologlarının eğitimci ve sosyal bilimcilerinin araştırmalarında/uygulamalarında kullanmış oldukları tekniklerin bir dökümüdür. Standart bir form kullanılarak her test hakkında temel teknik bilgiler verilmiştir. Nesnel bir yaklaşımla sunulan bilgilerin dışında herhangi bir eleştiri ya da değerlendirme yapılmamış, bundan özenle kaçınılmıştır. Önümüzdeki on-

yıllarda psikolojik testler bilimsel, teknik ve meslek ahlaki yönleriyle benimsendikten sonra bunların eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilme olanağı elde edilebilir. Okuyucuyu bilgilendirmek, var olan testleri ve test çalışmalarını dikkatle inceleyerek bu konuda bilim ve meslek bilincini oluşturmak, yeni araştırma/geliştirme çalışmalarını özendirme, var olan testlerin iyileştirilmesini, sayılarının çoğaltılmasını sağlamak, testler konusunda meslekdaşlararası etkin iletişim ve işbirliğini özendirme kitabın başlıca amaçlarını oluşturmaktadır.

OKTAY ÖZEL, *Dün Sancısı: Türkiye’de Geçmiş Algısı ve Akademik Tarihçilik* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 172 ss. ISBN 978-605-105-033-1

Kitaptaki yazılar, bu ülkenin ve insanların kendileri ve dış dünyayla kurdukları o garip, fakat o ölçüde de problemlili ilişkisinin ürettiği yazılardır. Epeyce kendine özgü bu ilişkinin toplumsal ve ideolojik bunalım dönemlerinde daha keskin şekilde kendini dışı vuran olumsuzluklarına karşı ve onlara rağmen tarihin ve tarihçilik mesleğinin bir savunusudur. Ama bunu tarihçiliğimizi de eleştirerek yapmaktadır. Yazıların tümü, Türkiye’de tarihçilik yapmaya çalışırken, mesleğin gerekleri ve gündelik, dönemsel gelişmelerin etkisi altında yazıldı. En akademik olanından en günceline, yazılar okura, her şeyden önce bir meslek adamı olarak tarihçinin dünyası hakkında bir fikir verecektir. Genelde sosyal bilimlerin, özel olarak da tarihçiliğin kendilerine özgü zorlukları hep olageldi; olmaya devam edecek de. Bilgi üretme süreci kadar üretilen bilginin bünyeye etkisi ve kamu tarafından hazmı da her zaman kolay olamayabiliyor. Bazı coğrafya ve topluluklar tarihleriyle ilişkilerini medeni, entellektüel veya akademik bir araştırma alanı ve/veya fikir tartışmasına indirgeyerek ‘bilgi âlemi’ ile daha demokratik, düzeyli ve saygılı bir ilişki kurmayı başarır. Kimi coğrafyalarda ise tarihle bugün o derece iç içe geçer ki, bu, gerçeklik duygusunun yitirilmesine yol açar. Türkiye’nin durumu biraz buna benziyor. Tarihini fazla ciddiye aldığı için mi bu derece güncelleştiriyor; bugünününden ve geleceğinden emin olamadığı için mi çaresizce tarihe bu derece abartılı bir şekilde sığıyor? Bilkent Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim üyesi olan Oktay Özel farklı zamanlarda değişik yerlerde yayımlanmış olduğu metinlerden oluşturduğu bu derleme hakkında şöyle diyor: “Bu kitaptaki yazılar, hem tarih ve hayat ilişkisinde söylenmek istenenlerin özünü kendi pratiğinde çok çarpıcı bir şekilde ortaya koyan, hem bu coğrafyanın kendi gücüyle ürettiği kendine özgü kültürünü, tutunulabilecek ortak paydayı şahsında hepimizden daha fazla ve layıkıyla temsil ettiğini düşündüğüm Hrant Dink’e, onun hatırasına adanmıştır.”

A. KADİR ÖZER, *Rorschach: Bütünleyici Sistem—Uygulama, Kodlama, Puanlama, Yorumlama* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 245 ss. ISBN 978-605-423-810-1

Klinik Psikoloji, psikoloji biliminin en eski uzmanlık alanıdır. Gücünü, gelişme evrelerinde psikolojik değerlendirmelerde kullanılmak üzere geliştirilen testler üzerine inşa etmiştir. Bu gücü, bilimsel sağlamalara tabi tutarak geliştirdiği psikoterapi yaklaşımları ile pekiştirmiştir. Klinik psikolojide uzmanlaşmış bir psikoloğun en belirgin ayırt edici iki özelliği, psikolojik değerlendirme ve psikoterapi becerileridir. Gelişmiş nice ülkede, genelde psikoloji ve özelde klinik psikoloji layık olduğu çağdaş ve meşru yeri almıştır. Bunun ülkemiz için geçerli olduğunu söylemek ne yazık ki mümkün değildir. Buna karşın gençler arasında psikolojiye lisans ve klinik psikolojiye lisansüstü düzeylerde ilgi her geçen gün artmaktadır. Bütünleyici Rorschach Sistemi, özellikle klinik psikolojide mesleki bir gelecek kurgulayan öğrencilerin yanı sıra, araştırmacılara ve klinik psikologlara katkı sağlama niteliği taşıyan bir kitaptır.

ŞULE ÖZMEN, *Ağ Ekonomisinde Yeni Ticaret Yolu: E-Ticaret*, genişletilmiş üçüncü baskı (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 470 ss. ISBN 978-605-399-088-8

Şule Özmen'in genişletilmiş üçüncü baskısı yayınlanan bu kitabı, ağlarla birbirine bağlanan bilgisayar ve mobil iletişim araçlarının yarattığı değişimin ekonomik hayata yansıyan en önemli sonuçlarını, yeni ticaret yollarını ele alıyor. Bu ticaret yolları tüm dünyada, geleneksel iş modellerinin ve türüne odaklı yapılanmaların dışında bir gelişme göstermektedir. Yeni bir ticaret yolu olarak ortaya çıkan elektronik ticaret işletmelerin ve insanların yaşamına hızla girdi ve giderek artan bir oranda kabul gördü, tercih edildi. Ancak bu yolu seçenlerin bir bölümü başarılı olurken, bazıları başarısız oldu. Ne var ki, bilgi çağında kaçınılmaz bir seçenek haline gelen elektronik ticaret için araçları iyi kullanmak, hedeflenen amaçlara en kısa, verimli ve etkin biçimde erişmek için de sağlam bir alt yapıya sahip olmak gerekmektedir. Özmen kitabında, bu alt yapının oluşturulması bağlamında, e-ticaretteki tüm gelişmeleri, e-iş modellerini, e-işletme stratejilerini, müşteri ilişkilerinden pazarlamaya, veri ambarından veri madenciliğine, e-ticaretteki sistemlerden, e-işletmelerdeki güvenliğe kadar tüm konuları inceliyor.

MUHARREM ÖZTEL, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Maliyesi* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 340 ss. ISBN 978-605-420-845-6

Altı yüzyıllık bir ömre sahip Osmanlı Devleti'nin son yıllarında mali durumu neydi? Diğer bir ifadeyle, bir devletin ve milletin başına gelebilecek en kötü olayların on yıl gibi kısa sürede ardı ardına sıralandığı bir dönemde rakamlar bize ne anlatmak istiyor? Bu anlamda rakamlar bazen siyasi, askeri, toplumsal ve iktisadi olayların bir yansıması ya da neticesi, bazen de zaman ve durumlarda müsebbibi olarak şüphesiz büyük bir önem arz ediyor. Bu eserle bu soruların cevapları verilmeye çalışılıyor. Bu kitapta 1908 ile 1918 arasındaki 'İkinci Meşrutiyet' dönemindeki mali teşkilat ve anlayış, bütçelerin durumu, gelir-gider dengesi, gelir ve giderlerin seyri, iç ve dış borçlar ve benzeri konular ortaya konuyor. Çalışmada, döneme damgasını vuran savaşların gelir ve giderleri üzerinde yaptığı tahribat ile gelir ve giderler arasındaki makasın nasıl açıldığı, devasa boyutlardaki giderlerin karşılanması için yapılan iç ve dış borçlanmanın boyutları gözler önüne seriliyor.

JEAN-CLAUDE PAYE, *Hukuk Devletinin Sonu: Olağanüstü Halden Diktatörlüğe Terörle Mücadele* [çeviren Demet Lüküslü] (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 272 ss. ISBN 978-975-533-597-1

11 Eylül 2001 saldırıları, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da hukukun altüst edilmesine bir 'gerekçe' oldu. 'Patriot Act,' Avrupa çerçeve kararı ve diğer iç güvenlik yasaları, 'hukuk devleti' ilkesiyle ilişkilendirilen özgürlüklere saldırıp olağanüstü usulleri genişleterek anayasal güvenceleri etkisiz hale getirdi. Bu düzenlemeler, halkların genel olarak denetlenmesini sağladı. Bunun yanında, devletlerin 'terör eylemi' tanımları geniş ve muğlak yorumlara imkân tanırken, muhalif hareketleri—özellikle de küreselleşme karşıtı hareketleri—suçlu ilân etmelerinin arkasındaki meşruiyet duvarını ördü. Fransa'da 2004 yılında *La fin de l'Etat de droit: La lutte antiterroriste, de l'état d'exception à la dictature* adıyla yayınlanmış olan *Hukuk Devletinin Sonu: Olağanüstü Halden Diktatörlüğe Terörle Mücadele* adlı kitabında sosyolog Jean-Claude Paye, hukuk alanında yaşanan değişimin ayrıntılı bir bilançosunu çıkartarak, yürürlükteki hukuk dışı mantığı ortaya koymayı amaçlıyor. Siyasal rejimdeki kökten değişimi—'hukuk devleti'nin yerine kalıcı bir 'olağanüstü hal' durumunun geçmesini—gözler önüne seriyor. Paye, ABD'nin bu süreçte itici güç rolü oynadığı konusuna açıklık getirerek, bu devletin uluslararası ilişkileri kendi lehine yeniden düzen-

leyip hukuku askıya almasıyla, yeni düzende kurucu bir rol üstlenen emperyal yapının nasıl yaratıldığını açıklıyor.

SHEILA MARGARET PELLIZON, *Kadının Konumu Nasıl Değişti: Feodalizmden Kapitalizme* [çevirenler Cem Somel ve İhsan Ercan Sadi] (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 440 ss. ISBN 978-975-533-624-4

Egemen ideoloji, ataerki kurumun feodalizmden kalma bir zihniyet olduğunu, Modern Çağ'ın başlamasıyla kadınların özgürleştiğini iddia eder. *Kadının Konumu Nasıl Değişti?* bu görüşün doğruluğunu araştırıyor ve çok farklı bir sonuca ulaşıyor. Sheila Margaret Pelizzon, Orta Çağ'da ve Erken Modern Çağ'da Batı Avrupa'da kadının evlilik, aile, miras, çalışma hayatı ve kamusal alandaki konumunda meydana gelen değişimi inceleyerek toplumsal cinsiyetin feodalizmden ziyade kapitalizmin bir yapısal ögesi olduğunu saptamaktadır. Modern Çağ'ın ürettiği ataerki, kadını aile ve toplum içinde tâbî bir konuma itmiştir. Ataerki, erkeklerin kapitalist düzene desteğini sağlamış, kadını ucuz işgücüne dönüştürmüş ve sermaye birikimine destek olmuştur. Bu çalışma, feministlerin tarih dışı ataerki kavramını çürütmektedir. Kadınların evden çıkıp üretime katılmakla tâbî olma sorunlarının çözüleceği yolundaki görüşü de çökertmektedir. Kadının toplumsal konumunu incelemekte kullandığı çok yönlü tarihsel maddeci yöntem, kadın sorununa geniş bir perspektif sunmaktadır. *Kadının Konumu Nasıl Değişti?* bilimsel yönüyle Orta Çağ ve Erken Modern Çağ Avrupa tarihçilerinin, tarihle ilgilenen sosyologların, çalışma ilişkilerini inceleyen tarihçilerin ve toplumsal cinsiyet araştırmacılarının, genel yaklaşımı ve anlatımıyla da meslekten olmayan tarih meraklılarının ilgisini çekecektir.

DONALD QUATAERT, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Madenciler ve Devlet: Zonguldak Kömür Havzası, 1822-1920* [çevirenler Azad Zana Gündoğan ve Nilay Özok Gündoğan] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 414 ss. ISBN 978-975-619-398-3

İngilizce özgün baskısı 2006 yılında *Miners and the State in the Ottoman Empire: The Zonguldak Coalfield, 1822-1920* adıyla yapılmış olan bu çalışma, Osmanlı tarih yazıcılığındaki hâkim akımlardan ayrılmaktadır. Devlet odaklı olan önceki çalışmaların çoğu maden havzasındaki üretim, devlet politikaları, emperyalizm ve gayr-i müslimlerin maden sahibi olmaları gibi meseleleri ele almışlar, işçileri ise Osmanlı Devleti'nin ilgisizliğinin kurbanları ve Cumhuriyet dönemi devlet politikalarından faydalanan kişiler olarak görmüşlerdir. Bu bakış açısı, hem kömür havzasındaki değişimin kronolojisine hem de söz konusu değişimin motorunun kim olduğuna dair kavrayışımızı olumsuz bir şekilde etkilemekteydi. Donald Quataert, Zonguldak kömür madencilerini konu alan diğer yazarlardan farklı olarak, işçilere devlet merkezli bir açıdan bakmak yerine, çalışmasının odağına madencileri, onların çalışma koşullarını yerleştirmektedir. Bu eser, Osmanlı toplumunda, aileleriyle birlikte toplam nüfusun %90'ını oluşturan ve ekonomik zenginliğin üreticisi olan işçilerin, köylülerin ve diğer seçkin olmayan grupların hayatlarını anlatan emek tarihi alanına önemli bir katkıda bulunmaktadır. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Madenciler ve Devlet*, kullanılan kaynaklar bakımından da Osmanlı tarih yazıcılığının genelinden ayrılmaktadır. Osmanlı tarihsel anlatılarının büyük çoğunluğu kaynaklarını, Osmanlı Devleti'nin İstanbul'daki devasa arşivinde bulmaktadır. Oysa son zamanlarda ikinci bir veri grubu olarak ortaya çıkan Osmanlı mahkeme kayıtları, imparatorluk perspektifinden ziyade oldukça önemli olan yerel bakış açısını sunmakta ve seçkin olmayan Osmanlıların yaşamlarına dair daha iyi bir yaklaşım imkânı sağlamaktadır. Burada emek tarihçileri ve diğer tarihçiler için üçün-

cü bir veri grubunun değerini gösteren farklı bir kaynak temel alınmaktadır. İmparatorluk sınırları içinde, hane içi üretimden ve küçük atölyelerden tutun da fabrikalara, maden işletmelerine kadar binlerce irili ufaklı işgücü yoğunlaşması mevcuttu. Bu emek gruplarının kayıtlarının, ister devlet, ister özel sermaye tarafından oluşturulmuş olsun, bir kısmı farklı illerde dağınık bir şekilde bulunmaktadır. Bu çalışmada kullanılan belgelerin hemen hepsi tam yerinde, yani maden havzasında oluşturulmuştur. Başka bir ifadeyle bu belgeler İstanbul odaklı bürokrasi içerisinde değil vilayetlerde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu anlatının esas aktörlerine daha yakın bir bakış açısı sunmaktadır. Eylemin hemen yanı başında yazılan belgeler olmaları itibarıyla bunlar, emekçi ve köylü gruplara en yakın bakış açısını verirler.

MATT RIDLEY, *Gen Çeviktir: Doğuştan Gelen Özellikler mi, Çevresel Etkiler mi?* [çeviren Mehmet Doğan] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 341 ss. ISBN 978-605-423-808-8

Genlerle ilgili son keşiflere dayanan başarılı bilim yazarı Matt Ridley, insan davranışlarının kökenine eğildiği bu kitabında, dikkatini doğa yetiştirme tartışmasına çeviriyor. Ridley, doğa ve yetiştirme partizanları arasındaki yüzyıl savaşını naklediyor ve böylelikle insanoğlu dediğimiz çelişkilerle yoğrulmuş bu varlığın aynı anda nasıl hem özgür irade sahibi hem de içgüdüler ve kültürün etkisi altında olduğunu açıklıyor. İnsan genomunun şifresinin çözülmesiyle artık biliyoruz ki genler beynin yapısını kabaca belirlemekle kalmıyor, ayrıca deneyimlere yanıt verebiliyor, sosyal tepkiler meydana getirebiliyor, hatta bellek oluşturabiliyorlar. Genler, iradenin hem sonucu hem de sebebidir.

RICHARD RORTY ve GIANNI VATTIMO, (derleyen Santiago Zabala), *Dinin Geleceği* [çeviren Rahmi G. Öğdül] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009), 96 ss. ISBN 978-975-539-523-4

Bu kitap iki büyük filozof—Richard Rorty ve Gianni Vattimo—arasında bir diyalogtan oluşuyor. Tartışmanın bir tarafındaki Vattimo'ya göre, kutsal kitapların bir hakikat temelinde dayanma zorunluluğunun ortadan kalkışı, bir yanda ateist düşünce için otorite karşıtı, özgürlükçü ve demokratik bir teolojik düşünme tarzının ortaya çıkması yolunda önemli bir fırsat yaratırken, öte yandan ateist ve laik düşünceyle ortak bir zeminde buluşmanın da yolunu açmıştır. Rorty ise, insanlığın demokrasi ve özgürleşme yolunda adım atması için, inancı ya da laik düşünceyi aforoz etme arayışındaki özcü düşünceler yerine, iletişime ve dilin pragmatik kullanımına dayalı bir felsefi bakışın daha elverişli olduğunu savunuyor. Kitabın son bölümündeki diyalog bize, teolojik düşünceyle laik düşüncenin ortaklaşabileceği zeminleri gösteriyor: özgürleşme/ilahi kurtuluş ideali, demokratikleşme/otorite karşıtlığı, dayanışma/hayır, vb. İngilizce olarak 2007 yılında Columbia University Press tarafından *The Future of Religion* adıyla yayınlanan bu kısa ancak önemli derleme, hem teoloji hem de çağdaş Batı felsefesi öğrencileri ve araştırmacıları için önemli bir başvuru kaynağı sunmanın yanında, Türkiyeli düşünürlerin büyük bölümünün uzun bir süredir etrafında dolandığı laik/dinci ya da çağdaş/gerici ayrımları üzerine farklı bir zeminde düşünebilmemiz için de bir kapı aralıyor.

MURRAY N. ROTHBARD, *Eşitlikçilik: Doğaya Karşı İsyân* [çeviren Mustafa Acar] (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 237 ss. ISBN 978-975-620-145-9

Murray N. Rothbard sağ bir bakış açısından sol hakkında şöyle bir iddiada bulunuyor: “Sol, tabii ki taleplerini çeşitliliği ezmek açısından ifade etmiyor; başarmak için denediği yol kulağa çok daha hoş geliyor: eşitlik.” Hayekçi ‘Eski Sağ’ ve ‘Avusturya Okulu’ olarak bilinen aşırı sağ düşünce sisteminin

önemli isimlerinden biri olan Rothbard'ın bu eseri, liberteryenizm 'bilimi'nin zemini, doğası ve uygulamaları üzerine kaleme alınmış makalelerden oluşan bir koleksiyondur. *Eşitlikçilik: Doğaya Karşı İsyen* adı ile sunulan eser, kendi içinde dikkate değer bir organik bütünlük sergileyerek, tek tek parçalarının toplamından çok daha fazla bir değere sahiptir. Kitapta Rothbard'ın modern eşitlikçi akımlara yönelttiği sert liberteryen eleştirilerin yanında 'sol' ve 'sağ'ın anlamı, çocuk hakları, kadın hareketleri, adalet ve mülkiyet ilişkisi üzerine makaleler yer almaktadır. Bu haliyle kitap, liberteryenizmin ideolojik bir manifestosunu sunarak liberteryen olmanın anlamını, devletçiliğin insanlık üzerine çok uzun zamandır dayatmış olduğu köleleştirmenin, kitlesel cinayetlerin, hırsızlığın, zorbalığın mümkün olduğu kadar çabucak yok edilmesi olarak ortaya koymaktadır.

MURRAY N. ROTHBARD, *İnsan, İktisat ve Devlet: İktidar ve Piyasa'yla Birlikte, 2 Cilt* [çeviren A. Kemal Çelebi] (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 1214 ss. ISBN 978-975-620-152-7

Murray N. Rothbard, *İnsan, İktisat ve Devlet* ile, Mises'in yazdığı *İnsan Eylemi* kitabının ardından Avusturya İktisat Okulu geleneğini en yüksek seviyesine ulaştıran iktisatçılardan biridir. Bu yüzden Rothbard'ın eseri tam bir baş yapıt niteliğindedir. Denilebilir ki, eser, piyasa iktisadının şimdiye kadar ki en uygun teorisini sunma başarısını göstermiştir. İktisadi genel insan davranışı biliminin en gelişmiş alt dalı olarak ele alan Avusturya İktisat Okulu'nun önde gelen temsilcisi Rothbard, iktisadın konularını birbirinden kopuk alt kollara ayırmaksızın büyük bir yapı içerisinde ele almaktadır. Temel sorunsal olarak devlet müdahaleciliğinin özgür bir toplumun iktisadî hayatında yarattığı problemler üzerine duran yazar, fiyatların oluşumu, tüketim teorisi, üretim teorisi, enflasyon teorisi, tekel teorisi, matematiksel iktisadın problemleri ve girişimcilik gibi temel sorunsallara bütüncül bir perspektiften yaklaşarak yeni açılımlar getirmiştir. Liberte Yayınları Murray N. Rothbard hakkında şunları söylüyor: "Piyasa ekonomisini önyargılar karşısında savunmak her dönemde zor bir iş olmuştur. Hele ki, bir piyasa anarşistiyeniz görüşlerinizi savunmanız ilkelere uğruna marjinal kalmayı göze aldığınız anlamına gelir. Ama büyük fikir adamlığının sırrı da burada saklı değil midir? Herkes yeryüzünün düz olduğunu iddia ederken, sizin dünyanın yuvarlak olduğu gerçeğini söyleyebilmeniz! Murray N. Rothbard, *İnsan, İktisat ve Devlet*'i yazdığı anda kitabın ikinci cildi olan *İktidar ve Piyasa*, anarşizmi savunması yüzünden yayınlanma fırsatı bulamamıştı. Liberte Yayınları olarak *İktidar ve Piyasa* ile Rothbard'ın şaheseri olan *İnsan, İktisat ve Devlet*'in tamamını okuyucuya sunuyoruz." Kitabın İngilizce baskısını muhafazakâr bir kuruluş olan *Ludwig von Mises Institute* 1993 yılında *Man, Economy, and State* adıyla yayınlamıştı.

MURRAY N. ROTHBARD, *Özgürlüğün Etiği* [çeviren Recep Tapramaz] (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 302 ss. ISBN 978-975-620-144-2

Murray N. Rothbard iktisat hakkında şunları söylüyor: "İktisat, liberteryen için çok sayıda veri (girdi) sağlamada yardımcı olur fakat asla siyaset felsefesi tesis edemez. Siyasî hükümler, esasta değer hükümleridir; dolayısıyla siyaset felsefesi etiğin bizzat kendisidir. Dolayısıyla, pozitif bir etik sistem, bireysel özgürlük şartlarını tesis etmek üzere oluşturulmalıdır." Usulanmaz bir anarşist ve *laissez-faireci* bir iktisatçı olarak liberteryen felsefeye yeri doldurulmaz katkılarda bulunan Murray N. Rothbard'ın çok yönlü bir düşünür olduğunun ispatıdır, *The Ethics of Liberty (Özgürlüğün Etiği)*. Rothbard bu eserinde Herbert Spencer'dan beri özgürlüğün sistemli ve doyurucu bir teorisinin yapılmadığını şaşırarak tespit etmekte ve bu açığı kapatma iddiasıyla doğal hukuk teorisine dayalı liberteryen bir hukuk sisteminin ana hatlarını çizme

gayretine girişmektedir. Okuyucu, Rothbard'ın özel mülkiyetin en büyük düşmanı olarak gördüğü devlete yönelik yıkıcı eleştirilerinin yanında, Yirminci Yüzyıl'ın önemli liberal teorisyenlerinden olan Ludwig von Mises, Friedrich von Hayek, Robert Nozick ve Sir Isaiah Berlin'in özgürlük anlayışlarının da ince bir sorguya çekildiğini görecektir.

VICTOR RUDENNO, *Gelibolu: Denizden Saldırı* [çeviren Dilek Cenkçiler] (Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A. Ş., 2009), 382 ss. ISBN 978-9944344715

1914-1915 yıllarında gerçekleşen Gelibolu Savaşı, Birinci Dünya Savaşı'nın en çok tartışılan olaylarından biridir ve bugün bile hayal gücümüzün sınırlarını zorlamaya devam etmektedir. İngiliz, Fransız, Avustralyalı, Yeni Zelandalı ve Hintli kuvvetlerin oldukça iyi savunulduğu anlaşılan yarımadaya denizden yaptıkları bu ilk modern kara çıkartması, bireysel kahramanlık ve liderliklere ilişkin birçok öyküye kaynak olmuştur. Özellikle çok etkileyici olan kısmı ise—tarih kayıtlarında bugüne kadar büyük ölçüde ihmal edilmiş olan—savaş öncesi ve savaş boyunca kullanılan donanmanın devasa boyutudur. Lojistik destek ve ilave ateş gücü sağlayan Deniz Kuvvetleri'nin Gelibolu'daki varlığı, başarıda bir süreklilik göstermese de denizaltıların ne kadar etkili olabileceğinin altını net olarak çizmiştir. Bu etkileyici ve ilginç kitap, Müttefikler'in tüm denizaltı faaliyeti ve bağlantılı Alman denizaltı hareketlerine ilişkin tek kaynak olup, tüm kara, hava ve deniz kuvvetlerinin stratejileri ve harekâtları hakkında kapsamlı ve etkili bir analiz sağlamaktadır. Victor Rudenno'nun devriye ve teknik raporları kişisel ifadelerle birleştiren sürükleyici anlatımı, Çanakkale Boğazı'ndaki dramatik ve nefes kesen savaşların hakkını tam olarak vermektedir.

MARQUIS DE SADE, *Tanrıya Karşı Söylev* [çeviren Işık Ergüden] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 152 ss. ISBN 978-605-569-111-0

“Ey sen, dünyada mevcut her şeyi yarattığı söylenen: hakkında en ufak bir fikrim olmayan sen; ancak lafta tanıdığım ve her gün yanılan insanların bana söyledikleri kadar bildiğim sen; tanrı denen acıip ve hayal mahsulü varlık, kesinlikle, gerçekten ve herkesin önünde ilan ediyorum ki sana en ufak bir inancım yok. Ve bunun da nedeni gayet mükemmel: dünyadaki hiçbir şeyin akla yatkınlığına kanıt olmadığı saçma bir varoluşa beni ikna edecek hiçbir şey bulamıyorum. Ey yanlışın ve fanatizmin kör ettiği zavıf ve saçma faniler, tepesi tıraşlı rahiplerin batıl inancının sizi gömdüğü tehlikeli yanılsamalardan vazgeçin! Onların size bir Tanrı sunmalarındaki müthiş çıkarı ve bu tür yalanların sizin mallarınız ve ruhlarınız üzerinde onlara sağladığı itibarı düşünün! Yüreğinizde bir ibadet ihtiyacı duyuyorsanız, tutkularınızın somut nesnelere yönelin: gerçek bir şey sizi en azından bu doğal saygı içinde tatmin edecektir. Ama tanrıya yönelik iki, üç saatlik sofuluğun ardından ne hissediyorsunuz? Sizin duyularınıza hiçbir şey sağlamayan soğuk bir hiçlik, tiksinti verici bir boşluk. Düşlere ve gölgelere tapmış olsaydınız da duyularınız aynı durumda olurdu! İndirin batıl inanç ağacına son darbeyi; dalları budamakla yetinmeyin: Etkileri bu kadar bulaşıcı olan bir bitkiyi tamamen kökünden söküp atın! Tanrıları devirerek, aşırılım gök gürültülerini onların ve yıkılım bu ışıltılı şimşekle ürkütücü bir dünyada hoşumuza gitmeyen her şeyi!”

EDWARD W. SAID, *Başlangıçlar: Niyet ve Yöntem* [çeviren Ferit Burak Aydar] (İstanbul: Metis Yayınları, 2009), 408 ss. ISBN 978-975-342-730-2

Türkçe'de daha çok 'şarkiyatçılık' ve Filistin Sorunu hakkındaki eleştirel çalışmalarıyla tanınan Edward W. Said'in edebiyat eleştirisi alanındaki en önemli çalışmasıdır *Başlangıçlar. Beginnings: Intention*

and Method adıyla 1998 yılında yayınlanan bu kitabında yazar Milton, Hopkins, Wordsworth gibi büyük şairler ile, Dickens, Hardy, Conrad, Mann, Proust gibi romancıların eserlerini, özellikle Vico, Auerbach ve Foucault'dan hareketle geliştirdiği kendine özgü kuramsal perspektiften okuyarak, bir eser yazmaya 'başlama'nın filolojik, felsefi, psikolojik ve tarihsel boyutlarını analiz ediyor. Seküler, insan ürünü ve sürekli yeniden geliştirilen bir kavram olarak gördüğü 'başlangıç'ı, ilahi, mitik ve ayrıcalıklı bir kavram olan 'köken'den ayırt ederek işe başlıyor Said: Batı kültüründe romanın Onsekizinci ve Ondokuzuncu yüzyıllarda kazandığı önemin, sanat, deneyim ve bilgi alanlarında 'başlangıçlar'a özel, otorite kazandırıcı, kurumsal bir rol yüklemiş olmasında yattığını öne sürüyor. Bu fikrin Freud'un bulguları ve modernist yazarların romanlarında oynadığı rolü ele aldıktan sonra da başlama sorununun eleştirisi söylemindeki ve Foucault'daki yerini analiz ediyor. Said, bütün eserlerinde olduğu gibi, bu kitabında da edebiyatı tarihten, felsefeden ve toplumsal söylemden koparmayı reddederek, edebiyat eleştirisinin bu ret sayesinde neler kazanabileceğinin çok parlak bir örneğini sunmuş oluyor.

AHMET CEMALEDDİN SARAÇOĞLU, *Mütareke Yıllarında İstanbul* [yayına hazırlayan İsmail Dervişoğlu] (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 615 ss. ISBN 978-605-420-840-0

Bu kitap Ahmet Cemalettin Saraçoğlu'nun *Resimli Yirminci Asır* dergisinde 26 Mayıs 1955 tarihinden 17 Eylül 1957 tarihine kadar haftalık olarak yazdığı, mütareke dönemi İstanbul'unun basın hayatı çevresinde gelişen sosyal ve siyasî yaşamına dair hatıralarını içeren tefrikasından oluşmaktadır. Eserde, dönemin gazeteleri, gazete sahipleri, günümüzde artık tamamen unutulmuş şöhretli gazetecileri ve onların bilinmeyen tarafları, mütareke ortamının Babıâli'si, işgal kuvvetlerinin çıkardığı zorluklar, Osmanlı Devleti'nin çöküşüyle birlikte gelen iç siyasî hesaplaşmalar gibi konular anlatılmaktadır.

GÜVEN ARIF SARGIN (der.), *Ankara'nın Kamusal Yüzleri: Başkent üzerine Mekan-Politik Tezler*, ikinci baskı (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 246 ss. ISBN 978-975-050-082-2

Ankara'nın 'başkent' kimliğini ve ondan öte Cumhuriyet'i, ulus-devleti simgeleyen üç meydanı: Kızılay-Ulus-Sıhhiye. 1950'lere dek, Cumhuriyet'in kamusal mekânları idi bu meydanlar. Sonra, gitgide, bir yandan trafik kavşağına dönüştürülerek depolitize edildiler, bir yandan da 'öngörülmemiş,' ya da 'istenmeyen' bir çoğulculuğa alan açtılar. Ve Ankara'nın, kalabalıklara ev sahipliği yapan bir başka kamusal mekânı: Yüksel Caddesi yaya bölgesi. Kentsel gündelik hayatın asli bir unsuru olan, kamusal bir mekânda 'yürüme' deneyimi için mecralar açan, bu 'faaliyete' biçim veren bir alan. Kızılay, Ulus, Sıhhiye meydanlarını ve Yüksel yaya bölgesini 'okuyarak' kentin, kamusal alanın, politikanın anlamlarını çözümleyen yazılar yer alıyor bu kitapta. Ankara'nın ve genel olarak kentin çoğul kamusal kimlikleri üzerine, kentsel kimlik ve 'kamusal bilinç' arasındaki gerilim üzerine kuramsal bir temele yaslanan yazılar. 'Başkent'te gün be gün 'katedilen' mekânların tarihi, değişimi, bugünü ve muhtelif çehrelerine ilişkin tasvirler sunan bir Ankara kitabı. Aynı zamanda, mekânın politikasına dair politik ve kuramsal bir inceleme.

ELMAR SCHWERTHEIM, *Antik Çağ'da Anadolu* [çeviren Nuran Batu] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 112 ss. ISBN 978-605-105-025-6

Anadolu, antik dünyanın politik ve kültürel bakımdan en önemli, en hareketli bölgelerinden biri. Ön Asya ve Uzakdoğu'nun yüksek kültürleriyle Batı'daki gelişen kültürler arasında tarih boyunca köprü olan bu bölgede, kültürel ve etnik etkileşimler hiçbir dönemde engellenmemiş. Ne Fırat nehri, ne Anadolu'nun

yüksek ovaları ne de boğazlar Batı ile Doğu arasındaki etkileşime engel olabilmiş. Tam tersine Anadolu, Doğu ile Batı'yı birleştirmiş ve böylece Akdeniz bölgesinin tarihi ve gelişimi için büyük önem taşıyan bir etken haline gelmiş. Yunanistan ve Roma'nın, Mezopotamya ve İran-Hint bölgelerinin tarihi ve kültürel yapısı, Anadolu'nun bu medeniyetler arasındaki aracı rolünü incelemeyen açıklanamaz ve anlaşılabilir. Bugün Anadolu'dan—veya Küçük Asya'dan—bahsederken Antik Çağ'da hangi bölgenin kastedildiğini çoğunlukla göz ardı ederiz. Oysa antik literatürde bugünkü Türkiye'nin, doğuda Fırat'a kadar uzanan bölümü 'Küçük Asya' diye adlandırılmış. Öte yandan Anadolu, Antik Çağ'ın hiçbir döneminde kendi içine kapalı olmadı veya tek bir güç tarafından yönetilmedi. Bu olguyu yarımada'nın değişken coğrafi ve jeolojik yapısına bağlayabiliriz. Politik bakımdan Anadolu her dönemde ülkelerin, imparatorlukların, kavimlerin bir parçası oldu. Bir yandan Hititler, Persler veya Romalılar gibi imparatorluklar, kavimler, boylar veya kentler tarafından çağlar boyunca paylaşılmış, bu güçler zaman zaman tüm Anadolu'yu egemenlikleri altına almışlar. Öte yandan çoğu kez farklı boylar ve güçler aynı zaman dilimi içinde yarımada'ya hükmetmişler—İonlar, Aioller, Lidyalılar, Frigler, Karyalılar ve Kilikyalılar gibi. Batı'dan gelen İonlar ve Aioller, Anadolu'nun denize açılan, güzel, verimli sahil bölgesine yerleşmişler. Balkan kökenli Frigler Anadolu'nun sert iklimli, sıra dağlarla kaplı yaylalarında yaşamışlar. Kilikyalılar ise Toroslar bölgesini tercih etmişler. Bütün bu bilgileri Ön Asya kültürlerinin çiviyazılarından, Mısır belgelerinden, Hitit metinlerinden veya Homeros'un *İlyada*'sından öğreniyoruz. Bu kitapta Anadolu'nun M.Ö. 10-3. binyıl arasına tarihlenebilecek erken tarihindeki Asurlularla Hititliler, Klasik Çağ öncesinin ve Klasik Çağ'ın iki Anadolu uygarlığı olan Frigyalılarla Lidyalılar, Yunan kolonileri döneminin kent devletleri, Anadolu'daki Pers egemenliği, Büyük İskender'in Anadolu'yu istilasıyla başlayan Helenizm dönemi ve Anadolu'daki Roma egemenliği dönemi inceleniyor. Kitabının Almanca aslı 2005 yılında *Kleinasien in der Antike: Von den Hethitern bis Konstantin* adıyla basılan Elmar Schwertheim, Münster Üniversitesi'nde Eski Çağ tarihi profesörü ve aynı üniversitenin Küçük Asya Araştırmaları Enstitüsü başkanı.

RICHARD SENNETT, *Yeni Kapitalizmin Kültürü* [çeviren Aylin Onacak] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009), 142 ss. ISBN 978-975-539-525-8

Büyük fikirlerle özgül olaylar arasında yolunu hep ustalıkla çizen, her çalışmasında günümüz toplumlarının derinliklerine açılan yeni kapıların anahtarlarını bize sunan Richard Sennett, Yale Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Castle Konferansları kapsamındaki sunumlarından oluşan bu kitabında da öz olarak emek sermaye ilişkilerinin aldığı yeni biçimler üzerinde yoğunlaşıyor. Kitabın Giriş'inde "İşyerindeki iktidar ve otorite ilişkisine geçmişten daha fazla kafa yormam gerekti. Geçmişe bakmak beni ileri bakmaya, hem zihinsel emekteki hem de kol emeğindeki zanaatçılık ruhunu yeniden keşfetmeye yöneltti," diyor Sennett. İçinde yine yerinde tespitlerin ve yaratıcı fikirlerin birbiriyle yarıştığı kitap üç ana bölüme ayrılıyor. Sırasıyla, kurumların geçirdiği değişim, beceri toplumunun yeteneğe bakışı ile insanların işe yaramaz hale gelmekten duyduğu korku arasındaki ilişki ve tüketim politikalarının siyasetle bağlantısı ele alınıyor bu bölümlerde. İşyerlerinde yaşanan kurumsal değişimlerden doğrudan etkilenenler arasında ekonominin küçük bir dilimini teşkil etmekle birlikte, yaşanan değişimlerin kültürel etkisi çok daha derinlere işliyor. Yeni kurumlar yeni beceri ve kabiliyetler gerektiriyor; ve bu yeni kurumlara uygun yeni kabiliyet formülünün hayata geçmesiyle, tüketim kültürü yeniden şekilleniyor. Tüketim tavrı ise siyaseti, özellikle de ilerici siyaseti etkiliyor. 2007 yılında Yale University Press tarafından *The Culture of the New Capitalism* adıyla yayınladığı bu kitapta Sennett temel tezini şöyle özetliyor: "Yeni kapitalizmin havarileri... iş, yetenek, tüketim konularını kendi ele alış biçimlerinin, modern topluma daha fazla özgürlük, akıcı bir özgürlük kattığını iddia ediyor. Bu insanlarla aramdaki çekişme onların 'yeni' yorumunun doğru olup olmadığı konusunda değil; kurumlar, beceriler ve tüketim kalıpları gerçekten değişti. Benim iddiam, bu de-"

şimlerin insanları özgürlüğe kavuşturmadığı.” Ancak hikâye burada bitmiyor elbette. Bu kitap, keskin gözlem ve analizleriyle, okuru sarsan ve şaşkırtan görüşleriyle ayrı bir Sennett klasiği niteliği taşıyor.

RICHARD SENNETT, *Zanaatkâr* [çeviren Melih Pekdemir] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009), 400 ss. ISBN 978-975-539-548-7

The Craftsman adıyla İngilizce olarak 2009 yılında yayınlanan *Zanaatkâr*, temel bir insani içgüdüyle ilgilidir: bir işi başka bir şey için değil de yalnız o iş için yapmak. Sözcük, endüstri toplumunun gelişiyerek yitmekte olan bir yaşam tarzını akla getiriyor olsa da, zanaatkârın dünyası maharetli el emeğinin çok ötesine, bugüne, bütün insan uğraşlarına uzanıyor. Dolayısıyla, bu kitap bilgisayar programcısının, doktorun, ebeveynlerin, kısacası her yurttaşın iyi zanaatkârlığın değerlerini öğrenerek neler kazanacağını anlatıyor. Yazdığı kitaplar içinde en tutkulu olan *Zanaatkâr*'da günümüzün en parlak düşünürlerinden Richard Sennett, Antik Çağ'ın duvar ustalarından Rönesans'ın sarraflarına, Aydınlanma dönemindeki Paris matbaalarından Endüstri Devrimi döneminin Londra fabrikalarına uzanan araştırmalarıyla, zanaatkârların yaptıklarını ve yapma biçimlerini irdeliyor, etik değerlerle maddi emek arasında bağ kuruyor ve günümüze kadar gelerek iyi iş deneyen şeyin anlamını masaya yatırıyor. Tarih boyunca teoriyle pratik, teknikle dışavurum, zanaatçıyla sanatçı, üreticiyle kullanıcı arasında fay hatları oluştu; ancak modern toplumla birlikte bu tarihsel mirasın izleri silinmekle kalmadı değerler de unutulmaya yüz tuttu. Halbuki zanaat ve zanaatkârın geçmişi bize aynı zamanda araçları kullanmanın, işi örgütlemenin, malzeme hakkında düşünmenin başka yollarını gösterdiği gibi hayatı nasıl yaşamak gerektiği hakkında güzel öneriler sunuyor.

YORGIOS SFRANCIS [GORGIOS SPHRANTZES], *Chronicon Minus: İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı* *Yorgios Sfrancis'in Anıları* [çeviren Levent Kayapınar] (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 480 ss. ISBN 978-605-420-829-6

Yeni bir çağın başlangıcı olan İstanbul'un fethi ile ilgili kaynaklar oldukça sınırlıdır. Onbeşinci Yüzyıl'ı anlatan Osmanlı kaynaklarının büyük bir kısmı daha sonraki yüzyıllarda kaleme alınmış eserlerdir. Bu yüzyılda yaşamış olan ve Osmanlı-Bizans ilişkilerini anlatan dört büyük Bizans tarihçisi vardır. Bunlardan birisi de bu çalışmaya konu olan Yorgios Sfrancis'dir. O İstanbul'un fethini gören ve yazan son Bizanslı tarihçi olmasına rağmen eseri günümüze kadar Türkçe'ye çevrilmemiştir. Sfrancis adıyla İstanbul'un fethini anlatan kitaplar yayınlanmış olmasına rağmen gerçekte bunlar onun çalışmasıyla ilgili olmayan çevirilerdir. Konuyla ilgili notlar ve değerlendirmelerle zenginleştirilmiş bu çalışma, İstanbul'un fethini gören gerçek Sfrancis'in eserinin sadece fethi kısmını değil bütünü kapsamaktadır.

GEORG SIMMEL, *Bireysellik ve Kültür* [çeviren Tuncay Birkan] (İstanbul: Metis Yayınları, 2009), 368 ss. ISBN 978-975-342-731-9

Simmel, bir disiplin olarak sosyolojinin kurucularından biri olmasına ve özellikle Kracauer ve Benjamin gibi Frankfurt Okulu kuramcılarını derinden etkilemiş olmasına rağmen uzun yıllar unutulmuş bir düşünür olarak kaldı. 1980'li yıllarda başlayan modernlik tartışmalarıyla birlikte, özellikle Anglo-Sakson düşünce dünyası içinde önemi yeniden fark edilen Simmel'in kaleme aldığı çok sayıda eserden yapılmış bir seçki *Bireysellik ve Kültür*. Seçkide sosyolojinin kültür, tahakküm, çatışma, mübadele gibi temel kavramlarını açmılayan, yabancı, yoksul, cimri, maceracı gibi sosyolojik 'tipler' hakkında son derece özgün gözlemler ge-

liştiren, bireysellik, özgürlük, duyular, aşk, aşkınlık ve din gibi geleneksel olarak felsefeye ait görülen temalar üzerinde şaşırtıcı ve düşündürücü fikirler geliştiren yazılara yer verildi. Yazarın *Sosyoloji ve Paranın Felsefesi* gibi hacimli eserlerinden bazı parçaların yanı sıra ancak ölümünden sonra bir kitap içinde yayımlanan bazı önemli yazılarını da içeren bu seçki, İngilizcede *Bireysellik ve Toplumsal Biçimler* adıyla yayımlanan edisyonu temel almakla birlikte, çevirmen Tuncay Birkan tarafından eklenen üç yazıyla zenginleştirildi.

ELLIOTT SOBER, *Biyoloji Felsefesi* [çevirenler Şahabettin Yalçın, Gökhan Akbay, Zümrüt Alpinar, Orhan Aslan, Mehmet Elgin, Eda Keskin, Ayhan Sol, Daria Sugorakova ve Can Yağız] (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 463 ss. ISBN 978-975-533-627-5

Yakın zamanda biyoloji felsefesi, ‘özel’ bilimlerin felsefeleri arasında en dramatik gelişmelere sahne oldu. Bu kitabın 2000 yılında *Philosophy of Biology* adıyla yayınlanan ikinci baskısında, Elliott Sober okuyucuya bu gelişmelerin en önemlilerini tanıtıyor. *Biyoloji Felsefesi*’nde Sober, hem yüksek düzeyde bir kuram tartışmasına giriyor, hem de yaratılışçılık, teleoloji, habitat mı tabiat mı ve sosyobiyojoloji gibi tartışmalı konuların sonuçlarını ele alıyor. Hepsinden önemlisi bu kitap okuyucuya evrim kuramının yapısı, kuramın kanıtları ve onun açıklama gücünün kapsamı hakkında çok kesin bir görüş edinmesini sağlayabilecek bir alt yapı sunuyor. Sober, kitap boyunca okuyucuya, biyoloji felsefesindeki pek çok can alıcı konuyu izlemeleri için kılavuzluk yapıyor. Önergelerle, onları kimin öne sürdüğünün karıştırılmaması için yaptığı uyarı çok değerli. Bir kuramı kanıtlamadan ya da yanlışlamadan da bir modelin ya da örneğin ayakta kalabileceği veya çökebileceği konusundaki haklı ısrarı da aynı ölçüde değerli.

JULIAN STALLABRASS, *Sanat A. Ş.: Çağdaş Sanat ve Bienaller* [çeviren Esin Soğancılar] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 194 ss. ISBN 978-975-050-699-4

Soğuk Savaş’ın sona ermesinin ardından devreye giren yeni dünya düzeni, sınır tanımayan bir serbest ticaret rejimini uygulamaya koyarken, çağdaş sanatı da derinden etkiler. Sermaye ile birlikte dolaşımı serbestleşen sanat, giderek dev küresel şirketlerin denetimine açılır. Bu süreçte, sanat da, sanat kurumları da temelden dönüşür: Başka başka kentlerde şubeler açan müzeler giderek mağaza zincirlerini andırır; dev şirketlerin logoları ile müzelerin logoları, sanatçı isimleri ile marka isimleri, pazarlama stratejileri çerçevesinde birbirine karışır. Dev sergiler, imajlarını tazelemek isteyen devletlere, kentsel dönüşüm projelerini satmak isteyen yerel yönetimlere aracılık eder. Kimlik, farklılık, melezlik, ‘sınırların aşılması’ gibi temalar etrafında örgütlenen bienaller de, yeni dünya düzeninin gösterilerinden biri olmaktan öteye gidemez; diğer sanat kurumları gibi, zamanla şirketlere özgü bir kurumsal yönetim disiplininin, ‘sanat yönetimi’ nin etkisine girer. Londra’da Courtauld Institute of Art’ta sanat tarihçisi olarak çalışan Julian Stallabross’un ilk baskısı 2004 yılında *Art Incorporated: The Story of Contemporary Art* adıyla çıkan *Sanat A. Ş.: Çağdaş Sanat ve Bienaller* kitabı küreselleşmiş dünyanın kültürel çoğulluk görüntüsünün ardındaki Batı merkezli homojenliği, ‘sınırsız serbestlik’ şiarıyla maskelenen sansür ve dışlama mekanizmalarını açıklıyor. Çağdaş sanatın, devletlerin ve şirketlerin güdümündeki seyrini izliyor.

ALAN STEPHENS ve NICOLA BAKER, *Savaşı Anlamak: Yirmibirinci Yüzyıl için Strateji* [çeviren Süleyman Yazır] (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 372 ss. ISBN 978-605-573-805-1

Strateji, askerî gücün siyasi amaçları başarmak için kullanıldığı yöntem olmasından dolayı, genel olarak savaş sanatı olarak adlandırılmaktadır. 2006 yılında İngilizce olarak Making Sense of War: Strategy

for the 21st Century adıyla yayınlanan *Savaşı Anlamak: Yirmibirinci Yüzyıl için Strateji* karmaşık savaşa girme faaliyetinin kapsamlı ve açık bir analizini yapmaktadır. Yalın bir dille yazılmış olan kitap, okuyuculara Atinalı General Thucydides ve Çinli savaşı filozof Sun Tzu'nun strateji hakkında ilk kez yaklaşık 2,500 yıl önce yazdıklarından bu yana var olan stratejik düşüncedeki en önemli kavramların içeriğini bütün olarak vermektedir. Ayrıca, kitap, siyasi, hukuki ve teknolojik değişikliğin stratejik seçenek ile askerî strateji üzerindeki etkisini de incelemektedir. *Savaşı Anlamak*, zorlama ve baskı gibi stratejik seçeneklerin doğası ve önemi ile ağırlık merkezini belirleme ve saldırı, araziye ele geçirme ve elde tutma, ateş gücü ve manevra ile yıkıcı darbe gibi stratejik ilkeleri açıklamaktadır. Kitap, Yirmibirinci Yüzyıl'da komutanların karşı karşıya oldukları kısıtlamalar ve fırsatları tartışmakta ve askerî strateji formülasyonunun muhtemelen üst düzey güvenlik görevlileri için en önemli tek sorumluluk olmaya devam edeceğini ortaya koymaktadır. Kitap, konu yaklaşımı yöntemini uygulayarak ve M.Ö. 500'den günümüze kadar tarihi örnekleri kullanarak, rekabetin her aşamasındaki stratejiyi tartışmaktadır. Asimetrik savaş çağında askerî başarı için elzem olan orijinal görüşler sunmakta, buna karşın geniş bir okuyucu kitlesi için okunabilir olarak kalmaktadır.

HALUK SUMER ve HELMUT PERNSTEINER (der.), *Kriz Yönetimi* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 787 ss. ISBN 978-605-399-101-4

Son iki yılın en çok tartışılan konusu olan ekonomik krizin etkileri gündelik hayat dili içerisinde 'kaygıyla' ifade edilip, işsizlik korkusuyla birlikte yaşanırken kriz ortamının firmalar ve firmaların kurumsal itibarını tehdit eden kısmı daha ziyade ekonomistlere bırakılmakta ve bilgilendirme/bilgilendirmeler belli cephelere yönelik olarak ve belli başlı birkaç başlık üzerine yapılmaktadır. Oysa ki, krizin nasıl aşılabileceği 'kriz yönetimi' ifadesinin sadece firmaları değil bu ekonomik düzlemde yaşayan başka kesimleri de ilgilendiren bir bakış açısıyla birlikte tartışılmasını zorunlu kılmaktadır. *Kriz Yönetimi* bu çerçevede krizin doğası hakkında farklı çözümlere yer veren birçok yazarın makalesinden oluşuyor. Bu makaleler bir yandan krizin nasıl aşılabileceğine dair çok farklı yaklaşımlar sunarken bir yandan da kriz olgusunu farklı cephelerden görmemize olanak sağlıyor ve 'kriz yönetimi' konusunda alınacak yöntemler konusunda ipuçları veriyor. Kurumsal itibarı tehdit eden bir durum olan kriz, iyi yönetilemediğinde, firmaların itibarından beklenen ve itibarın avantajları olarak kabul edilen birçok faydanın kaybına yol açabilir. Kriz ortamında bilgi toplama ve karar almada yavaş hareket etme kriz karşısında başarı oranını düşürür ve bu durum sadece örgütü değil örgüt ile ilişkili üçüncü kişileri de olumsuz etkiler. Kriz yönetimi, bir karar alma işlemidir. Kurumsal itibarın finansal, operasyonel ve stratejik değerini korumak adına, dört önemli stratejik alanda hareket edilir: ayıklanma, mevcudu koruma, gelişme ve geleceği kurgulama. Diğer taraftan, krizi etkin bir şekilde yönetebilme ve itibarı koruma adına kullanılacak temel araçlardan birisi de kriz iletişimidir. Kaynak ile alıcı arasındaki bilgi değişimi olarak tanımlanan iletişim, hem içe hem de dışa yönelik iki boyuta sahiptir ve esasında itibarın da oluşumundaki temel faktörlerden birisidir.

AZİZ NAZMİ ŞAKİR-TAŞ, *Adrianopol'den Edirne'ye: Edirne ve Civarında Osmanlı Kültür ve Bilim Muhitinin Oluşumu, XIV.-XVI. Yüzyıl* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 326 ss. ISBN 978-605-423-804-0

Osmanlı kültürü, oluşma safhasının büyük bir kısmını ona ev sahipliği yapan Edirne ve civarına borçludur. Bu borç, aradan geçen beş asırlık süreye rağmen hala hakkıyla ödenememiştir. Bu çalışma, söz konusu borcun beş yıllık bir çalışmanın neticesinde biriken 'faiz'ini ödeme teşebbüsüdür. Osmanlı kültü-

rünün XVI. yüzyılda birçok alanda ulaştığı doruk nokta itibariyle bundan önceki devrin bu yükselişin hem altyapısı hem de başlıca hazırlayıcısı olduğunu iddia etmek ilk bakışta kolay gibi gözükmekteyse de, erken dönem Osmanlı tarihine ve özellikle bilim konusuna ışık tutan kaynakların kıtlığı, söz konusu oluşum döneminin yansıtılmasını ve yorumlanmasını zorlaştırmaktadır. Edirne ve civarında dünya haritasında o zamana kadar var olmamış, yeni bir kültürel yapılanmanın göstergesi durumunda olan unsurlar nelerdir? Bu meseleye açıklık getirmek üzere şehrin Bizans döneminden başlayarak Onyedinci Yüzyıl'a kadar gitmek gerekir. Bu uzun yolculukta bize eşlik eden birçok seyyahın ve klâsik Osmanlı tarihçisinin bıraktığı Edirne notları, bir yandan şehrin günlük hayatını diğer yandan da mahalli kültürü belki de en muhtasar şekilde sergileyen şenlik hayatını tasavvur etmemize yardımcı olmaktadır. Bizans döneminde sık sık el değiştiren Edirne'de Kaleiçi'ne sıkışıp kalan şehir hayatı yüzlerce yıl boyunca sadece askeri fonksiyonlar ifa etmek zorunda kalmış, kültür adına günümüze fazla bir maddi-manevi birikim ulaşmamıştır. Yarım asırlık genç bir devlete sahip olan Osmanlı kültürü, ıssızlaşan Trakya bölgesinin merkezinde, neredeyse sıfırdan başlayarak, Adrianopolis surları dışına taşıp akan yeni şehri, yıldızı henüz parlamaya başlayan Osmanlı medeniyetinin nüfuzu için esas malzeme olarak kullanmıştır. Tabii bu, Osmanlı kültürünün oluşmasındaki Selçuklu ve Bizans gibi farklı kültürlerin tesirinin olmadığı anlamına gelmez. Bu tesir, Adrianopolis'in Edirne'ye dönüşmesiyle birlikte Osmanlı kimliği altında şehre girmeye başlamıştır. Yine de Edirne, uzun bir zaman için Osmanlıyı temsil etme statüsüne sahip oluşunu fizikî yapısından ziyade konuk ettiği, yetiştirdiği ve yolcu ettiği bilim adamlarına, zanaatkârlarına ve sanatçılara borçludur. Onların sayesinde ikinci Osmanlı payitahtı, hâlis bir Edirne değil, Bursa-İznik-Konya-Kastamonu-Merzifon-Amasya-Halep-Şiraz vs. kültür merkezlerinin Rumeli'ye kadar uzanan katkı ve tesirlerin bir bileşimidir. Diğer bir ifadeyle, Edirne'nin, biraz Anadolu, biraz İran, biraz Suriye ve Mısır olduğunu gönlü rahatlığıyla söyleyebiliriz.

GENCAY ŞAYLAN, *Postmodernizm* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009), 315 ss. ISBN 978-975-533-266-6

'Post-'lu tamlamalar son yirmi beş yıllık dönemde dünyanın entellektüel gündemine büyük bir ağırlıkla girdiler. Bu kavramlar üzerine oturan tartışmalar olağanüstü popülerite kazandı. Postmodernizmin özellikle yerleşik ve egemen bilim anlayışını sorgulaması, hatta daha da ileri giderek doğruluk temsili iddiasında bulunacak bir bilim anlayışının olanaksızlığını öne sürmesi, şiddetli tepki ve karşı çıkışlara neden oldu. İnsanı, toplumu ve toplumun tarihini teleolojik bir çerçevede açıklamaya yönelen ve böyle bir açıklamanın mümkün olduğunu varsayan bakışların, postmodern kritiğe karşı çıkmaları doğaldı. Bunun dışında, genel olarak sol ve özellikle Marxist düşün dünyasında da tepkiyle karşılanan, postmodernizme sağ olarak nitelenebilecek düşün dünyasında, aynı şiddet ve yoğunlukta bir karşı çıkış gözlenmemiştir. Postmodern söylem içinde yeni liberal ya da yeni sağ tezlerle örtüşen geniş bir alanın belirmiş olması, sözü edilen görelî yumuşak tepkilere yol açmıştır. Ayrıca liberal ya da sağ söylem, kendisine karşı yüz elli yıldır epistemolojik bir üstünlük kazanmış Marxist söyleme yönelik eleştirilerden hoşnut kalmış da görünmektedir. Bu kitap, 'postmodern eleştiri'nin önemli, ciddiye alınması gereken ve haklılık payı yüksek bir kritiği dile getirdiği kabulüne dayanmakla birlikte, bu söylemin en belirgin, en önemli yanlarını sorguluyor, bu kuramın yapılabirliğini tartışıyor. Bu kitabın diğer önemli tezi de, yaşadığımız hızlı ve köklü değişimlere, karşı karşıya kalınan krizlere—özellikle temsilî demokrasinin krizine—çok önemsenmesi gereken açılım ve eleştiriler getiren Derrida, Foucault ve Baudrillard gibi düşünürlerin, postmodernizmin içinde yaşanan dönemi kavramak açısından çok önemli katkılarda bulunduğunu savunmasıdır.

FIKRET ŞENSES (der.), *Neoliberal Küreselleşme ve Kalkınma: Seçme Yazılar* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 774 ss. ISBN 978-975-050-718-2

Neoliberal Küreselleşme ve Kalkınma, yaşadığımız dönemin kaotik değişimlerini, piyasa temelli çözüm önerilerini ve bunlara rağmen günbegün derinleşen yoksulluğu iktisat temelinde inceliyor. Marx, Keynes ve Polanyi'yi irdelerken küreselleşen dünyada 'kalkınma iktisadı'nın yerini sorguluyor. Ekonomik değişimlere karşı geliştirilen çözüm önerilerinin yetersizliği, tarihsel başarısızlıklar ve nedenleri sorgulanıyor. Neoliberal küreselleşmenin karşı konulmaz etkileri, kalkınma politikalarının yeni bir yanıt olma imkânları, tarım, sanayi ve dış ticarete getireceği alternatifler tartışılıyor. Küreselleşme karşısında gelişmekte olan ülkelerin hangi politikaları uygulayacağına dair yorumlarda bulunması, mevcut denemelere yönelik sorgulayıcılığı çalışmayı dikkat çekici kılan etkenlerden biri. ODTÜ İktisat Bölümü öğretim üyelerinden Fikret Şenses'in derlediği bu kapsamlı kitap, sadece öğrencilere ve akademisyenlere değil, hemen herkese yönelik bir kılavuz niteliği taşıyor.

SOYALP TAMÇELİK, *Kıbrıs'ta Güvenlik Stratejileri ve Güvenlik Yönetimi* (Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A. Ş., 2009), 476 ss. ISBN 978-994-434-481-4

Kitabın yazarı tarafından ifade edildiği şekliyle, "Kıbrıs, meseleye taraftar olanlar için neden önemlidir? Gerçek şu ki bu retoriğin problematik olarak sunulmadığı veya sorgulanmadığı bir ortamda, bu meselenin anlaşılması mümkün değildir. Dolayısıyla, bu meseleyi sadece ulus-devlet ve ulusal çıkar literatüründen hareketle çözümlenmek mümkün olmadığı gibi, geçmişten ziyade geleceğin hızla değişen şartları içinde değerlendirmek daha doğru olacaktır. İşte bu gerçekten hareketle kitapta, Kıbrıs'ta iç ve dış güvenliği, garantiler ve asayiş, askersizleştirme ve silahsızlandırmayı, denge ve yığınlığı, saldırı ve meşru müdafaaayı, tarafların tutum analizlerini ve algılamalarını, caydırıcılık ve tehdit unsurlarını, başta Cuellar, Gali ve Annan plânları olmak üzere bütün çözüm plânlarının karşılaştırmalı tenkidinin yapılmasını, jeopolitik ve jeostratejik kavramları, konuyla ilgili küresel ve bölgesel güçlerin algıları ve uygulamaları, millî strateji ve kriz yönetimini, enerji kavramlarını ve nakil araçlarını, petrolün arz ve talep güvenilirliğini, uluslararası ve deniz ticaretinin özelliklerini, petro-politik ve buna dayalı stratejinin uygulama basamaklarını, gerek nazarî düzeyde, gerekse bölgemizdeki ve başka bölgelerdeki uygulamalarla açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak bu yapılırken Kıbrıs'la ilgili olarak ortaya çıkan birçok krizde de neler yapıldığını, tarafların bu krizi nasıl yönlendirdiklerini veya kriz yönetiminden ne algıladıklarını, kuramsal ve eylemsel boyutuyla değerlendirilirken, konuyla ilgili birtakım yeni kriz yönetim modelleri önerilmiştir. Böylece bu kitapla, konuyla ilgili yeni yorumsamalar yapılarak, kalıplaşmış önyargılara ve algılamalara karşı alternatif birtakım çözümlenmelerde bulunulmuştur."

DIEGO TATIÁN, *Spinoza: Dünya Sevgisi* [çevirenler Hamdi Turşucu ve Sevin Aksoy Hancı] (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2009), 151 ss. ISBN 978-975-298-397-7

"Spinoza bizi topluluğu düşünmeye çağırır; ait olunan, öncel olan, kendinden menkul bir topluluk değil, tersine, kendi kendini icat eden ve ufkunda, insanlarda evrensel olan ne varsa onun bulunduğu bir topluluk. Bazen görünmeyen ve dağınık bir topluluk—birbirinden ayrı, uzakta, yabancı varlıkların bileşimine yönelen bir açılımla tanımlanmış topluluk—ama yok etmeye de asla kayıtsız kalmayan topluluk. Neshenin, duru bakışlı mutluluğun ve eylemin *etikası* olarak Spinozacılık'ın bir anlamı varsa, dünyanın ger-

çekliğine gözünü kırpmadan bakabildiği için vardır; yok edilişe ve insanların boyunduruk altında tutulmasına, kitlesel sürülmelere ve insanların, halkların, kültürlerin ortadan kaldırılmasına, ötekilerin aşağılanmasına boyun eğmiş bir dünyanın gerçekliği. Spinozacılık'ın yoksunların felsefesi olarak bir anlamı vardır; onların politik kurtuluş aracı olarak bir anlamı vardır ve de her şeyden önce, onların tinsel kurtuluşuna duyulan güven olarak bir anlamı vardır." Bu satırların yazarı Diego Tatián, Arjantin Córdoba Ulusal Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyesidir. Spinoza ve Heidegger üstüne çeşitli kitaplarının yanında, iki de öykü kitabı yayımlanmıştır. 2004'ten bu yana, her yıl, aynı üniversite bünyesinde yinelenen 'Uluslararası Spinoza Kolokiyumu'nun düzenleyicisi ve Córdoba Ulusal Üniversitesi Yayınları'nın yöneticisidir. Tatián'ın bu kitabı İspanyolca olarak 2004 yılında *Spinoza y El Amor del Mundo* adıyla yayımlanmıştır. Daha önce Türkçe'ye bir öyküsü de çevrilen Diego Tatián, 1915'te Kozan'dan Arjantin'e göçmek zorunda kalan Krikor Tatián'ın torunudur.

ÖYKÜ TERZİOĞLU, *Nâzım Hikmet ve Sömürgecilik Karşıtlığının Poetikası* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 216 ss. ISBN 978-605-573-823-5

Nâzım Hikmet ve Sömürgecilik Karşıtlığının Poetikası, *Nâzım Hikmet'in Jokond ile Sİ-YA-U, Bernerci Kendini Niçin Öldürdü?* ve *Taranta-Babu'ya Mektuplar* adlı kitaplarına, tür, biçim ve içerik ilişkisi temelli yeni bir okuma modeli önermektedir. Kuramsal arkaplânını Nâzım Hikmet'in çağdaşı Sovyet edebiyat kuramcısı Mikhail Bakhtin'in 'roman' ve 'romanlaşma' hakkındaki görüşlerinin oluşturduğu bu kitabın temel iddiası, Nâzım Hikmet'in söz konusu kitaplarında şiirin romanlaştığı ve bunun da kitapların ortak izleği olan sömürgecilik karşıtlığının tarihsel maddeci bir perspektifle sunulmasını sağladığıdır. Öykü Terzioğlu'na göre, Nâzım Hikmet'in bu şiirlerinin romanlaşarak 'çok seslileşmesi,' sömürgeci üst sınıflar ile doğal işçi sınıfı addedilen sömürge halkları arasındaki sınıfsal çatışmanın temsilini olanaklı kılmış, yine romanlaşma ile ilintili olan 'mizah' da bu çatışmanın sembolik düzlemde bir devrimle sonuçlanmasını beraberinde getirmiştir.

JEAN THÉVENOT, *Thévenot Seyahatnamesi* [çeviren Ali Berktaş; sunuş yazısı ve notlar Stefanos Yerasimos] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 288 ss. ISBN 978-605-105-029-4

Thévenot Seyahatnamesi, yayınlanışından tam 334 yıl sonra, 2005 yılında kaybettiğimiz Rum kökenli değerli tarihçimiz Stefanos Yerasimos'un giriş yazısı ve notlarıyla artık Türkçede. 1633 doğumlu Jean Thévenot, seyahatlerine ondokuz yaşında başlamıştı. Önce İngiltere, sonra Hollanda, Almanya, İtalya derken oryantalist Herbelot'nun telkiniyle Doğu'ya gitmeye karar verdi. Doğu deyince akla 'Büyük Türk'ün İmparatorluğu—yani Osmanlı İmparatorluğu ve İran—geliyordu. Onyedinci Yüzyıl'ın ortasında Osmanlı İmparatorluğu Türk tarihçilerinin 'Duraklama Devri' olarak adlandırdıkları bir dönemden geçmekteydi. Thévenot bu coğrafyaya tam bir kriz döneminde, 2 Aralık 1655'te ulaştı. Thévenot'nun Osmanlı payitahtında gezdiği, gördüğü yerler günümüz turistlerinin rehberli gezilerine şaşılacak ölçüde benzerdir. Tuttuğu notlardan yararlanarak, sonradan kaleme aldığı anlatısında, dokuz ay kaldığı İstanbul'u betimledi, Türklerin örf ve âdetlerini anlattı, tarihi ve idari bilgilere yer verdi. Thévenot'nun, giyim kuşam alışkanlıklarını veya dinsel âdetleri betimlerken gösterdiği özen, anlatısına etnografik bir nitelik kazandırmaktadır. Onda, alışılmış seyahatname üslubundan farklı bir gözlem zihniyeti vardır. Thévenot'nun anlatısında başka bir uygarlığa, farklı bir hayat tarzına karşı duyulan, zaman zaman hayranlık, ama çoğu zaman da ilgi ve merak kendini belli etmektedir. Üstelik burada hayranlık veya merak duyulan şey, o uygar-

lıgın anıtsal yaratıları değil, gündelik yaşamı, yeme, oyun oynama veya hayvanları sevme biçimi, kısacası bu uygarlığın, farklı bir kültürün oluşturucu unsurları oldukları için, bir yabancıнын genellikle zor yakalayabileceği günlük tezahürler içindeki halidir. Thévenot'nun metninin en keyifli bölümlerini de, ezelden beri karşıt oldukları iddia edilen iki uygarlık arasında zar zor algılanabilen bu sempati kıvılcımlarının çıktığı anlar oluşturur. Thévenot, 30 Ağustos 1656'da İstanbul'dan ayrılıp Mısır'a doğru yola çıkar. Anadolu seyahati epey hayal kırıcıdır. Bursa'da, Batılılar için uydurulduğu belli olan efsaneleri nakleder sadece, sonra İzmir'e kadar geçtiği güzergâhı zikretmekle yetinir. Ancak Ege adaları hakkında oldukça canlı bir manzara sunar bize. Thévenot 1657 başında Mısır'a varır ve burada Kutsal Topraklar'a ziyareti de hesaba katılırsa iki yıl kalır. Büyük keşifler yapmaz, hatta defalarca çiğnenmiş güzergâhların fazla dışına çıkmaz. İskenderiye-Kahire, Matara ve piramitler. Son olarak da Sina'daki manastırlara yolculuk.

LUCIENNE THYS-ŞENOCAK, *Hadice Turhan Sultan: Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadın Baniler* [çeviren Ayla Ortaç] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 388 ss. ISBN 978-605-105-028-7

Hadice Turhan Sultan yaşamı boyunca Osmanlı sarayının siyasal ve kültürel pek çok gündemini biçimlendirdi; saltanatın iktidar ve serveti ile geleneksel ayrıcalıklarının çoğunun sahibi oldu. Bu ayrıcalıkların biri de Osmanlı'nın hem başkentinde, hem de vilayetlerinde büyük ölçekli mimarlık çalışmalarının himayesiydi. Turhan Sultan otuz yaşını biraz geçtiğinde mimarlığın etkin bir hamisi olmuştu. 1658'de Çanakkale Boğazı'nın Ege girişinde iki büyük kalenin yapımını başlattı. 1661'de İstanbul'un Haliç'teki hareketli limanının merkezinde yer alan Eminönü semtinde camiyle birlikte sıbyan mektebi, türbe, hünkâr kasrı ve çarşısı da bulunan Yeni Cami Külliyesi'nin yapımına girişti. Daha ileri yaşlarında Trakya'daki, Balkanlar'daki ve Girit'teki Osmanlı topraklarında çeşitli vakıf binaları yaptırdı; ayrıca Mekke'ye giden Hac yolu üzerinde imaretlere kaynak sağladı. Turhan Sultan'ın valide sultan olarak edindiği siyasal otoriteyi meşrulaştırmasını sağlayan ve onu erken modern dönem Osmanlı tarihinde belirgin bir güç haline getiren de işte mimarlığı böyle iddialı biçimde himaye etmesiydi. İslam imparatorluklarında kadınların, kamusal alana fiziksel erişimlerini kısıtlayan ve kendilerini göstermelerini yasaklayan kültürel uygulamalar nedeniyle güçsüz oldukları yönündeki yaygın düşünceye karşın son zamanlardaki araştırmalar İslam saraylarına mensup birçok kadının kendilerini temsil edecek ve halk arasında görünürlüklerini sağlayacak oldukça iddialı imar projelerine giriştiğini ve törenselliğe özel ilgi gösterdiklerini ortaya koymuştur. Orijinali İngilizce olarak *Ottoman Women Builders: The Architectural Patronage of Hadice Turhan Sultan* adıyla 2007 yılında yayınlanan *Hadice Turhan Sultan: Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadın Baniler*'de yanıtı aranan temel bir soru, mimarlığın Osmanlı saray kadınlarınca kendilerini temsil ve ifade etmekte nasıl kullanıldığıdır. Lucienne Thys-Şenocak Koç Üniversitesi öğretim üyesidir.

CHARLES TILLY, *Kollektif Şiddet Siyaseti* [çeviren Seda Özel] (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 397 ss., ISBN 978-605-573-828-0

Son yıllarda sıklıkla gündeme gelen linç, futbol holiganlığı, caddelerde meydana gelen şiddet olayları arasında hiçbir benzerlik yok mudur? Bu kitapta, pek çok otoriteye ait literatürün tarihsel kapsam ve yetkisi ışığında, bu olayların kollektif şiddet bağlamındaki ortak nedenleri araştırılıyor. Kollektif şiddetin söz konusu olduğu sosyal etkileşimler, doğrudan doğruya en az iki fail içeren ve kısmen, zarar verici eylemleri gerçekleştiren kişiler arasındaki koordinasyondan kaynaklanan fiziksel zarara yol açar. Tilly, kollektif şiddetin bazı açılardan çetrefil, değişken ve beklenmedik olduğunu ancak farklı zaman ve mekânların bir ara-

ya gelmesiyle ortaya çıkan benzer sebeplerden ileri geldiğini savunmaktadır. Nedenlerin, bağlantıların ve olay yerlerinin saptanması, bir yandan kolektif şiddet ve varyasyonlarının açıklanmasına yardımcı olurken bir taraftan da şiddetin hafifletilmesi yönünde en geçerli çözüm yollarının belirlenmesine önyak olacaktır. Çoğu insan, iç savaş ve kavgaların alabildiğine yayılmış olduğu bölgelerde dâhi, şiddete başvurmayan yollardan etkileşime girerler. Buna rağmen, şiddet içermeyen etkileşimler şiddete dönüşür, barış içinde yan yana yaşayan insanlar birbirlerini öldürmeye başlar, bazen kovboylar silahlarına sarılır, köylüler sabotaja kalkışır, Rwandalı Hutular gözlerine kestirdikleri düşmanları katleder. Kimler, ne zaman ve nasıl şiddet içermeyen etkileşimlerden şiddet içeren etkileşimler yönüne geçiş yapar? Özellikle, insanlar ne zaman, nasıl ve niçin diğer insanlara zarar vermek için kolektif olarak bir araya gelirler? Kolektif şiddet çok farklı şekillere bürünebildiğine göre bunun toplumsal organizasyonu ve karakterinde belirleyici olan nedir?

TZVETAN TODOROV, *Ortak Hayat* [çeviren Mehmet Emin Özcan] (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2009), 149 ss. ISBN 978-975-298-379-3

Dilbilim, *poetika*, yapısalcılık gibi kapalı sistemlerle geçirdiği ömrünün son deminde, Todorov, kurmaca ile gerçeklik ilişkisindeki kilidin anahtarını bu sistemlerin dışında keşfeder. Todorov'un 'genel antropoloji' denemesi sosyal bilimlere yeni değerlendirme kategorileri eklerken aynı zamanda yeni bir hümanizmin bu bilimlerin ufkunda belirliğini de gösteriyor. Lévi-Strauss'un *Hüzünlü Dönenceler*'de birbirine eklemlediği benlik (*imago*) ile nesnesi (*logos*) arasındaki ilişkiyi ve eylemleşmeyi *Ortak Hayat*'ın daha da ileri götürdüğünü görürüz. Todorov'un hayatını adadığı söylem kuramı devasa bir logos olarak arkada kalır ve artık bir tür bilgeliğe ulaşmış yaşlı yazarın benliği bilginin kaynağı ve hedefi olur. Todorov'un bir Rönesans bilgisi, bir yeni-hümanist olarak nitelendirilmesinin en büyük nedeni belki de budur. Todorov'un kitabı *La Vie commune: Essai d'anthropologie générale* adıyla Fransa'da Seuil tarafından 2003 yılında yayınlanmıştı.

SEDAT TOPÇU, *Cinsel İstismar* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 382 ss. ISBN 978-605-573-817-4

Çocuk ve gençlerin cinsel istismarı basında sık sık yer alan ve toplumun büyük tepkisine yol açan bir insanlık sorunudur. Bu sorun yüzyıllardan beri, bedensel ve ruhsal varlığı hasar görmüş bireyler üreterek hücrelere saldıran kanser gibi toplumları tahrip etmeyi sürdürmektedir. Cinsel istismar insanın varlığına yapılan bir saldırıdır. Bu özelliği ile cinsel istismar aynı zamanda hayata karşı işlenen bir suçtur. Toplum yaşamında, çocuk ve gençleri cinsel istismara maruz bırakanlardan nefret etmek yeterli değildir. Çünkü nefret, bu gibi kimseleri durdurmaz ve bunların insanlığı tahrip etmelerine engel olmaz. Toplum istismarcılardan korumanın en etkili yolu çocukları, aileleri ve tüm toplumu cinsel istismar hakkında bilgilendirmektir. Uzun yıllar Ankara'da Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde öğretim üyeliği yapan Sedat Topçu'nun bu kitabı istismar konusunda geniş okuyucu kesimlere bilgi sağlamak için hazırlanmıştır. Kitaptan herkesin yararlanabilmesi için olduğunca kolay anlaşılır bir anlatım tarzı izlenmiş, kavramların konu içine açıklanması yoluna gidilmiş ve kitabın sonuna bir kavram sözlüğü konmuştur.

SEDAT TOPÇU, *Silinmeyen İzler: Çocuk, Genç ve Engellilerin İstismar ve İhmali* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 270 ss. ISBN 978-605-573-813-6

Çocuklarımız hazinelerimizdir. Eğer yaşadığımız ülkenin iyi bir ülke olmasını istiyorsak işe çocuklardan başlamamız gerekir; çünkü geleceği belirleyen ve ulusları insanlık ailesinin saygın ve değerli bir

üyesi yapan çocuklardır. Çocukların iyi gelişmeleri ve yetişmeleri ulusların geleceğinin güvencesidir. Ancak, ülkenin güvencesi çocuklarımızdan binlercesi her gün evlerde, okullarda, bakım kurumlarında, işyerlerinde, hakareten dövme kadar giden çeşitli kötü muamelelere uğramaktadır. Çocukları dövmek, ebeveynlerin ve büyüklerin üzerinde fazla düşünmeden başvurdukları bir cezalandırma yöntemidir. Öğretmenler dayağı, en azından çocukların kulaklarını çekmeyi, disiplini sağlamanın bir yolu olarak kullanmaktadırlar. Bunun sonucu olarak gazete sayfalarında ve televizyon ekranlarında sık sık, yüzü gözü morarmış çocuklarla karşılaşmaktayız. Onların yüzlerinde ve bedenlerindeki morluklar ve bereler, kırılan kalplerinin dışa vurmuş izleri ve cezalandırıcı bir topluma ödedikleri bedeldir.

MEHMET TÖRENEK, *Başka Hayatlar Peşinde: Tanpınar'ın Romanları üzerine bir İnceleme* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 282 ss. ISBN 978-975-917-391-3

Türk romanının güçlü kalemi Ahmet Hamdi Tanpınar her geçen gün artan bir ilgiyle okunmakta, eserleri hakkında yeni değerlendirmeler yapılmaktadır. Batı romanını yakından takip eden sanatçı, romanımıza taşıdığı modern anlatım teknikleri ve ustalıklı ifade tarzıyla okurlarını büyülemeye devam etmektedir. Tanpınar'ın romanlarını yapı ve anlatım tekniği açısından inceleyen bu eser, Tanpınar okurları için hem bir başvuru kaynağı olacak, hem de değerlendirme ve dikkatleriyle yeni açılımlar kazandıracaktır. Onun romanları kültürel arkaplanı, ilginç karakterleri, zengin dokusu, ironik anlatımı, sanatkârane ifade tarzıyla araştırmacılara geniş yorum imkânları sunmaktadır. Bu eserle her romanı farklı kılan özellikleri keşfedeceğiniz gibi, diğer romanlarla birleşen noktaları da yakalayabileceksiniz.

ENZO TRAVERSO, *Geçmişini Kullanma Kılavuzu: Tarih, Bellek, Politika* [çeviren Işık Ergüden] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 130 ss. ISBN 978-994-498-999-2

Fransa'da yaşayan ve çalışan İtalyan tarihçi Enzo Traverso'nun bu kitabı İtalyanca olarak *Il passato: istruzioni per l'uso—Storia, memoria, politica* adıyla 2006 yılında yayımlandı. Traverso'nun iddiası şu: İkiyüzlü burjuvalar, emperyalistler, ırkçı ve faşistler bize geçmişin geçmişte kaldığını, hatta 'tarihin sonu'nun geldiğini duyururlarken, bir yandan da kültür endüstrisiyle, müzeler, anma toplantıları ve eğitim programlarıyla geçmişin hatırlanmasını bir tür sivil din ve endüstri haline getiriyorlar. Bu 'din,' liberal düzeni meşrulaştırmak için totalitarizmlerin anısını korumayı, yeni bir Yahudi Soykırımı'nı engellemek için Filistin topraklarını işgal etmeyi, düzenin parçalanmaması için Irak'ı işgal etmeyi meşru gösterebiliyor. 'Güvenli ve huzurlu bir dünya'nın sınırları içinde yaşarken, 'geçmişte kalmış geçmiş' yalanıyla belleğimiz beslenir. Oysa ne sömürgecilik geçmişte kalmıştır ne Nazizm ve faşizmler, ne de soykırımlar ve ırkçı-milliyetçi saldırganlıklar. Kapitalizm ve emperyalizm bizlere 'geçmek bilmeyen geçmiş'i yaşatıyor. Üstelik de iktidar-karşıtı bellekleri yok ederek, çarpıtarak, sinsi bir mücadele de sürdürüyor. Sömürgecilik-karşıtı mücadelenin anısı, Avrupa'daki anti-faşist direnişlerin anısı yok sayılıyor, faşist-ırkçı-soykırımcı politikalar iktidar merkezlerine yeniden kazandırılıyor, 'itibarları' iade ediliyor, faşizm kelimesini telaffuz etmekten bile kaçınıyorlar. Ama bellek kimi zaman yeraltında da olsa kesinlikle eleştirel başka yollardan ilerleyerek, eşitlik, ütopya, tahakküm karşıtı isyan deneyimlerini aktarıyor. Ateş ve kanla geçmiş bir yüzyıla karşı karşıya kalan belleğin bu ortaya çıkışının yol açtığı entellektüel tartışmada Enzo Traverso, Halbwachs'tan Ricoeur'e, Benjamin'den Yerushalmi'ye uzanan ve Yirminci Yüzyıl tarihinden alınma faşizmler, Shoah, sömürgecilik gibi sayısız örnek yardımıyla, kolektif belleğin farklı parçalarını, geçmişin tarihçi yazısı ile bellek politikalarını bağlayan ilmekleri ortaya çıkarmaktadır.

METE TUNÇAY, *Türkiye’de Sol Akımlar, Cilt 1: 1908-1925* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 1024 ss. ISBN 978-975-050-711-3

İlk dönem Osmanlı-Türkiye sol hareketi 1908’de kurulan meşrutî monarşinin verdiği sınırlar içinde çeşitli etnik-dinî kimliklerin bir arada bulunduğu, ‘enternasyonalist’ bir ruhla biçimlendi. Bu ruh, 1908’den İttihad ve Terakki iktidarına, milli iktisat politikalarından Birinci Dünya Savaşı’na ve savaş koşullarıyla biçimlendirilmiş bir ulus-devletin kuruluş evresine çeşitli sarsıntılarla nakloldu. Bu süreçte enternasyonalist işçi örgütlerinden millici ‘komünist’ örgütlere ve partilere uzanan bir değişimden söz edilebilir. Bu dönemin tarihi bugüne kadar genellikle milli komünist hareketle, milli hükümetin ilişkileri ekseninde yazılageldi. Mete Tunçay bu araştırmasında, ‘sosyalizm cereyanı’nın kendine özgü refleks ve hareketlerini, imparatorluktan ulus-devlete geçiş sürecinde ele alıyor. Selânik İşçi Federasyonu’ndan Osmanlı Sosyalist Fırkası’na, İştirakçi Hilmi’den Mustafa Suphi’ye sol hareketin panoramasını gözler önüne seriyor. Günlük gazeteler, hatıralar, mektuplar, mahkeme kayıtları ve parti arşivleri, yalnızca örgüt ve partilerin değil insanların da gerçek birer aktör olarak içinde yer aldığı bu araştırmanın zeminini oluşturuyor. Gerek Osmanlı’nın son dönemi, gerek Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki tartışmalar için kendi alanında temel referans eser haline gelen *Türkiye’de Sol Akımlar, 1908-1925*’in ilk baskısı 1967 yılında yapılmıştı.

METE TUNÇAY, *Türkiye’de Sol Akımlar, Cilt 2: 1925-1936* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 700 ss. ISBN 978-975-050-712-0

Türkiye’de Sol Akımlar’ın birinci cildi 1925 yılında noktalanıyordu. 1925’ten itibaren hem yeni ulus-devletin seçkinleri arasındaki iktidar mücadelesi hem de Sovyetler Birliği’nin politikaları, Türkiye sol hareketi üzerinde doğrudan belirleyici hale geldi. *Türkiye’de Sol Akımlar, 1925-1936*, bu çalkantılı dönemin tarihini ele alıyor. Günlük gazeteler, hatıralar, mektuplar, mahkeme kayıtları ve parti arşivleri, bu cildin de zeminini oluşturuyor. Dünya sosyalist hareketi için sosyalist anavatan fikrinin yerleşikleşmesi, faşizmin ayak sesleri... Türkiye için tek-parti iktidarının uygulamaları; ulus-devlet çerçevesi içinde gündeme gelen milliyetçi politikalar ve sol hareketin bunlar karşısındaki tavrı... TKP içindeki ayrışma ve çatışmalar; TKP’nin dönemin iç ve dış politik gelişmeleri karşısındaki tavır alışları; gazete, dergi ve yayın faaliyetleri; Nâzım Hikmet muhalefetinin biçimlenmesi ve Nâzım Hikmet’in edebî ve politik kavgaları... Türkiye sol hareketinin tarihinde bu dönem için önemli başlıklar olarak öne çıkıyor. *Türkiye’de Sol Akımlar*, yalnızca partilerin, örgütlerin değil, insanların da gerçek birer aktör olarak içinde yer aldığı, akademisyenlerin yanı sıra Osmanlı’dan Cumhuriyet’e, II. Meşrutiyet’in sol akımlarından Türkiye Komünist Partisi’ne, Türkiye sol hareketinin tarihini öğrenmek isteyenler için de önemli bir bilgi hazinesidir.

SHERRY TURKLE (der.), *Bilime Sevdalanmak: Akılda Kalan Nesnelere* [çeviren Zehra Cunillere] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 304 ss. ISBN 978-605-423-813-2

Bu kitap bilim, teknoloji ve aşktan bahsediyor. Sekiz yaşındaki bir kız çocuğu halının üstüne oturmuş, oyuncak midillisinin kuyruğunu örmekte. Kendini işine öyle kaptırmış ki dünya yıkılsa duyacak gibi değil. Midillinin parlak plastik saçları uzun ve sağlam. Çocuk onunla saatlerce oynuyor. Önce kuyruğu üç parçaya ayırıp örmekle işe başlıyor. Ardından örgüyü çözüp kuyruğu bu kez dokuz parçaya bölüyor. Sonra bu dokuz parçayı üçlü guruplara ayırıp tekrar örüyor ve üç ayrı örgü elde ediyor. Daha sonra bu üç örgüyü tek bir örgüyle birleştiriyor. Bu örgüyü de çözen kız şimdi yirmi yedi parça ile başlayıp önce onları dokuz örgü, sonra üç, sonra da tek örgü haline getiriyor. Küçük kız bir yandan küçük midillisiyle böyle oy-

narken bir yandan da farkında olmadan rakamlar üzerine düşünüyor. Bu kız çocuğu, yıllar sonra bu kitabı hazırlayan yazarın öğrencisi olduğu MIT'den mezun oluyor. Bilgisayar Bilimleri'nde doktora yapıyor ve öğretim üyesi oluyor. Bu kitapta daha pek çok bilimcinin hikâyesini bulacaksınız. Tüm bu hikâyelerde anlatılanlar nesnelerin bilim aşkının gelişmesindeki önemine tanıklık ediyor. Kitap MIT Press tarafından Amerika'da 2008 yılında *Falling for Science: Objects in Mind* adıyla yayınlandı.

ELİF TÜRKER ve HANDAN İNCİ (der.), *Oğuz Atay için: Bir Sempozyum* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 296 ss. ISBN 978-975-050-724-3

Türkçe edebiyatın en önemli yazarlarından biri olan Oğuz Atay, ölümünün 30. yılında İstanbul'da Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde yapılan bir sempozyumla anıldı. Atay'ın, aynı zamanda Türk edebiyatının en sevilen, en geniş okur kesimine sahip yazarlarından biri oluşunu hareket noktası alan sempozyum, Oğuz Atay okurlarını bir araya getirdi, onları Atay'ın arkadaşlarıyla, Atay'ın eserleri üzerine yazılar yazmış eleştirmenlerle ve akademisyenlerle buluşturdu. Elif Türker ve Handan İnci'nin derlediği bu kitap, bu sempozyumda bir araya gelen eleştirmenlerin, akademisyenlerin, yazar ve sanatçıların Atay'la ve eserleriyle ilgili önemli saptama ve değerlendirmelerinden oluşuyor. Aynı zamanda Atay'ın, *Korkuyu Beklerken* yayımlandığı yıl verdiği bir radyo röportajının çözümlenmesini de bu derlemede ilk kez okuma fırsatı buluyoruz.

ZEKERİYA TÜYSÜZ, *Siyaset Teorisinde Mükemmeliyetçilik* (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 297 ss. ISBN 978-975-620-153-4

Devletin insan hayatına müdahalesinin sınırları üzerindeki tartışmalar, son kırk yıldan beri 'mükemmeliyetçilik' kavramı çerçevesinde sürdürülmektedir. Devletin insan hayatına kapsamlı olarak müdahalesini gerekli gören 'mükemmeliyetçilik' ve bu müdahalenin sınırlandırılmasından yana olan 'anti-mükemmeliyetçilik' düşünceleri bu kitapta ele alınmaya çalışılmıştır.

CENNET USLU, *Doğal Hukuk ve Doğal Haklar* (Ankara: Liberte Yayınları, 2009), 395 ss. ISBN 978-975-620-148-0

"İnsan hakları, doğuştan gelen, devredilemez, vazgeçilemez, mutlak haklardır." Modern dünyada artık diktatörler bile insan haklarının bu 'motto'sunu kabul etmek zorunluluğundan kendilerini kurtarmamaktadırlar. Peki ama bu hakların kaynağı nedir? İnsan doğasında bulunan, akıl ile keşfedilebilen ve insan davranışlarının değerlendirilmesinde nihai ölçü olan evrensel ve objektif bir etiğin varlığının temelleri nasıl kurulmuştur? Cennet Uslu, Türkçe literatüre katkı yaparak, doğal hukuk ve doğal haklar arasındaki ilişkiyi objektif ve subjektif doğal hak ekolleri üzerinden ele almaktadır. Bu yaklaşımlar arasındaki benzerlik ve farkları ortaya koyarak, siyasi toplum ve hukuk anlayışları ve modern siyaset teorisine etkileri karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. İnsan doğası ve akli üzerine geniş bir tartışma sağlayan Uslu, insan hakları ile ilgilenenlerin başvurmaktan kaçınmaya-cağı bir başucu eserini okuyucunun ilgisine sunuyor.

İLHAN UZGEL ve BÜLENT DURU (der.), *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 802 ss. ISBN 978-605-573-807-5

Toplam on konu başlığı altında otuziki makaleden oluşan bu kitabın editörlerinden Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi İlhan Uzgel, kitapla ilgili ola-

rak Birgün gazetesiyle yaptığı söyleşide şunları söylemişti: “Kitap içerisinde AKP’ye daha ılımlı yaklaşan yazılar da, bodoslama bir eleştiriye girişen yazılar da var. Kitabın ne ulusalcılara cephane sağlama ne de liberallere gittikleri yolun yanlışlığını gösterme gibi bir hedefi var. Yalnızca objektif olarak önümüzdeki olgunun ne olduğunun tanımlanmasına yardımcı olacak bazı verileri, analizleri sunmaya çalışıldı. Türkiye’de böyle bir dönemde böyle bir çalışmayı ve bu insanları bir araya getirmek kolay değil. Bu iki uçtan birine savrulma riskini taşıyan, ortadan bir şey söylemenin çok zor olduğu bir dönemden geçiyoruz. Neredeyse aile içine kadar Türk toplumunu çok kesin hatlarla ikiye bölen bir dönemden geçiyoruz. Dolayısıyla kitap yayına hazırlanırken temel olarak bu tür bir zorlukla baş etmeye çalıştık. Her iki pozisyonu da eleştiren yazılara yer verdik. ... AKP’ye ya da liberallere saldırmak yerine olguyu anlamaya, tanımlamaya yöneldik. Bu kadar yoğun bir cari—akademik değil—bilgi bombardımanı altında neyin ne olduğunu bir ölçüde tanımlamak idi temel çıkış noktamız.” Kitaptaki makaleler sırasıyla şunlar: İlhan Uzgel, “AKP: Neoliberal Dönüşümün Yeni Aktörü”; Pinar Bedirhanoglu, “Türkiye’de Neoliberal Otoriter Devletin AKP’li Yüzü”; Deniz Yıldırım, “AKP ve Neoliberal Popülizm”; Ergin Yıldızoglu, “AKP ve Liberal Entellektüellerin Yavaş İntiharı”; Coşkun San, “Yasallık ve Meşruluk Ölçütleri Açısından AKP”; Filiz Çulha Zabcı, “Bağımlılığın İçselleştirilmesinde AKP ve Dünya Bankası”; Güven Bakırezer ve Yücel Demirer, “AK Parti’nin Sosyal Siyaseti”; Mustafa Sönmez, “2000’ler Türkiye’inde Hâkim Sınıflar ve İç Çelişkileri”; Fikret Gülen, “AKP’nin İktidar Olduğu Dönemde Yasama Faaliyetleri, 2002-2007”; Erdem Türközü, “AKP ve İnsan Hakları”; Murat Sevinç, “AKP’nin Kapatılma Davası”; Ali Ekber Doğan, “İslamcı Sermayenin Gelişme Dinamikleri ve 28 Şubat Süreci”; Menderes Çınar, “AKP ve İslami Hareketler: Defansif ve Dağıtıcı İktidar Kardeşliği”; Ayhan Yalçınkaya, “Alevilik Hendeğinde AKP’nin Devesi: ‘Alevi Açılımı’ Neye ‘Açıyor’”; İlhan Uzgel, “Dış Politikada AKP: Stratejik Konumdan Stratejik Modele”; Nuri Yeşilyurt ve Atay Akdevelioğlu, “AKP Döneminde Türkiye’nin Ortadoğu Politikası”; Özlem Kaygusuz, “Türkiye-AB İlişkilerinin ‘Möbius’ Şeridi: AKP Reformculuğu ve AB Çokkültürlülüğü”; Melek Fırat, “AKP Hükümetinin Kıbrıs Politikası”; Korkut Boratav, “AKP’li Yıllarda Türkiye Ekonomisi”; Nazif Ekzen, “AKP İktisat Politikaları, 2002-2007”; Ahmet Haşim Köse ve Serdal Bahçe, “‘Hayırsever’ Devletin Yükselişi: AKP Yönetiminde Gelir Dağılımı ve Yoksulluk”; Benan Eres ve Seçil Kaya Bahçe, “Sermaye Birikimi ve Siyasal Dönüşüm: AKP”; N. İter Ertuğrul, “AKP ve Özelleştirme”; Gülseren Adaklı, “2002-2008 Türk Medyasında AKP Etkisi”; Özlem Tür ve Zana Çıtak, “AKP ve Kadın: Teşkilatlanma Muhafazakârlık ve Türban”; Onur Hamzaoglu ve Cavit Işık Yavuz, “Sağlıkta AKP’li Dönemin Bilançosu Üzerine”; Seyhan Erdoğdu, “Sosyal Politikada Değişim ve Sosyal Güvenlik Reformu”; Kemal İnal, “AKP’nin Neoliberal ve Muhafazakâr Eğitim Anlayışı”; Ramazan Günlü, “AKP ve Eğitimin Siyasal Sosyolojisi”; Cevat Geray, “AKP ve Konut: Toplumsal Konut Yöneltilisi Açısından TOKİ Uygulamaları”; Yücel Çağlar, “AKP Döneminde Ormancılık Düzeninde Dönüşüm”; ve Bülent Duru, “Modern Muhafazakârlık ve Liberal Politikalar Arasında Doğal Varlıklar: AKP’nin Çevre Politikalarına bir Bakış.”

RAOUL VANEIGEM, *Dinin İnsanlıkdışılığına Dair* [çeviren Işık Ergüden] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 128 ss. ISBN 978-605-569-102-8

Karl Marx “Din eleştirisinin sonunda varacağı yer, insan için yüce varlık olduğu doktrindir; keza insanın değersiz, köleleştirilmiş, terk edilmiş, aşağılık bir varlık olduğu bütün toplumsal ilişkileri yıkma yönündeki kesin buyruğa varır,” diyor. Din, insanları bunaltan, gözünü açtırmayan aşağılamanın en tamamlanmış biçimidir. Tanrıların onurlandırıldığı her yerde halkların yalnızca adı insandır. İlahi kudret, ekonominin insanı yaşamdan koparıp çalışmaya indirmediği anda insanın mahkum olduğu güçsüzlükten doğmuştur. Evrenin yaratıcısı, insanın efendisi ya da kaderinin tek buyurucusu bir tanrı fikri, özgül anlamda insani gerçek güç olan yaratıcılığın çalışma zorunluluğu nedeniyle yolundan saptırıldığı bir siste-

min bir dalaveresidir. Peki gökyüzünün yeryüzü üzerindeki gücüne duyulan bu aptalca inanç neye dayanır?

SEMIH VANER (der.), *Yirmibirinci Yüzyıl'a Girerken Türkiye* [yayına hazırlayan Şirin Tekeli] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 664 ss. ISBN 978-605-105-037-8

2008'te çok genç yaşta kaybettiğimiz, Türkiye'nin önde gelen siyaset bilimcilerinden Semih Vaner'in yönettiği bu neredeyse 'ansiklopedik' eser, Türkiye'nin 'Batılılaşma serüvenini,' ilk adımlarından Avrupa Birliği üyeliğine aday aday olduğu güne kadar adım adım izliyor. Bir anlamda son yüzyılın bilançosunu çıkarıyor. Türkiye'nin Ondokuzuncu Yüzyıl'dan bu yana benimsediği ve seksen yıllık 'Cumhuriyet' dönemi boyunca hiç vazgeçmediği 'batılılaşma' ve 'modernleşme' hedefi çerçevesinde toplum ve devlet düzeyinde yaşadığı çözülememiş kimi sorunları ele alıyor. Kürt, Alevi, laiklik, demokratikleşme/otoritarizm, ekonomik kalkınma, bölgesel farklar, kadın hakları sorunlarını mercek altına alan, kültürdeki devamlılık ve dönüşümleri de ihmal etmeyen kitap, sorunları çözebilmek için tek çarenin onları derinliğine tartışmak gerektiği noktasından hareket ediyor. Fransızca orijinali 2005 yılında La Turquie adıyla yayınlanan kitaptaki incelemeler şöyle: Stefanos Yerasimos, "Toprak Saplantısı ya da Hayalet Uzunların Acısı"; Alexandre Jevakhoff, "Mustafa Kemal ve Kemalizm"; Jean Marcou, "Anayasal Hareket"; Ali Kazancıgil, "Devlet: Türk Modernliğinin Merkezi Aktörü"; Semih Vaner, "Demokrasıyla Otoritarizmin Birlikteliği"; Gérard Groc, "Demokrasi ve Toplum"; Hamit Bozarslan, "İktidar Yapıları, Zor ve Şiddet"; Şirin Tekeli, "Kadınlar: Cumhuriyet'in Sevilmeyen Cinsi"; Faruk Bilici, "Osmanlı İmparatorluğu Sonunda ve Kemalist Cumhuriyette İslam"; Semih Vaner, "Laiklik ve Laikçilik: Çoğulcu Bağlamda Siyasi İslam Üzerine Birkaç Düşünce"; Éli-se Massicard, "Alevi Sorunu"; Jean-François Pérouse, "'Kürt Sorunu'nu Yeniden Sorgulamak"; Marcel Bazin, "Etnik Çeşitlilik ve Bölgesel Farklılıklar"; Deniz Akagül, "Başarı ve Başarısızlıklarıyla Cumhuriyet'in Kuruluşundan Bu Yana Türk Ekonomisi"; Teoman Pamukçu ve Ahmet Haşim Köse, "Kayıtdışı Ekonomi"; Semih Vaner, "Dış İlişkiler"; Deniz Akagül ve Semih Vaner, "Avrupa ile İlgili Belirsizlikler"; Ural Manço, "Batı Avrupa'da ve Dünyada Elli Yıllık Bir Diaspora"; Timour Muhidine, "Bir Edebiyat Türü Olarak Roman Sorunu"; Alain Mascarou, "Fransızca'da Türk Edebiyatı"; Sami Sadak, "Müzikler"; Nicolas Monceau, "Sinema ve Ulusal Kimlik"; Artun Ünsal, "Topkapı Sarayı'ndan 'Simit Sarayları'na."

GÜNDÜZ VASSAF (der.), *Dumézil'in Sosyoloji Dersi Notları* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 281 ss. ISBN 978-605-423-811-8

Bu kitap, klinik psikolog ve eğitimci Belkıs Halim Vassaf'ın 1929'da İstanbul Üniversitesi'nde Georges Dumézil'in öğrencisiyken tuttuğu notlar ile Dumézil'in bir bilimci olarak çalışmalarını ele alan iki makaleden oluşuyor. Bu makalelerden Ali Akay'ın kaleme aldığı ilki Dumézil'in eserleri ve kişiliği üzerine odaklanmışken, Sumru Özsoy'un makalesi Dumézil'in Kafkas dilleri, özellikle de Ubıhça üzerine yaptığı araştırmalar hakkında bilgi veriyor. Georges Dumézil, eserleri Avrupa entellektüel hayatında henüz yerini almadığı yıllarda Atatürk'ün davetiyle Türkiye'ye gelmiş ve İstanbul Üniversitesi'nde sosyoloji dersleri vermiştir. Yetmiş kadar kitabın ve üç yüz kadar makalenin yazarı Dumézil'in etkisi, Avrupa'da özellikle 1950'li ve 1960'lı yıllarda kendisini hissettirecektir. Hint-Avrupa dilleri ve medeniyetleri üzerine çalışmış olan Dumézil, aynı zamanda Kafkaslardan Türkiye'ye göç etmiş Ubıhça konuşan son kişi Tefvik Esenc'le birlikte Ubıhların dillerini de yeniden inşa etmiştir. Belkıs Halim'in tuttuğu bu notlar, yalnızca Dumézil'in verdiği derslerin bir kaydı değil aynı zamanda Türkiye'nin bir döneminin entellektüel hayatına da ışık tutar niteliktedir.

ANDRZEJ WALICKI, *Rus Düşünce Tarihi: Aydınlanma'dan Marksizme* [çeviren Alaeddin Şenel] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 665 ss. ISBN 978-975-050-684-0

Batı Avrupa geleneğine bağımlı Onsekizinci ve Ondokuzuncu Yüzyıl Rus düşüncesinin özgün yanını ortaya koyan *Rus Düşünce Tarihi*, konuya ilgi duyan tüm okuyucuları doyuracak nitelikte bir çalışma. Walicki'nin sunduğu arkaplan, Rus aydınların Batılılaştırma ile geleneği yaşatma arasında gidip geldikleri sancılı, ama toplumun kaderini bütünüyle değiştirecek olayları besleyen dönem. İlk baskısı Amerika'da Stanford University Press tarafından 1979 yılında *A History of Russian Thought from the Enlightenment to Marxism* adıyla yapılan bu kitabın her bölümünde, yaşanan tartışmaların bambaşka bir dünya görüşü ve Rusya'ya özgü bir düşünme sistematigi doğurduğunu izliyoruz. Walicki, bu kadar kalabalık bir toplumun hızla çağdaşlaştırılmasını hedefleyen bu harekette eski ve yeni fikirlerin nasıl yan yana gelebildiğini, Avrupa felsefesinin Rus aydınların gözünde geçirdiği değişimi ve birbirinden farklı tüm gelecek kurgularını ayrıntısıyla ele alıyor. Rus düşüncesinin tarihsel bir çerçevede incelenmesi sayesinde, tartışmaları yaratan gerçeklerle, toplumun gidişatına dair öngörülerinin şaşırtıcı sürekliliğini keşfediyoruz. Andrzej Walicki, onsekiz yıllık ayrıntılı araştırmalarının birikimiyle yazdığı çalışmada, geleneklerinden kopmaksızın ve toplumsal koşullarını unutmaksızın yepyeni bir ulusun temellerini atan Rus aydınların savaşımını etkileyici bir biçimde öykülüyor. Tarihsel-felsefi sorunlar, siyasal ve dinsel tartışmalarla toplumsal düşünce ve hatta edebiyatla temellenen Rus düşüncesini en geniş perspektiften sunan bu klasikleşmiş eserde, kendilerini Rusya'nın geleceğinden sorumlu tutan aydınların modernleşme tutkusuyla giriştikleri hareketin Yirminci Yüzyıl'ın başında yaşanan tarihsel kırılmayı adım adım yaratışına tanık olacaksınız.

LINDSAY WATERS, *Akademik Düşmanları* [çeviren Müge Özbek] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009), 89 ss. ISBN 978-605-423-801-9

Marshall McLuhan'ın yıllar önce ileri sürmüş olduğu gibi, kitabın insani gelişimin merkezinde yer aldığı bir dönem sona eriyor olabilir mi? Eğer durum gerçekten böyle ise, o zaman kendimize karşı bir sorumluluğumuz olduğunu hatırlayıp kitapları bizim için değerli kılan şeyin ne olduğu hakkında yeniden düşünmeliyiz. Kâr amaçlı olmayan akademik yayıncılık alanı içinde, hem yayınevini kendi kendini döndürmesi hedefini güden, hem de düşüncenin ve kitapların itibarının korunması için çabalayan bir yayıncı ve bir bilim insanı olan Lindsay Waters, kitapları, üniversitede bir kadro alabilmek için birer araca dönüştüren zihniyeti sert bir biçimde eleştiriyor. Üniversite yayınevlerini tamamen kâr amaçlı çalışan firmalara dönüştürme gayretindeki bazı kişilerin de akademik ortamın vaat ettiği temel değerleri aşındırdıklarını ve akademisyenlerin bir zamanlar anladıkları şekilde kitaplar ve makaleler üretmek gibi entellektüel faaliyetlerindeki bağımsızlıklarına gölge düşürdüklerini dile getiriyor. Kitabın insanları değiştirebileceğine dair iyimserliğini halen koruyan Akademik Düşmanları, piyasa koşullarının, özgür düşüncenin ve akademik yayıncılığın itibarına yönelik bir tehdit haline geliş hakkında ciddi bir uyarı. Kitap İngilizce olarak 2004 yılında *Enemies of Promise: Publishing, Perishing, and the Eclipse of Scholarship* adıyla yayınlanmıştı.

RONALD WRIGHT, *Çalıntı Kıtalar: Amerika'da Fetih ve Direnişin Beş Yüz Yılı* [çeviren Şen Sürer Kaya] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2009), 544 ss. ISBN 978-994-498-991-6

Bir uluslararası bestseller olan ve 2005 yılında *Stolen Continents: 500 Years of Conquest and Resistance in the Americas* adıyla yayınlanan *Çalıntı Kıtalar: Amerika'da Fetih ve Direnişin Beş Yüz Yılı* beyaz adamın resmi anlatısına karşı bir karşı-tarih. Bu etkileyici kitabında Ronald Wright beş büyük Ameri-

kan uygarlığının—Aztek, Maya, İnka, Cherokee, Iroquois—Avrupalılar tarafından nasıl istila edildiğini, sömürgeleştirildiğini, yok edildiğini ve beş yüz yıl sonra hala nasıl inatla hayatta kalmaya devam ettiklerini onların kelimelerine ve aktarımlarına da yer vererek hikâyeleştiriyor.

TOLGA YALUR, *Yönetmenlerin İzinde Macar Sineması* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009), 168 ss. ISBN 978-605-573-831-0

Macaristan'ın yakın tarihine bakınca devrim kelimesi iki başlık altında geçer: 1919 Devrimi ve 1956 Devrimi. Bazı kaynaklarda faşizmin ortadan kalktığı ve sosyalizmin tekrar geldiği 1947 de devrim addedilir. Kurumsal temellenişi bakımından 1919 Devrimi bu kitabın başlığının ilk göndermesi; çünkü bu tarihte kamulaştırılan Macaristan sineması dünyada bir ilktir. 1956 ise Macaristan sinemasında sürekli referans alınan bir tarih. Bu bakımdan 1956 da, çağdaş Macaristan sinemasını bağlamından koparmamak adına, başlığın ikinci göndermede bulunduğu temel devrim. 1990'larda 'Demir Perde' ülkelerindeki rejim değişikliklerine paralel olarak Macaristan sinemasında da nitel anlamda olumsuz bir çözülme yaşanır. Fakat Macaristan'da uzun yıllar önce başlayan sinema geleneği, ister sosyalist ister faşist ister kapitalist rejimlerde olsun, toplumsal ve siyasi sorunlara değinmeyi bir görev olarak görür. Sosyo-politik ve tarihsel konulara duyarlı bir sinema geleneğinin gelişimi her rejimde ve ideolojide olduğu gibi burada da sancılıdır. Fakat her dönemde sineması Macaristan'ın olagelen olaylarını, tarihini ve insanını anlatmaya çeşitli yollarla devam eder denebilir. Toplumun dikkate değer sorunları gündeme getirilerek incelenir. Toplumsal hayatın her alanının kontrol altında olduğu bir yüzyılda, hayatın kendinden beslenerek birden fazla boyutu irdeleyen ve izleyende şüpheli bir bakış açısı oluşturan filmlerle sinema geleneğinin bütünü, Yirminci Yüzyıl Macaristanına, siyasi gelişmelere, tarihe, topluma ve kenarda kalmış karakterlere bakar. Macaristan'ın toplumsal ve siyasi olayları, insanı ve sorunları sinemada tarihten, yazından, belgeselcilikten ve biyografilerden beslenerek yeniden ve yeniden yorumlanır.

AHMET YAŞAR (der.), *Osmanlı Kahvehaneleri: Mekan, Sosyalleşme, İktidar* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2009), 139 ss. ISBN 978-605-105-027-0

Kahvehane kültürel birikim ortamı, sosyalleşme mekânı ve siyasi iktidar karşısında halkın sesini duyurabildiği bir kamusal alan. Osmanlı toplumunda Onaltıncı Yüzyıl ortalarında bir şehir mekânı olarak gelişen kahvehaneler, yepyeni bir sivil deneyimin gelişmesine katkıda bulundular. Değişik zümrelerden ve kültür seviyelerinden insanların kahve içmek ve sohbet etmek amacıyla gittikleri bu yerler, kısa zamanda toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan bir konuma geldi. Bu kitap, beş akademisyenin bu konudaki çalışmalarını bir araya getiriyor. Makalelerin en önemli ortak yanı 'kamusal alan' kavramsallaştırmasının bir çeşit eleştirisi ve Osmanlı'da kahvehane kamusal alanını anlama çabası. Selma Akya-zıcı Özkoçak kahvehanelerin gelişiminin daha geniş ölçekli gelişmelerle, örneğin Onaltıncı Yüzyıl ve sonrasında artan şehirleşme, şehre göç ve bunun bir sonucu olarak sosyalleşmedeki yükseliş ve bütün bunların da özel alanın ve daha çok ev yaşamına ait geleneksel konukseverlik yapısının dönüşümü ile ilişkilendirilmesinin önemini vurguluyor. Uğur Kömeçoğlu kahvehaneleri Richard Sennett'in 'aktör olarak insan' biçiminde kavramsallaştırması ve kamusal alanın bir sosyallik formu olarak okunması üzerinden irdeliyor ve bu mekânda gerçekleşen meddah, karagöz, ortaoyunu, âşık gösterileri gibi toplumsal performansları mekânsal ve eleştirel kamusal alanın öğeleri olarak sunuyor. Ahmet Yaşar kahvehanelerin, Osmanlı İstanbul'una girişi sırasında ve sonrasında devlet erkânı ve ulema arasındaki kötü şöhretini inceliyor ve siyasi iktidarın kahvehane kamusal alanı üzerindeki kontrolünü irdeliyor. Ali Çaksu 1826 yılına kadar Osmanlı siyasetine belirgin

biçimde yön veren yeniçerilerin kahvehanelerle ilişkilerini inceliyor ve yeniçeri kahvehanesinin kahve ve tütün içilecek bir yer olmasının yanısıra bir edebiyat salonu, isyancı karargâhı, karakol, tekke, iş bürosu ve mafya kulübü gibi işlediğini örneklerle ortaya koyuyor. Cengiz Kırılı ise 1840-1845 yıllarına ait 'havadis jurnalleri' adını taşıyan bir dizi belge üzerinden, mezkûr dönemde sıradan İstanbul insanının kahvede, sokakta, çarşı ve pazarda ve hatta evlerinde yaptıkları sohbet ve dedikoduları inceliyor.

SERAP YAZICI, *Yeni bir Anayasa Hazırlığı ve Türkiye: Seçkincilikten Toplum Sözleşmesine* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 271 ss. ISBN 978-605-399-097-0

Anayasalar bir toplumu oluşturan farklı grupların hangi şartlarda birlikte yaşayabileceklerini gösteren, bu grupların haklarını ve menfaatlerini karşılıklı olarak güvence altına alan ortak yaşama belgeleridir; bu yüzden 'toplum sözleşmesi' olarak da adlandırılırlar. Bir anayasanın 'toplum sözleşmesi' olarak nitelendirilebilmesi için ise anayasanın toplumun tüm kesimlerine eşit temsil hakkının garanti edildiği, bu kesimler arasında pazarlık, müzakere ve karşılıklı tavizleşme olanağının eşit olarak sunulduğu bir ortamda, karşılıklı rıza ve muvafakate dayanan bir uzlaşmayla hazırlanması gerekmektedir. Fakat Türkiye, uzun bir süreden beri içine sürüklendiği, giderek derinleşen, etnik, dinsel, mezhepsel, kültürel ve siyasal kutuplaşma ortamında yeni bir anayasanın yapımı sürecinin gerektirdiği diyalog, müzakere, hoşgörü ve uzlaşma yeteneğinden büyük ölçüde yoksun görünmektedir. Serap Yazıcı, *Yeni Bir Anayasa Hazırlığı ve Türkiye: Seçkincilikten Toplum Sözleşmesine* başlıklı çalışmasında, gerek yapım süreci gerekse içerdiği hükümler yönünden sivil ve demokratik bir anayasanın ne olduğunu tartışarak, Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana kabul edilen anayasaları—1924, 1961, 1982—mercek altına alıyor. Bu anayasaların hiçbiri halkın katılımıyla ve serbest iradesiyle hazırlanan belgeler değildir. Yürürlükte olan 1982 Anayasası ise devlet otoritesini güçlendiren vesayetçi yapısıyla hak ve özgürlükleri korumasız bırakarak Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde önemli bir engel teşkil etmektedir ve kısmi reformlarla bu engeller kalkmamaktadır. Hazırlanan anayasa taslaklarını da ayrıntılı bir şekilde ele alan Yazıcı, kentteki yegâne oyunun demokrasi olması için çoğulcu, liberal ve demokratik bir anayasanın ipuçlarını sunmaktadır.

GÜLTEKİN YILDIZ, *Neferin Adı Yok: Zorunlu Askerliğe Geçiş Sürecinde Osmanlı Devleti'nde Siyaset Ordu ve Toplum, 1826-1839* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 524 ss. ISBN 978-605-420-831-9

Sultan II. Mahmud devrinde (1808-1839) Osmanlı siyasî seçkinleri tarafından yapılan kimi tercihlerin bu devirle sınırlı kalmayan bir kısım sosyo-politik etkileri olmuştur. Her ne kadar bunları geç Osmanlı ve onu takip eden Cumhuriyet devri Türkiye'sinde kesintisiz bir devamlılık içinde neticeleri takip edilebilecek temel ilkeler olarak görmek doğru değilse de, sonradan tarih dışı bir gerçeklik kazandırılmış kimi kurum ve söylemleri yeniden normal tarihî olgular haline getirmek için söz konusu bu devrin 'kurucu' rolünün ortaya konması gerekmektedir. Osmanlı siyasî rejimi ve toplumu açısından, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ve yerine 'Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye' adı altında yeni bir düzenli ordunun kurulmasıyla başlayan süreç gerçek bir dönüm noktasıdır. Saltanatının ortalarından itibaren önce Anadolu ve Rumeli'ndeki mahallî âyân ve hanedanları bertaraf etme politikası güden Sultan II. Mahmud ve onunla ittifak eden devlet ricali, Mora ile Eflak ve Boğdan'da 1821'de başlayıp kısa zamanda Avrupa siyasetinin bir meselesi haline gelen Yunan Ayaklanması ve bu ayaklanmanın bastırılmasında mühim bir rol oynayan Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın talepleri karşısında kritik bir karar aşamasına gelmişlerdir. Mevcut krizden ya Avrupalı büyük güçler ve Osmanlı siyasetinin yerli aktörleriyle yeni bir pazarlık ve uzlaşmaya giderek çıkılacak ya da dışarda ve içerde savaşı göze almak pahasına yaratılacak bir 'acil hal' ikliminde kurulacak olağanüstü idareyle İstanbul ve eya-

letler üzerindeki hakimiyeti yeniden tesis edecek bir restorasyon hareketine kalkışılacaktır. İlkini karşılığı, Onsekizinci Yüzyıl'ın son çeyreğinde Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa'da ilân edilen cumhuriyetlerde olduğu gibi, siyaseti demokratikleştirmek ve bir cumhuriyet olmasa bile konfederatif bir yapıya ya da en azından meşrutî bir monarşiye doğru gidecek kapıyı açmaktır, ikinci alternatif ise—ki II. Mahmud ve müşavirlerinin tercih ettiği budur—kadim siyasî ve askerî teşkilata müdahalede bulunmak ve batan gemiyi kurtarmaya çağrılan din bürokrasisinin ideolojik desteğiyle rejimi daha otoriter ve merkezîyetçi hale getirmektir. Başta Ocak ve Bektaşî tarikatı olmak üzere, ayanlardan sonra arda kalan siyasî, iktisadî ve fikrî muhalefet odaklarının ortadan kaldırılması bu ikinci alternatifin içerdiği tasfiye paketidir.

AYTEKİN YILMAZ, *Doğunun Talanı ve İnkârı* (İstanbul: Belge Yayınları, 2009), 250 ss. ISBN 978-975-344-416-3

Kitabın yazarı şöyle diyor: “Ermeni soykırımı gerçeği tarihçilerin sorunu değildir. Son derece siyasi bir sorundur. Ayrıca, bildiğimiz anlamda çözülmesi gereken bir sorun hiç değildir; devlet tarafından kabul edilmesi ve yüzleşmesi gereken tarihsel bir olgudur. Bu kabul demokratik bir Türkiye ile mümkün olabilir; ancak, bu da Kürt sorununun demokratik çözümünün yaratacağı demokrasi ikliminde tamamlanabilecek bir süreçtir. Türkiye toplumu Ermeni soykırımı gerçeğini kısırdöngüde tartışarak çözemez, ama Kürt sorununun demokratik çözümü birçok sorunun çözümü anlamına gelebilir. Bu yüzden geçmişte halledilmiş bir sorun üzerinden değil, şimdi, şu an her gün kanın aktığı güncel soruna odaklanalım. Bir anlamda Türkiye'nin tarihsel kördüğümüleriyle sahici bir yüzleşme sorunudur bu. Türkiye'de aydınlar vicdanlarıyla hesaplaşacaksa her gün tanık oldukları gerçeklerle yüzleşerek bunu yapabilirler.” 2008 yılı International Publishers Association (Uluslararası Yayıncılar Birliği [IPA]) ‘Freedom to Publish Prize’—‘Yayınlama Özgürlüğü Ödülü’—sahibi ve Belge Yayınları'nın sorumlusu Ragıp Zarakolu da Yılmaz'ın kitabı hakkında şunları söylüyor: “Musa Anter ve Gazetecilik Ödülleri için süreç işlemeye başladığında, ‘İnceleme ve Araştırma’ dalında cezaevinden yollanan bir çalışma, farklı söylem ve yaklaşımı ile dikkatimi çekmişti. Aytekin Yılmaz'ın *Doğunun Talanı ve İnkârı* başlıklı dosyasıydı bu. Diğer jüri üyeleri de bu kanımı paylaştı ki, bu incelemeye ödül verilmesi konusunda ortak bir karar oluştu. Aytekin Yılmaz, önyargıların egemen olduğu, zor ve tartışmalı bir konuya el atmış, cezaevi koşulları içinde kaynaklarının sınırlılığına karşın ilginç sorular sormuştu.”

HAKKI YIRTICI, *Çağdaş Kapitalizmin Mekânsal Örgütlenmesi*, ikinci baskı (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 204 ss. ISBN 978-975-617-606-7

İstanbul Teknik Üniversitesi mimarlık mezunu Hakkı Yırtıcı bu kitabında, mekânı etkileyen kapitalist ilişkilerin neler olduğu, mekân ile onu üreten süreçler arasında ne tür ilişkilerin geliştiği ve bunların mekânı nasıl dönüştürdüğü konusunu ele alıyor. Kapitalist örgütlenme ve sermaye herşey gibi mekânı da kârlılığını azamileştirecek bir araç olarak gördüğü için mekânı oluşturan toplumsal, kültürel ve coğrafi değerlerin özgünlüğünü göz ardı eder. Bunun sonucunda ise mekân sadece kapitalist ekonominin kendine özgü koşulları içinde biçimlenen bir pratikle ele alınır. Bu dönüşümün çok açık olarak görüldüğü bir alan olan metropolitan yerleşmelerde ortaya çıkan mekân üretim bilgisini, kitle kültürünü kavrayan bir zihniyet ve yöntemle kavramak, bu anlamda günümüzün tüketim toplumunu da anlamak demektir. Yazar eserinde bu sorunu sadece kuramsal çerçevede incelemeyip; dünyanın büyük bir hipermarkete dönüştüğünün tartışıldığı ortamda, Türkiye'deki iki büyük hipermarket zincirinin, Carrefour ve Real hipermarketlerinin İstanbul'daki iki alışveriş merkezini ele alıp, mekâna ait tüm geleneksel kavramları tek tek inceliyor. Bunun sonucunda da kuramsal çerçevenin mevcut yansımalarına odaklanıyor ve böylelikle kendi gündelik yaşamımızla büyük güçler arasında doğrudan bir ilişki kurmayı başarıyor.

PAOLO ZELLINI, *Sonsuzun Kısa Tarihi* [çeviren Fisun Demir] (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2009), 188 ss. ISBN 978-975-298-394-6

Sonsuzluk düşüncesinin insanı klasik uygarlıktan modern zamanlara dek büyülediği bilinen bir gerçektir. Kimileri için kaos ve terörün, kimileri içinse Tanrı'nın varlığına dönük dalaletin doğrudan göstergesidir sonsuzluk. Paolo Zellini'nin başyapıtı sayılan bu çalışma, Aristoteles'ten Tommaso'ya, Russell'dan Musil'e kadar birçok yazar ve düşünürün eserlerindeki sonsuzluk fikrini irdeliyor. Sisyphos mitinden Zenon paradoksuna kadar birçok olgunun izini süren bu metin, sonsuzluk düşüncesinin etrafındaki esrarı aralamaya çalışan temel önemdeki çalışmaların başını çekiyor. Kitap İngilizce olarak 2005 yılında *A Brief History of Infinity* adıyla yayınlanmıştı.

ERIK J. ZÜRCHER, *Savaş, Devrim ve Uluslaşma: Türkiye Tarihinde Geçiş Dönemi, 1908-1928*, ikinci baskı [çeviren Ergun Aydınoglu] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009), 332 ss. ISBN 978-975-899-800-5

Türkiye'de Milli Mücadelede İttihatçılık, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Modernleşen Türkiye'nin Tarihi adlı eserleriyle tanınan Leiden Üniversitesi öğretim üyesi Erik J. Zürcher'in bu kitabı yazarın Türkiye tarihinde bir geçiş dönemi olarak tanımladığı 1908-1928 dönemi üzerine daha önce çeşitli akademik dergilerde yazmış olduğu makalelerinin belirli bir sistematiğe bir araya getirilmesinden oluşuyor. Kitabın 'Kaynaklar ve Eleştiriler' adlı ilk bölümünde yazarın Atatürk'ün *Nutuk*'u üzerine düşünceleri, Osmanlı mirasıyla ilgili dönemselleştirme denemesi, Kâzım Karabekir'in ve Bernard Lewis'in kitapları üzerine görüşleri, 'İmparatorluğun Son Yılları' adlı ikinci bölümünde Osmanlı'da zorunlu askerlik, amele taburları, Mondros Mütarekesi ile ilgili düşünceleri, 'Cumhuriyet'e Doğru' başlıklı üçüncü bölümünde ise İttihad ve Terakki'nin son dönemleri, Atatürk'le muhalefet ilişkileri, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve ilk 'demokrasi' denemeleri, Cumhuriyet'le birlikte biçimlenip, yaygınlaşmaya başlayan Atatürk imgeleri üzerine değerlendirmeleri yer almaktadır. Zürcher'in bu kitabında okur, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş nedenlerinden, İkinci Meşrutiyet'le birlikte gelen anayasa ve uluslaşma sorunlarına, Birinci Dünya Savaşı'ndan Cumhuriyet'in kuruluş yıllarının muhalefetlerine, Jön Türkler'den İttihad ve Terakki'ye, Atatürk'ün *Nutuk*'u üzerine değerlendirmeden Kâzım Karabekir'in *Nutuk*'a cevap olarak yazdığı *İstiklâl Harbimiz* kitabına kadar uzanan geniş bir çerçeve içinde 'savaş,' 'devrim' ve 'uluslaşma' kavramlarının hangi veçhelere bürünerek genç Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini oluşturduğunu irdeleme imkânı bulacaktır.